Kristina Roy

A doua soție

AGAPE

Kristina Roy

A doua soție

Editura Agape

Kristina Roy

A doua soție

Editura Agape

Titlul versiunii germane: Die zweite Frau
Copyright 1999 by Editura Agape
Traducător: Olimpiu S. Cosma
Tiparul: Agape S.R.L.
Str. Podului 8
2300 Făgăraş

ISBN973-9228-60-7

A face pe placul tuturor este o artă pe care n-o stăpînește nimeni". Și Martin Mras avea să constate lucrul acesta. Deoarece nu se putuse căsători imediat după moartea soției, toate vecinele și cumetrele erau foarte îngrijorate din cauza lui. Ele se gîndeau ce se va întîmpla cu copiii lui, de care nu avea nimeni grijă, dacă nu li se găsea foarte repede o nouă mamă, care să se îngrijească și de gospodărie. Firește că fiecare dintre ele adăugase că nu-i va da fiica de soție, căci copiii lui erau cei mai prost crescuți din tot satul, de la strengarul cel mare de 15 ani pînă la cel mai mic copil miorlăit. Da, spuneau ele, Betka Mras nici n-ar fi murit dacă n-ar fi chinuit-o atîta mai întîi soacra ei, apoi și bărbatul ei. Altele ziceau că și el avusese destul de tras, și la fel ziceau și bărbații, care îi luau partea și ziceau că merita fericirea eternă pentru că rezistase șaisprezece ani cu o asemenea femeie.

Dar cînd în ultimele trei duminici preotul anunțase căsătoria lui Martin Mras cu o anume Ilena Ozorovska din Malotin, în biserică se făcuse o tăcere de se putea auzi și musca; chiar și femeile, care altfel dormeau de cele mai multe ori în timpul predicii, nu mai avuseseră brusc nevoie de săruri mirositoare, într-atît le trecuse tuturor somnolența. Oare cine să fie ființa asta? Cum îndrăznea el să aducă încoace o străină – ca și cum n-ar fi fost destule văduve și fete bătrîne în Țalușanie! Dar, firește, s-ar fi găsit oare printre ele vreuna care să-l ia...? El a umblat cu șiretlicuri; s-a dus frumușel în altă parte a țării unde nu-l cunoștea nimeni și unde nu-i putea povesti nimeni alesei lui că, de la incendiul acela, era vîrît în datorii pînă în gît și că era un om nesuferit care trăia în ceartă cu toate rudele lui.

„N-o invidiez", zise morărița. „Dar poate că vine cineva s-o ajute cu menajul".

Dar nu veni nimeni, şi în ziua de joi după ultima strigare la biserică, bătrîna Katuşa care avusese grijă de gospodărie de la moartea primei soţii a lui Martin îi aştepta pe cei doi să vină acasă.

„Biata de tine!" o compătimeau femeile. „După ce te-ai chinuit ani de zile în casa asta, îţi va fi greu acum la bătrîneţe să asculţi de o străină. Betka te-a socotit ca pe o mamă, şi acum o să fii doar o servitoare". Dar tanti Katuşa le zise că Martin se înşală amarnic dacă crede că o să înghită ea aşa ceva. El nici măcar nu-i spusese pe cine va lua de soţie şi cînd va sosi aceasta. Dar o să-i arate ea lui; n-o să facă ordine în casă şi n-o să aibă grijă de copii, şi dacă nu i-ar părea rău de animale, ar pleca încă de acum. Dar aşa, trebuia să stea pînă la venirea noii soţii, însă în clipa în care aceasta va călca pragul casei, ea va pleca imediat de acolo.

Femeile răutăcioase se bucurară de necazul lui. Bătrîna lăsă într-adevăr totul cum era. Copiilor le făcu o supă bună, ca să ştie şi ei că tatăl lor avea nunta. Apoi le spuse la ce să se aştepte din partea mamei vitrege. Ea ştiu să trezească în copii mînie şi ură împotriva străinei care avea să vină astăzi în casa lor. Ei se gîndiră şi la cuvintele tatălui lor: „N-o să mă mai necăjesc eu cu nişte copii prost crescuţi ca voi. Vă aduc un dascăl sever, şi vai de cel care n-ascultă!"

Palko Mras îşi propusese atunci ca mai degrabă să se lase bătut de tatăl său decît să asculte de mama vitregă – şi dacă aceasta ar îndrăzni să-l lovească, o s-o înveţe el atunci minte!

Anicika Mras îi asigură că tanti Ţaluşanska îi zisese că pot să se ducă la ea dacă vrea să-i bată mama vitregă. Ioşko ameninţă că o va muşca, şi încă cît va putea de tare! Micuţa Betka îşi propuse ca, dacă va fi atinsă doar cu degetul, să scoată un urlet atît de tare, încît să se adune toţi vecinii. Numai micul Andrişko nu zise nimic, dar inimioara lui era plină de teamă, care se reflecta în ochii mari şi înfundaţi în orbite.

„Ei, n-o să stea ea pe roze", rîseră femeile răutăcioase. Se bucurau din toată inima că-i va merge rău intrusei străine; căci chiar dacă nici uneia nu-i plăcea de posomorîtul Mras, le necăjea faptul că el n-o dorise pe nici una dintre ele şi

că le disprețuise. Da, nu este deloc ușor să faci pe placul oamenilor!

Era o seară întunecată de octombrie. Vîntul îndoia crengile încărcate de fructe ale pomilor cînd opri o căruță în fața casei lui Mras. Țăranul coborî din ea și-i dădu mîna fără să scoată o vorbă femeii care era așteptată cu atîta ură și teamă. La lumina felinarului, tanti Katușa văzu că o siluetă înaltă și zveltă sări cu ușurință din căruța înaltă cu loitre.

„Aduceți lumina mai încoace!" porunci Mras.

„Ce tinerică și-a adus cu el!" gîndi bătrîna prost dispusă. „Ar putea fi fiică-sa".

Ah, ce primire tristă o aștepta pe tînăra femeie! Nimeni nu-i ură bun-venit. Copiii se apropiară de ea abia cînd îi strigă tatăl lor. Ioșko deshămă caii, Palko ajută la descărcarea cufărului și coșurilor, Betka luă năframele, dar nimeni nu rosti nici un singur cuvînt de salut. Deoarece Mras n-o prezentă copiilor pe soția lui, nici ea nu se putu apropia de ei.

Ceva mai tîrziu, toți se aflau împreună în bucătăria nemăturată și dezordonată. Acum, cînd acolo se afla în plus tot ce fusese descărcat din căruță, arăta într-adevăr ca în grajd.

Tînăra femeie își scosese basmaua și jacheta și stătea acum în picioare la lumina sticlei murdare a felinarului, în mijlocul acestei dezordini. Frumoșii ei ochi albaștri închis priviră de jur împrejur și se ațintiră asupra fețelor murdare ale copiilor, apoi ea se uită la fața întunecată a bărbatului.

„Deci", zise țăranul, „aceștia sunt copiii mei. Ți-i dau pe mînă. Vai de cel care nu ascultă. Nu am nevoie de soție; m-am săturat de cea pe care am avut-o, dar ei au nevoie de cineva care să-i țină în ordine. Și casei i-a mers prost fără gospodină. Katușa, fă ordine cu copiii și adu-ne cina. Trebuie să mă duc la cai".

„N-am avut de unde să știu că veniți", bombăni bătrîna. „Noi am mîncat deja. Și", adăugă ea supărată, „mi-am strîns lucrurile aici în boccea; o să plec de aici, nu vreau să fiu servitoarea nimănui".

Țăranul se înfurie foarte tare; ochii săi negri fulgerară, dar el se stăpîni.

„Poți să pleci", zise el scurt. „Așteaptă-mă, vin îndată", se adresă el soției

sale pe un ton mai prietenos. Copiii rămaseră singuri cu noua mamă, după ce tatăl lor şi tanti Katuşa ieşiseră. Fără să vrea, ei se uitară la ea. Nu aşa îşi închipuiseră ei mama vitregă. Ea era drăguţă şi tînără, zveltă ca un brad.

„Dragi copii", vorbi ea în sfîrşit, şi vocea ei suna ca foşnetul pinilor în pădure, „sunt aşa de străină aici! Nu ştiu ce să fac, ajutaţi-mă! Tatăl vostru m-a rugat să vin la voi, pentru că nu mai aveţi mamă de trei ani de zile. Mi s-a făcut milă de voi, căci eu eram mică atunci cînd a murit mama, şi apoi a fost vai de mine şi de frăţiorul meu; şi el se numea tot Palko. Eu vreau să vă iubesc, de aceea iubiţi-mă şi voi! Voi nu aveţi pe nimeni... şi nici eu".

„Şi fratele tău?" replică Palko.

„A murit cînd a fost de vîrsta ta".

„Nu mai ai tată?" întrebă sfioasă Betka.

„A murit anul trecut".

„Şi alţi fraţi nu mai ai?" întrebă Anicika.

„Nu mai am nici fraţi, nici surori".

„La cine ai locuit atunci, dacă nu mai ai pe nimeni?" se interesă Ioşko, apropiindu-se.

„La mătuşa tatălui meu. Deci vreţi să mă primiţi? Nu vreau să-mi ziceţi mamă. Sunt tînără, şi voi nu mă cunoaşteţi; ziceţi-mi tanti Ilenka, şi o să ne înţelegem bine. Tu, Palko, o să fii în locul fratelui meu; vrei?" Ea îi întinse băiatului mîna. Acesta îi strînse şovăitor mîna.

„De ce nu vrei să-ţi zicem mamă?" întrebă Anicika.

„Ştiţi, copii, cînd tatăl meu s-a recăsătorit, a adus în casă o femeie străină. A trebuit să-i zicem mamă. Nouă nu ne plăcea să-i spunem aşa, căci era rea cu noi. Nici vouă nu v-ar plăcea. Mai tîrziu, cînd vă veţi fi obişnuit cu mine, veţi putea să-mi ziceţi cum vreţi, dar mai întîi trebuie să cîştig acest nume. Acum însă haideţi şi ajutaţi-mă să nu mai arate aici ca într-o peşteră de tîlhari".

Copiii izbucniră în rîs şi o ajutară să ducă toate bagajele în cameră şi în cămară.

„Coşul lasă-l aici, Palko. Tu, Anicika, aprinde focul. Ioşko să aducă lemne;

nu-i aşa că o să facem o cină bună?"

După o jumătate de oră, cînd ţăranul intră în bucătărie, aceasta îi păru complet schimbată. În sobă ardea un foc care răspîndea o căldură plăcută. Betka veghea să nu dea laptele în foc, iar Anicika curăţa lampa. Cînd aceasta fu curată, revărsă o lumină plăcută asupra bucătăriei. Ioşko curăţă masa. Tînăra gospodină întinse o faţă de masă curată, împărţi tuturor farfurii şi linguri noi, apoi turnă lapte cald într-un castron. Palko aduse din cămară o pîine şi nişte scaune din sufrageria alăturată.

Mras se opri în prag şi privi la tînăra lui soţie şi la copii. Betka îl aduse înăuntru chiar şi pe micul Andrei. Copilul voia să plîngă, dar nu avu timp, căci noua mămică îi puse în mînă o bucată de prăjitură. Ea nu-l luă în braţe, ca să nu-l sperie, apoi zise copiilor că farfuriile şi lingurile sunt de acum ale lor. Pe ele erau pictate nişte desene frumos colorate, şi copiii se bucurară foarte mult de cadou.

Palko îşi spălă primul mîinile ca să nu-şi murdărească frumoasa farfurie, iar ceilalţi îi urmară exemplul.

Un anume sentiment de mulţumire se furişă în inima împietrită a bărbatului. Cînd soţia îl strigă atît de prietenos să vină la masă, faţa lui întunecată se lumină fără să vrea şi-l făcu să arate cu cinci ani mai tînăr.

Între timp, bătrîna Katuşa povestise deja la cinci femei cum găsise casa tînăra doamnă Mras şi ce zile fripte îi pregătise ea. Aceste femei făcură tot felul de profeţii privitoare la felul cum îi va merge acestei fete proaste care se măritase cu Mras fără să se informeze mai înainte. „Da, da, aşa se întîmplă cînd cumperi mîţa în sac", ziceau ele.

În timp ce oamenii din sat vorbeau aşa despre ea, familia Mras lua cina de parcă ar fi fost de mulţi ani aşa împreună. Apoi, copiii o duseră pe tanti Ilenka să vadă casa. Aveau trei camere: una în faţă, alta în spate, iar una în dreptul intrării.

„Asta a fost partea bunicii", povesti Anicika, „dar n-a stat aici, pentru că s-a îmbolnăvit.Cel mai mult îi plăcea să stea în bucătărie, şi apoi a murit. Acolo

avem tot felul de lucruri".

Dar toată casa era plină de aceste „tot felul de lucruri". După ce țăranul se îngriji de animale împreună cu Palko, se duse la culcare. „Aranjați-vă după cum credeți de bine", zise el, „eu unul sunt obosit".

Ceva mai tîrziu plecară și ceilalți la culcare, și în casă se făcu liniște.

Oare ce-ar fi zis femeile acelea care afirmau că tînăra Mras o să-și plîngă de milă dacă ar fi văzut ce liniștit dormea ea, în timp ce micul Andreiko își ținea căpșorul blond lipit de ea? Ele nu vedeau această privelişte – și era bine așa. Aveau deja destule de povestit cînd a doua zi dimineață Martin Mras înhămă la căruță caii săi de care era foarte mîndru, ca să ducă pînă la Budapesta o încărcătură de pere așa cum obișnuia să facă în fiecare an și cum plănuise de mult să facă în ziua aceasta.

„Cu asta de acum se poartă mai rău decît cu cealaltă", povestiră femeile la fîntînă. „Uite-l că pleacă imediat după nuntă și-o lasă singură cu copiii ăia prost crescuți. Ce să facă ea într-o casă străină? Dacă barem ar fi rămas Katuşa cu ei, dar așa... În final, copiii o vor face să-și ia cîmpii..."

Ei, oare ce-ar fi spus aceste femei dacă una dintre ele ar fi venit dis-de-dimineață la casa lui Mras? După ce țăranul se îngrijise de cai și îi înhămase, intră în bucătărie. Tînăra lui soție făcuse deja mîncare caldă pentru micul dejun și împodobise masa de parcă ar fi fost vorba de un domn de la oraș. El se uită drept în ochii ei atunci cînd se așeză la masă în fața ei.

„De ce te-ai sculat? Precis că ai fost obosită de călătorie și te-ai dus tîrziu la culcare", zise el aproape prietenos. Fața lui posomorîtă se lumină.

„O, am dormit foarte bine. Doar nu era să te las să pleci fără să mănînci", răspunse ea. „Mă bucur că încă dorm copiii. Poți să-mi spui în liniște ce trebuie să facem pînă te întorci".

„M-am îngrijit deja de cele necesare. Cartofii o să-i culegem de abia cînd mă întorc. Am văzut încă de ieri că-ți place curățenia. Cu siguranță că vrei să faci ordine în casă. Vei avea astfel destule de făcut, căci curățenia a fost foarte neglijată. Mi-a fost ruşine ieri de tine că ai intrat într-o casă atît de dezordonată.

Katuşa mi-a făcut asta în ciudă, şi bine că a plecat, căci n-aţi fi făcut casă bună una cu alta. Şi nu numai că nu-i plăcea curăţenia, dar i-a şi crescut prost pe copii. Dar singură o să-ţi fie greu să te descurci. De aceea, trimite-o pe Anicika la mătuşa mea. Ea a fost soţia unchiului meu şi a rămas văduvă. Este o femeie cumsecade şi ordonată. Spune-i că o rog eu să te ajute".

„Îţi mulţumesc foarte mult că te îngrijeşti aşa de noi. Singură mi-ar fi într-adevăr greu.Mătuşa ta îmi va spune ce trebuie să fac şi mă va şi ajuta un pic".

Tînăra ţărancă puse o bucată de cozonac înalt cu gaură la mijloc şi o bucată de cozonac cu mac într-un coş. Apoi tăie o jumătate de pîine în felii, puse între ele bucăţele de carne afumată şi de ou tare, iar într-o pungulită de hîrtie puse nişte sare.

„De ce mi-ai pregătit toate astea?" o întrebă soţul ei, cînd ea puse coşul pe bancă lîngă cojocul lui. „De ce-mi dai cozonac? Lasă-l mai bine pentru copii", zise el grav.

„Rămîne destul şi pentru copii, nu-ţi face griji. Dar ţie o să-ţi prindă bine pe drum", spuse tînăra soţie.

„Ia aşează-te un pic", o rugă el. Ea ascultă supusă. „Voiam să te întreb", începu el după o scurtă tăcere, „de ce te-ai căsătorit cu mine, un văduv bătrînior? După cum văd, locul tău ar fi mai bine într-o altă casă şi cu un alt bărbat". El se uită la ea de parcă ar fi vrut să citească pînă în fundul sufletului ei. Între sprîncenele groase şi negre stătea un nor întunecat.

O roşeaţă plăcută îi acoperi faţa tînără şi drăguţă. Ea îi întoarse privirea nestînjenit şi deschis.

„Pot să-ţi spun tot ce m-a îndemnat să-ţi accept cererea în căsătorie, deşi nu te cunoşteam nici pe tine, nici casa?"

„Da, spune-mi tot, asta şi vreau!"

„Aş vrea să te rog un singur lucru: Explică-mi mai întîi ce-ai vrut să zici ieri cînd ai spus că n-ai nevoie de soţie, că te-ai săturat de una pînă peste cap". Spunînd aceste cuvinte, pe faţa tinerei femei se putea citi îngrijorare.

„N-am vrut să te jignesc cu aceste cuvinte", se scuză el. „Dar ca să ştii pe

cine ai luat, vreau să-ţi spun eu singur, înainte ca să afli de la străini. De copil am fost nefericit, dar cea mai mare vină pentru nefericirea mea o poartă mama. Tata a trebuit totdeauna să facă numai ce voia mama. Eram cinci copii: trei surori şi doi fraţi. Fratele meu Palko era preferatul mamei. Şi surorile puteau face tot ce doreau, numai eu n-am avut voie niciodată să fac după cum cred de cuviinţă. Mi-ar fi plăcut să lucrez în construcţii şi m-aş fi dus bucuros ucenic la un constructor sau un arhitect. Tata îşi dăduse încuviinţarea, dar mama nici n-a vrut să audă de asta. Ea spunea că surorile se vor mărita, că Palko n-are destulă putere ca să devină ţăran – şi atunci cine să se ocupe de agricultură? Ei, şi uite aşa am fost eu nevoit să rămîn acasă şi să mă chinuiesc an de an pentru toţi. Surorile s-au măritat una după alta. Fiecare a primit ca zestre un cufăr plin cu haine, o căruţă cu aşternuturi de pat, şi pe deasupra şi ceva bani. Fratele meu s-a întors înapoi de la trei meseriaşi; nicăieri nu rezistase. Cînd sora cea mai mică s-a măritat şi a plecat cu soţul ei în America, el a plecat cu ei fără să-şi ia rămas-bun de la părinţi. Banii pentru călătorie îi luase cu împrumut de la bancă, şi multă vreme ne-am chinuit pînă am reuşit să plătim toată datoria.Cînd a venit în sfîrşit vremea să mă însor, i-am rugat foarte mult pe părinţii mei să mă lase să mă căsătoresc cu fata pe care o iubeam din toată inima. Şi de data aceasta a vrut tata să mă ajute, ba chiar mi-a ţinut parte în faţa mamei – dar cînd ea a văzut că nu răzbeşte cu amîndoi, a trimis să i se spună iubitei mele nişte lucruri aşa de rele despre mine, încît tatăl ei, cînd le-a aflat, mi-a trimis vorbă să nu cumva să îndrăznesc să-i mai calc vreodată pragul. Ca să ne despartă pentru totdeauna, a măritat-o pe Anicika împotriva voinţei ei cu un văr şi i-a trimis în America pe amîndoi imediat după nuntă. După aceea, mama mi-a căutat o soţie după placul ei. Eu n-aş fi luat-o, dar tata m-a rugat s-o iau, căci în casa noastră era ceartă în fiecare zi, şi el dorea să aibă în sfîrşit pace. Aşa că i-am făcut pe voie, ca să aibă pace. Dar el a murit chiar în anul acela, şi eu... Nici celui mai mare duşman nu i-aş dori să aibă parte de ceea ce-am răbdat eu în aceşti şaisprezece ani! Oricît mi-am dat osteneala, n-am putut s-o sufăr. Mama a ştiut s-o atragă cu totul de partea ei şi s-o înstrăineze de mine. N-am avut linişte zi

şi noapte din cauza lor. Cînd s-a născut micul nostru Palko, l-am îndrăgit imediat. Dar cînd copilul a mai crescut, şi eu voiam să-l pedepsesc cînd nu era cuminte, atunci situaţia era gravă. Decît să văd cum ţipă la mine cînd încercam să mă apropiu de el, mai bine l-am lăsat pe seama lor. Ştiu că n-a fost un lucru bun, dar din păcate trebuie să spun că nu m-am mai bucurat aşa de mult atunci cînd s-au născut ceilalţi copii. Ştiam că nici unul nu va fi al meu, ba încă el va fi şi înstrăinat de mine.

Şi cu toate că aceste două femei nu se suportau una pe alta, astfel că la noi răsuna casa de certuri, îndată ce era vorba să fie contra mea, cele două erau una. Crede-mă, de multe ori am rămas toată ziua în şură sau în grajd. Şi uite aşa am devenit un om aspru şi închis. Apoi a venit incendiul acela care a distrus casa şi şura. Aşa cum se întîmplă, am intrat în datorii. Cu acel prilej, mama a răcit. M-a tot bătut la cap să-i construiesc camera aceea ca parte rezervată mamei, pentru că ea nu mai voia să locuiască împreună cu noi. Ei bine, am construit camera, dar apoi n-a vrut să locuiască în ea, pentru că era prea umedă. Pe urmă a murit pe neaşteptate.

Mă gîndeam că acum o să fie linşte la noi şi că o să mă înţeleg mai bine cu soţia mea, dar n-a fost aşa. Cu fiecare copil care se năştea, povara muncii era tot mai mare. Deşi copiii mai mari crescuseră, erau neascultători, şi eu nu aveam voie să-i disciplinez. Cu soţia mea nu puteam vorbi despre îngrijorările mele, căci imediat îmi reproşa că risipisem şi partea ei printr-o proastă gospodărire. Adesea credeam că sunt pe punctul de a-mi pierde minţile. Pe lîngă aceasta, nu eram nici alcoolic, nici fumător. Nu-mi plăcea să stau în cîrciumă şi să ascult trăncăneli. Oamenii nu mă simpatizau, şi nici eu pe ei. Da, adesea eram la marginea disperării. Dumnezeu, în îndurarea Sa, m-a ferit să mă sinucid sau să-i fac vreun rău soţiei mele. Nu este adevărat că aş fi bătut-o, aşa cum zic oamenii. Aş fi făcut lucrul acesta numai dacă m-ar fi înfuriat foarte tare – şi atunci precis că aş fi omorît-o în bătaie. Cînd Andrişko a împlinit şase luni, ea, după ce s-a încălzit pe cîmp, a băut apă rece şi a murit după nouă zile de o congestie pulmonară gravă. Eu am rămas singur cu copiii. Pe Andrişko l-a luat

mătuşa în îngrijire pînă a început să umble, dar după aceea ea însăşi s-a îmbolnăvit şi am fost nevoit să-l iau acasă. Katuşa a condus gospodăria, dar a făcut mai mult rău decît bine. Mi-am dat seama că, de dragul micuţului, trebuia să mă recăsătoresc. În tîrgul din P. mi s-a spus despre tine. După aceea ţi-am cerut mîna. Acum ştii totul şi nu te vei mai mira de vorbele mele".

Ţăranul îşi drese glasul şi-şi sprijini fruntea de mînă.

„Nu, nu mă mai mir, dar îţi mulţumesc din inimă pentru că mi-ai povestit totul cu atîta sinceritate", zise tînăra femeie cu căldură. „Acum vreau să-ţi spun şi eu cum mi-a mers pe lume. Am avut o mamă foarte bună şi un tată cumsecade. Dar mama a murit cînd aveam şase ani, iar fratele meu Palko avea patru ani. Tata s-a recăsătorit şi a adus în casă o mamă vitregă. Şi de aici a început nenorocirea noastră. Ne-a mers foarte rău pe lume, căci la un moment dat a murit şi tata. După ce-am terminat şcoala mi-am găsit un serviciu. Pînă atunci fusesem dădaca fraţilor mei vitregi. Ei aveau voie să se poarte cu noi cum doreau. Dacă protestam cît de puţin, primeam bătaie. Acel prim loc de muncă mi l-a găsit sora mamei mele. Lucrul acesta n-a plăcut mamei mele vitrege; i se părea că am prea puţin de lucru şi că mă învăţ leneşă. M-a adus la unchiul ei. Ah, acolo era iadul pe pămînt; nu era linişte nici zi, nici noapte. În sfîrşit, după un an, am plecat de acolo la mătuşa mea. Deoarece ea îl dăduse pe Palko la ucenicie în Z., am rugat-o pe mătuşă să-mi găsească acolo un loc de muncă pentru ca să ne putem vedea mai des.

Ah, Dumnezeul nostru are totuşi grijă de orfani. Palko a avut un meşter foarte bun, iar soţia lui era foarte cumsecade. Ea l-a iubit ca o mamă. Şi eu am avut o stăpînă foarte bună. Ei îi datorez tot ce am învăţat. Am rămas cinci ani la ea, şi de nu s-ar fi îmbolnăvit mătuşa, n-aş fi plecat niciodată de acolo. Dar aşa a trebuit s-o îngrijesc pe mătuşa. Şi nu numai pe ea, căci şi fratele meu s-a întors bolnav acasă. Pe atunci tata nu mai trăia, la mama vitregă nu voia să se ducă, aşa că a venit la noi, şi eu i-am îngrijit pe amîndoi. Mătuşa avea şaptezeci şi cinci de ani cînd s-a însănătoşit, iar el, de şaisprezece, a trebuit să moară. Acum, mătuşa nu mai voia să mă lase să plec, căci muriseră fiica şi nepoata ei,

şi era singură. Am rămas la ea cu plăcere. Cînd a venit apoi ştirea despre tine, că mă doreşti ca soţie pentru că trebuie să te căsătoreşti din cauza copiilor, mi-a părut tare rău de ei. Mă gîndeam că dacă nu mă duc eu, va merge poate alta, şi dacă aceasta va fi ca şi mama mea vitregă, atunci ce-o să facă bieţii de ei? De cînd am acceptat să-ţi fiu soţie, i-am îndrăgit aşa de tare pe copii, că ardeam de nerăbdare să vin la ei. Tu m-ai luatde dragul copiilor – eu am venit numai din cauza lor".

„Îţi mulţumesc, Ilenka". Ţăranul îi întinse soţiei sale mîna. „Dumnezeu să te ajute! Cu mine te rog să ai răbdare! Crede-mă, vreau să mă port cu tine ca şi cînd ai fi fiica cea mai mare. Dar acum trebuie să plec înainte de a răsări soarele".

„Cît timp o să stai? Şi unde să-ţi scriu dacă ar fi nevoie?"

„Să scrii? Da, ar fi bine să scrii cum vă merge". El îi dădu adresa. „Peste trei săptămîni mă întorc, dacă Dumnezeu dă viaţă şi sănătate, pentru că trebuie să vînd caii la tîrgul din P. O să ne descurcăm noi peste iarnă, iar la primăvară sper să cumpăr alţi doi mai ieftin".

„Vrei să vinzi aceşti căluţi frumoşi? Păcat! Nu ai destul nutreţ pentru ei?"

„Ba da, dar în decembrie este scadentă polita şi aş vrea să scap în sfîrşit de datorii. Îmi pare foarte rău după cai, dar ce să fac?"

„Martin, nu-i vinde! Te rog, mai prelungeşte polita, şi o să ne străduim cu ajutorul lui Dumnezeu să plătim datoria. Tu nu eşti aşa de bătrîn, iar eu sunt încă tînără".

„Bine, fac cum zici tu. Să vedem dacă o să mă ajuţi. Acum te las cu bine!"

Ei, oare ce-ar fi zis femeile dacă ar fi auzit această discuţie între cei doi soţi?

De-a lungul timpului, oamenii nu-l auziseră pe Mras vorbind prea mult, iar de cînd era copil nu-l prea văzuseră nici zîmbind. Poate că niciodată nu dăduse mîna cu cineva cu atîta căldură ca acum cu soţia lui la plecare.

Cînd îl auziră gonind prin sat cu căruţa, erau supăraţi pe nesimţirea şi cruzimea cu care îşi lăsase singură tînăra soţie după ce-o împovărase cu sarcina aceea grea sub care se frînsese prima lui soţie.

Ei nu bănuiau ce se petrecea în inima lui înghețată. Parcă ar fi turnat cineva balsam alinător pe rănile lui, şi nici nu mai simțea durerea.

Afară bătea un vînt rece de octombrie, dar în inima lui se furişă o senzație de căldură. El ştia că tînăra şi drăguța lui soție nu adusese această căldură numai în casa lui pustie, ci şi în inima sa împietrită. Îi făcuse foarte bine faptul că putuse să vorbească cu ea în felul acesta şi că ea îl compătimise atît de sincer. De asemenea, ea spera să vină din nou vremuri mai bune pentru averea lui. Parcă îi insuflase cu asta şi lui un nou curaj de a trăi.

Se minuna de ea cum ştia să se poarte cu copiii lui prost crescuți. Avea dreptate că nu voia să fie o mamă vitregă. În felul acesta, copiii o vor îndrăgi cu atît mai uşor. Îi era recunoscător şi pentru faptul că se îngrijise de mîncarea lui pe drum. El plecase în fiecare an să vîndă pere. Dar încă nimeni nu-i pregătise de mîncare pentru drum. Îşi luase pur şi simplu cu el pîine şi brînză – şi era de-ajuns. Ce frumos şi atrăgător împachetase totul în coş! – Simțea că va putea discuta cu ea despre unele probleme. De n-ar fi avut neapărată nevoie de banii pe fructe ca să le cumpere copiilor pantofi, ar fi preferat să se întoarcă acasă, pentru ca ea să nu se necăjească singură în casa pustie.

Aşa gîndea el. Şi oare ce gîndea fiul său Palko care, în timp ce Ilenka îşi însoțea bărbatul pînă la poartă, se duse repede în grajd şi dădu nutreț vitelor? Acestea se uitară uimite la băiat că astăzi nu le bătea, nu le înjura şi nici nu le blestema. Ele se dădură ascultătoare la o parte pentru ca el să poată curăți pe jos şi să aştearnă paie curate.

Palko auzise întreaga discuție în timp ce dormea în bucătărie. Dar el doar se prefăcuse că doarme. Aproape că nu-şi recunoscuse tatăl. Nu-l iubea; dacă nu i-ar fi fost frică de el, l-ar fi supărat şi mai mult prin încăpățînarea şi nesupunerea lui. Acum simțea că tatălui său i se făcuse nedreptate, că acest tată îl iubea şi că-i voia numai binele. Şi cînd auzi că tanti Ilenka venise la ei numai din iubire şi compătimire pentru ei, atunci inima băiatului se încălzi. Şi el se bucura că ea nu voia ca să fie vînduți caii. Nu numai ea o să-l ajute pe tatăl său, ci şi el îşi va da osteneala, pentru ca datoriile să nu-l mai apese atît de mult.

Palko îşi folosi mîndria în faptul că atunci cînd va veni Ilenka să mulgă vacile va găsi totul curat. Ea însăşi era aşa de curată şi de frumoasă, şi nu se potrivea deloc cu această casă.

De abia termină, că ea şi intră în grajd şi-l lăudă pentru curăţenia făcută.

„Tu vei fi într-adevăr mîna mea dreaptă, Palko. Asta înseamnă că pot să mă duc şi să văd de copii. După ce dai vacilor de băut, vin să le mulg".

„Bine; pentru grajd n-ai de ce să-ţi faci griji, o să văd eu de el. Ai grijă numai de casă!"

Poate că nici Mras nu şi-ar fi recunoscut copiii dacă s-ar fi întors pe neaşteptate după vreo oră şi i-ar fi găsit pe toţi la masa bună de dimineaţă. Fetiţele şi băieţii erau spălaţi şi pieptănaţi frumos, şi arătau veseli şi mulţumiţi. Micul Andreiko stătea în cămăşuţa lui albă în poala noii lui mămici şi-şi lipea de ea căpşorul blond cu păr cîrlionţat.

„Deci, copii, după ce ne-am rugat, cîntăm un cîntec, şi apoi mă ajutaţi toţi la lucru, nu-i aşa?"

„Da, da", strigară ei.

Ei cîntară: „Mulţumim noi Doamne..." şi apoi se apucară fiecare de cîte ceva. Anicika trebuia s-o aducă pe mătuşa, Betuşka să spele vasele. Ioşko trebuia să mătură prin curte, iar Palko îi va arăta între timp noii mămici toată gospodăria.

Pentru un om obişnuit cu curăţenia nu era un fleac să cureţe în interior şi în exterior această casă dărăpănată. Dar buna şi prietenoasa mătuşă aduse var şi o bidinea, căci se gîndea că era nevoie de ele. Ea se potrivea bine cu tînăra ţărancă, deoarece amîndorura le plăcea să fie „bec" în jurul lor. Amîndouă puteau face această lucrare de curăţenie.

„Ştii, draga mea, începem cu cămara", zise mătuşa. „Este ca şi cînd ţi s-ar tăia o mînă dacă nu ai cămara, magazia şi pivniţa în ordine. Pierzi mult timp cu căutatul degeaba".

Aşa că începură să facă curăţenie. Dar ceea ce găsiră întrecea orice descriere. Lenjerie şi haine murdare, care încă se mai puteau folosi, zăceau între

zdrențe și saci vechi. Copiii aduseră apă cu ciubărul, și ele se apucară să spele.

După ce se făcu ordine în cămară, și ea fu apoi văruită, Palko întări rafturile șubrede. Fetele curățară duşumeaua. Un sticlar ambulant care tocmai trecea pe uliță puse geamuri noi în locul celor sparte. Încetul cu încetul, fiecare lucru ajunse la locul său.

Din cămară, o scară ducea în pivniță. Palko trebui s-o curețe. Ioșko cără cu o roabă toate hîrburile, gunoaiele și vechiturile care se adunaseră de ani de zile în pivniță. Palko găsi niște scînduri, o rugă pe Anicika să le curețe și făcu două rafturi pentru fructe, așa cum ceruse Ilenka. Făcură ordine completă în pivniță și se bucurară foarte mult că reușiseră. Duseră în ea ceea ce zăcea prin curte și-și avea locul acolo. Acum era loc atît pentru cartofi, cît și pentru fructe.

După pivniță veni rîndul bucătăriei. De ea se ocupară cele două femei. Chiar și pervazurile tocite ale ferestrelor fură vopsite proaspăt. Tînăra femeie vopsi apoi etajera. În locul patului vechi și plin de cari, mătușa le dărui un pat frumos de culoare albă rămas de la fiica ei, și acesta fu și el vopsit. În locul vechilor oale și ustensile de bucătărie, tînăra gospodină puse lucrurile frumoase pe care le adusese cu sine. Ea se duse împreună cu Anicika ca să vîndă în tîrgul din R. unt, brînză, ouă și fructe, și cu banii luați pe ele cumpără niște vase frumoase de ceramică și tot ce era necesar pentru casă. Cînd puse apoi pe masă o față de masă de culoare roz, iar la fereastră o perdea de aceeași culoare, totul arăta atît de frumos, de-ar fi putut veni în vizită și niște domni sus-puși de la oraș.

„Fiica mea", zise mătușa, „o să-i dăruiesc lui Palko o plapumă pentru pat; bietul de el nu are decît o pătură din păr de cal. I-aș fi dat-o mai de mult, dar nu-mi venea s-o fac în dezordinea care domnea aici".

Da, Palko era foarte mîndru și fericit cînd se culcă pentru prima dată în frumosul lui pat nou. Hotărî pe loc să doarmă împreună cu el și Ioșko. După bucătărie veniră la rînd camerele. În camera din față se aflau niște mobile frumoase, orășenești. Țăranul le cumpărase de la un funcționar atunci cînd acesta se mutase și nu putuse lua cu el întreaga mobilă. Ea se potrivea prea puțin cu dezordinea din jur. Dar tînăra femeie vărui pereții, așeză altfel mobila, iar pe masă

puse o față de masă albă cu margine roșie; lăsă în cameră doar un pat pe care-l acoperi cu o cuvertură albă frumoasă.Pe etajeră puse cărțile ei și ale soțului ei, pe dușumea întinse un covor drăguț țesut de ea însăși, pe pereți atîrnă niște tablouri, așa că le fu greu copiilor să recunoască vechea cameră.

Cea mai mare osteneală și-o dădu cu camera din spate, care servea familiei de sufragerie și dormitor. Acolo ea puse trei paturi: unul mai mic pentru fetițe, unul pentru țăran și unul pentru Andrișko și pentru sine. Camera avea două ferestre cu o bancă între ele. În fața ei stătea masa. Tot în camera aceea se afla și cufărul mare vopsit în mai multe culori.Cuierul de haine își găsi un locșor lîngă soba mare și demodată de teracotă. Lîngă ea mai era o băncuță. Pe podeaua de lemn se puse un covor bun, ceva mai vechi, iar la fereastră niște perdele de culoare roz, ca în camera bună. Masa era acoperită cu o față de masă de aceeași culoare. Pentru paturi, ea cusu lenjerie din pînză ieftină. Da, camera arăta cu totul altfel acum cînd nu mai zăceau aruncate în dezordine sau agățate de pereți plapume murdare și alte lucruri.

Copiii își primiră fiecare un colțișor lîngă soba de teracotă. Aici era loc pentru păpușa Betkăi și pentru cuburile de lemn ale lui Andrișko. Într-un colț lîngă fereastră se aflau rechizitele școlare ale lui Ioșko. Lucrurile tatălui se aflau într-un dulăpior. Aici putea găsi tot ce avea nevoie, de la cuie și șuruburi pînă la rindea și la ferăstrăul cu care curăța crengile pomilor.

În fine, mai era camera din dreptul intrării. Aceasta le dădu mult de furcă, căci era într-o stare foarte proastă, dar în cele din urmă o aranjară și pe ea. Acolo se afla cufărul bunicii și patul ei. Tot acolo se aflau și plapumele care rămaseseră de la prima soție, hainele bune și albiturile ei. Mătușa și Anicika fură martore că tînăra femeie luă puține dintre lucrurile acelea vechi ca să facă pentru copii lenjerie și haine noi, de care bieții micuți aveau neapărată nevoie.

După ce terminară lucrul în cameră, le rămase spălatul rufelor. Anicika le ajuta pe femei, iar băieții aduceau apa. Betka îl păzea pe micul Andrișko pentru ca numeroasele orătănii să nu se apropie de el. Ele spălară tot ce era murdar. Puține lucruri din casă erau curate și întregi.

Era o zi frumoasă atunci cînd spălară, iar adierea din timpul nopții ajută la uscarea rufelor. În felul acesta trecuse jumătate din săptămîna a doua, și rufăria era deja parțial netezită cu măngălăul, parțial călcată cu fierul. Ceea ce trebuia cîrpit se afla în camera bunicii.

A doua zi, tînăra femeie vru să coacă pîine, și de aceea trebuia curățită și vechea bucătărie care se găsea în curte. Doar ea mai rămăsese din casa care arsese. În ea era un cazan, un cuptor și o sobă, de care se puteau folosi încă bine.

„Vezi, draga mea", oftă mătușa, „de cîtă supărare a avut parte bietul Martin pentru că a vrut ca în această bucătărie să se fiarbă mîncare pentru animale, să se coacă pîine și să se spele, astfel ca aburii să nu dăuneze noii construcții! Nici soția, nici mama lui n-au vrut să-l asculte, și astfel totul s-a dărăpănat în scurtă vreme. Ele fierbeau și lături pentru porci pe soba de gătit, pentru că le venea prea greu să curețe cazanul. Și tu lauzi această bucătărie".

„Sigur că o laud, mătușă, pentru că economisește mult timp. Dacă o aranjăm frumos, va fi ca o bucătărie de vară".

Bătrîna mătușă se minuna în sinea ei de soția nepotului și o aprecia foarte mult. Ea găsise totul în cea mai mare dezordine, dar nu făcuse nici o singură observație defavorabilă la adresa soției decedate sau a mamei bărbatului ei.

„Dumnezeu să-i binecuvînteze pe oamenii aceia care i-au spus lui Martin despre ea!" gîndi mătușa în sinea ei.

Cînd copiii se certau între ei sau voiau să se pîrască unul pe altul, ea se ducea la ei și le spunea: „Să ne iubim unul pe altul". Dădea fiecăruia ceva de făcut, și cearta înceta. Iar seara, chiar dacă era obosită, se așeza lîngă ei și le povestea din ceea ce trăise sau din ceea ce citise. Andrișko adormea atunci în poala ei, iar ceilalți tăceau chitic și ascultau cu atenție. Betka și Ioșko trebuiau să meargă la școală de abia după întoarcerea tatălui, pentru că nu aveau nici haine, nici încălțăminte. Mătușii îi plăcea în mod deosebit faptul că mama îi îndemna pe copii să gîndească singuri.

„Copii, ce treabă facem mîine? Trebuie făcută asta și asta. Ce vrea să facă fiecare dintre voi?"

Pentru că nu le poruncea, aveau chef să facă de toate. Anicika era o fată dezgheţată, dar îi cam plăcea să se sustragă de la lucru. Cînd însă fiecare povestea seara ceea ce făcuse peste zi, iar ea nu prea avea ce spune, lucrul acesta o supără, şi în zilele următoare nu vru să se lase mai prejos de băieţi.

Cel mai harnic era Palko. Ar fi trecut şi prin foc de dragul tinerei lui mame.

Copiii nu mai vrură să-l înveţe pe Andrişko să spună „tanti", pentru că el strigă de la sine „ma-ma". Cînd vorbeau cu el despre Ilenka, foloseau mereu cuvîntul „mama".

La sfîrşitul celei de a doua săptămîni, Ioşko zise deodată: „Acum te cunoaştem destul de bine, nu mai eşti o străină. De acum am putea să-ţi spunem mamă".

„Dacă mă iubiţi, atunci bine", zîmbi ea. „Vreau cu plăcere s-o înlocuiesc pe mama voastră, dar nu vreau să vă fiu mamă vitregă".

„Nici noi nu vrem să avem mamă vitregă şi nu te vom numi niciodată aşa", zise Anicika.

„Şi tu, Palko? Ce zici?"

„Eu cred", zise atît de grav băiatul, de parcă ar fi fost tatăl lui, „că dacă te-ai căsătorit cu tata de dragul nostru şi acum eşti soţia lui, se cuvine să-ţi zicem mamă".

„Da, vrem să-ţi zicem mămică", zise Betka. „N-a fost adevărat ce ne-a zis Katuşa; nu-i aşa că n-o să ne baţi?"

„Ferească Dumnezeu, Betuşka, mai degrabă mă bat pe mine însumi". Apoi urmară îmbrăţişări afectuoase, iar mătuşa văzu cu emoţie cum copiii urară în sfîrşit bun-venit noii lor mame. Apoi se aşezară toţi în jurul ei, şi ea le povesti că tatăl lor avea o mare povară pe suflet, şi că era bine să se sfătuiască cu toţii ca să poate face ceva ca să-i uşureze povara. Îi părea rău de caii cei frumoşi care trebuiau vînduţi şi era de părere că trebuiau cu toţii să împiedice din toate puterile lucrul acesta. Îi cerură şi mătuşii sfatul. Aceasta zise că într-o asemenea gospodărie mare se puteau economisi tot felul de lucruri. Păcat de atîtea fructe care putrezeau pe jos. Dacă băieţii ar aduce lemne din pădurea apropiată,

atunci fructele puteau fi strînse, uscate şi vîndute pe bani frumoşi. Din prunele coapte se putea face marmeladă bună. Dacă vacile vor da lapte suficient, atunci va fi de-ajuns pentru ca să folosească laptele dat de una dintre ele, iar din restul laptelui ar putea face unt şi brînză pe care s-o vîndă. Cu banii s-ar cumpăra ceea ce era nevoie pentru casă, iar cu ceea ce ar vinde tata din grîne ar putea să plătească treptat datoria. Dintre orătănii urmau să fie ţinute peste iarnă numai găinile care făceau ouă, pe restul să le vîndă.

Băieţii fură imediat gata să adune lemne. Betka urma să se ocupe de găini şi de adunatul ouălor, iar Anicika şi mătuşa să strîngă fructele şi să le usuce.

„Pe mine să mă lăsaţi să cos şi să cîrpesc, ca să nu umblaţi jerpeliţi atunci cînd vine tata", zise mama vesel. „Ce bine că a sosit deja maşina mea de cusut".

Ilenka scrisese de două ori soţului ei, deşi nu era nimic urgent. El îi răspunsese. Scria că vînduse bine perele şi că se va întoarce acasă pe la sfîrşitul lunii. El scria foarte plăcut şi o saluta pe mătuşă, precum şi pe copii, pe fiecare cu numele. Toţi se bucurară de lucrul acesta.

Octombrie se apropie de sfîrşit. În casa lui Mras, mîini harnice erau la lucru. În curtea curată mirosea a fructe uscate în cuptor, pe care Anicika tocmai le întorcea pe cealaltă parte. Palko adăpa vitele. În ciuda faptului că amîndoi erau în timpul lucrului, nici unul nu era murdar. Hainele lor erau cîrpite. Ioşko turnă în troacă lăturile pentru porci şi se bucură cînd îi văzu cum grohăiau şi plescăiau. Mătuşa tocmai scotea marmelada de prune din cazan şi o băga într-un vas. Lîngă sobă stătea tînăra gospodină şi pregătea cina, cînd deodată Betka dădu buzna în cameră.

„Vine tata, recunosc clopoţeii", strigă ea, îşi luă frăţiorul de mînă şi fugi în întîmpinarea lui.

Şi tînăra ţărancă trase repede mîncarea de pe foc ca să nu se ardă, apoi aruncă o privire spre masa pregătită de cină şi se grăbi să iasă în întîmpinarea soţului ei.

Ah, încă niciodată nu i se urase bun-venit lui Martin Mras ca acum. Pentru copii, tatăl care sosise acasă era un alt om. Timp de peste o săptămînă se stră-

duiseră să-l ajute să-şi ducă povara. Lucrul acesta îi apropiase de el. Palko îi luă în primire caii. El vînduse fructele, dar adusese acasă trei măsuri de mălai. Pe lîngă bani, adusese şi un sac cu încălţăminte.

Se întuneca deja; cu toate acestea, el văzu cît de curată era curtea, şi cît se mai bucură cînd intră în bucătărie, în timp ce tînăra lui soţie, cu Andrişko în braţe, se interesă despre călătoria lui! Aproape că nu mai recunoştea casa, precum şi pe copiii lui. Toate acestea îl emoţionară atît de mult, încît îl luă pe Andrişko în braţe şi-l sărută, aşa cum făcuse odinioară cu Palko.

„Acum îţi stă mult mai bine aici", îi zise el zîmbind soţiei sale.

Ah, ce cină bună fu în seara aceea; dar cel mai mult se bucură proaspătul întors acasă de faţa bună şi prietenoasă a soţiei sale şi a bătrînei mătuşi, ca şi de feţele vesele ale copiilor care mîncaseră pe săturate. Îi fusese dor de casă, dar nu se aşteptase la lucruri aşa de bune.

„Ce ospăţ mi-aţi pregătit aici?" rîse el. „Ca pentru un oaspete de seamă".

„Nu-i aşa, copii, că tata este pentru noi oaspetele cel mai de seamă?" Ochii albaştri ai tinerei femei priveau cercetător în jur.

„Da, mamă", o asigură Palko cu sinceritate.

După cină se trecu la probarea pantofilor. Toţi se potriveau de minune.

Tatăl îi adusese lui Ioşko un costum nou, lui Palko stofa necesară pentru un sacou de duminică, celor mai mici pînză pentru haine şi lenjerie.

„Ştiu că au neapărată nevoie de haine, dar pentru că ai spus că tu însăţi vrei să le croieşti şi să le coşi, am adus numai stofă şi pînză", se scuză el.

„Ei, sigur că o să le cos; în felul acesta vor dura mai mult", răspunse ea vesel.

„Ţie ţi-am adus două cărţi, pentru că îţi place atît de mult să citeşti".

„Cărţi? Ah, îţi mulţumesc!" – „Călătoria creştinului din oraşul Pierzării spre muntele Sionului", citi ea titlul cărţii voluminoase. „Precis că este frumoasă. Cînd o să vină serile lungi, putem s-o citim împreună".

Copiii erau ca transfiguraţi de bucurie pentru revenirea tatălui. Încă niciodată nu-şi permiseseră atîtea intimităţi ca astăzi. Nu aveau deloc linişte pînă

nu-i arătau tatălui tot ce făcuseră frumos în casă. Iar el? Striga cumva la ei? Se uita cumva posomorît? Ah, nu! El se ridică şi se lăsă dus prin toată casa, aşa ca şi tînăra gospodină în urmă cu trei săptămîni. Pe atunci, toate fuseseră noi pentru ea. Dar şi lui i se păru atît de nouă casa, încît de abia o mai recunoscu. De cîte ori se gîndise plin de amărăciune că nu avusese nici un rost toată osteneala pe care şi-o dăduse, cînd trebuia să vadă cum cele două femei transformaseră într-un grajd frumoasa casă care fusese construită după propriul său plan, astfel că nimic, absolut nimic nu mai era în ordine. Astăzi se bucura că poseda această casă, căci o ştia în cele mai bune mîini.

Nu se putea mira înde-ajuns cum se întîmplase într-un timp aşa de scurt această minune de ordine şi curăţenie.

„V-a mai ajutat cineva?" îi întrebă el pe copii.

„Nu, tată, numai noi am dat ajutor".

„Şi Andrişko a dat ajutor, pentru că nu ne-a deranjat", zise Betuşka.

„Nimeni dintre rude n-a venit la voi?"

„Nu, numai tanti Ţaluşanska a căutat o găină în curtea noastră şi a întrebat unde e mama. Dar ea tocmai se dusese în oraş ca să cumpere oale pentru bucătărie. Pe mine m-a întrebat dacă ne-a bătut deja mama", rîse micuţa dispreţuitor. „Mămica n-a mai fost nicăieri. Nici la biserică n-a fost, căci n-aveam nici haine, nici încălţăminte, şi fără noi nu voia să se ducă. Spunea că o să ne ducem împreună cu dumneata".

„Îţi mulţumesc foarte mult, Ilenka", zise Mras cînd copiii cu mătuşa se duseseră deja la culcare şi el şedea la masă împreună cu ea, „că ai făcut o asemenea ordine la mine în casă. Acum nu mai trebuie să-mi fie ruşine de ea. De copil am dorit mult ca să fie frumos în jurul meu. Mă gîndeam că în vechea casă nu se poate, că e prea puţin loc. Am construit una mai mare – şi în ea a fost şi mai multă dezordine. Acum văd că ordinea trebuie să-i stea omului în sînge, altfel nu merge. Dar mai văd că ai cumpărat şi tot felul de lucruri. N-am putut să-ţi las bani, pentru că nu aveam; dar acum vreau să-ţi dau, ca să nu intrăm în alte datorii".

„Te înşeli", se apără tînăra femeie, „o să-ţi dau eu mai degrabă din ceea ce am cîştigat împreună cu copiii". Ea fugi în cameră şi aduse un carneţel. „Uite, aici am notat tot ce-am cîştigat şi am cheltuit".

„Te-ai temut", zise el încruntîndu-se, „că n-o să cred, şi de aceea ai notat totul?"

„Dar de ce?" răspunse ea mirată. „Stăpîna mea m-a învăţat să fac aşa. Acolo trebuia să trec fiecare ban pe care mi-l dădea ea şi pe care-l cheltuiam eu. Şi ea făcea aşa. Crede-mă, Martin, a fost un lucru foarte bun pentru domnul doctor. În ciuda faptului că avea un venit frumos, domnul doctor trebuia să-şi întreţină toată familia, şi în plus soţia lui mai avea un frate pe care trebuiau să-l ţină la facultate. Precis că ar fi intrat în datorii. Dar, în felul acesta, la sfîrşitul săptămînii ne uitam în carneţele, şi atunci doamna doctor spunea imediat: ‚Uite, Ilenka, asta de aici n-ar fi trebuit s-o cumpărăm, şi de cealaltă ne-am fi putut lipsi, data viitoare o să fim mai atente!' Adesea îmi spunea: ‚Nu cumpăra niciodată ceea ce trebuie să ai, ci numai lucrurile de care nu te poţi lipsi. Căci deseori, cînd îţi place ceva, te gîndeşti că trebuie să ai lucrul acela, dar dacă nu-l poţi cumpăra, merge foarte bine şi fără el'. Ei bine, de aceea am notat aici totul, şi te rog să te uiţi peste ce-am scris".

„Stăpîna ta este o femeie deşteaptă", o lăudă Mras, şi se gîndi cîte lucruri nefolositoare cumpăraseră soţia şi mama lui atunci cînd mergeau la tîrg, iar în casă lipseau mereu cele necesare.

El se uită prin carneţel şi se minună cîte lucruri reuşise soţia lui să cumpere, dar şi cîte putuse să vîndă, astfel încît nu numai că nu făcuse datorii, ba chiar economisise cîte ceva.

Ea îi povesti bucuroasă cum se străduiau copiii să salveze căluţii şi-l rugă să-şi manifeste faţă de ei recunoştinţa, ca să-i stimuleze.

El fu silit să se gîndească cît ar fi dat ca mama lui să-l laude vreodată, dar oricît se străduise, nu fusese niciodată destul. El nu spuse nimic, dar în adîncul inimii sale mişcate şi plină de bucurie apăru dorul de a deveni un tată bun şi înţelegător pentru copiii lui. Pînă astăzi experimentaseră prea puţină dragoste

din partea lui. Ştia că tînăra lui soţie îi îmboldise să-l ajute, dar era deja un lucru mare că ei se lăsau conduşi. Într-adevăr, parcă erau alţi copii.

„Aş vrea să te mai rog ceva, Martin", începu timid tînăra femeie.

„Voi face bucuros ce-mi ceri", o asigură el sincer.

„Mătuşa mi-a zis că ai împrumutat bani şi că a trebuit să plăteşti o dobîndă mare. N-ai vrea să împrumuţi din altă parte?"

El se încruntă. „Crezi că mi-ar da cineva în împrumut? Ştiu că sunt exploatat, dar ce să fac?"

Ea puse înaintea lui carnetul de depuneri la o bancă. „Aceasta este moştenirea pe care am primit-o de la mama şi ceea ce am economisit în timpul anilor mei de serviciu. Nu este mult, numai o mie şase sute de coroane, şi mătuşa zice că polita ta se ridică la trei mii de coroane. Mă gîndeam că am putea vinde vreun viţel. Doar avem vaci foarte bune. În felul acesta am putea ajunge la două mii de coroane, iar a treia mie ţi-ar împrumuta-o domnul doctor. I-am cerut sfatul într-o scrisoare. Ieri am primit răspunsul de la soţia lui, uite, poţi s-o citeşti şi tu".

Mras luă carnetelul şi scrisoarea şi începu să citească. Era o scrisoare frumoasă din partea doamnei doctor, plină de compătimire maternă la soarta fostei ei servitoare. În încheiere o sfătuia stăruitor să se elibereze cît mai repede posibil din mîinile acelui cămătar. Soţul ei o să-i ridice de la bancă economiile şi o să-i împrumute restul sumei de bani în rate lunare cu patru la sută dobîndă.

Cînd bărbatul văzu carnetul de depuneri şi că suma depusă era mereu de cincizeci de coroane, se gîndi: „Aceasta nu este numai moştenirea ei, ci şi bănuţii ei cîştigaţi cu trudă pe care mi-i oferă cu atîta bucurie. Dumnezeu Însuşi a tri-mis-o în casa mea ca să ne salveze pe toţi".

Uneori, un ajutor neaşteptat în vreme de mare nevoie îl face pe om mai degrabă să izbucnească în plîns de emoţie. Martin Mras nu plînsese atunci cînd îi arsese casa, de la moartea tatălui său de fapt nu mai plînsese niciodată, indiferent ce venise peste el – dar acum îşi puse capul în mîini şi izbucni în plîns.

Tînăra femeie se sperie.

„Dar, Martin, de ce plîngi? Sper că nu te-am supărat sau necăjit?"

El se opri din plîns, îşi şterse lacrimile, îi luă mîna caldă în mîna lui dreaptă bătătorită şi îi zise cu o privire ciudată: „N-o să uit niciodată că ai avut o asemenea încredere în mine, căci mi-ai adus tot ce-ai cîştigat tu cu atîta trudă. Cînd am vrut să mă recăsătoresc, am căutat o femeie săracă, ca să nu-mi poată reproşa datoriile. Niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte că Dumnezeu îmi va trimite un asemenea ajutor în casă prin persoana ta. Îţi mulţumesc foarte mult, Ilenka, dar nu pot să-ţi iau banii decît în împrumut".

„Dar de ce, Martin? Doar sunt soţia ta! Oare nu sunt a voastră? Nu ţi-am promis fidelitate în orice situaţie?"

„Ba da, Ilenka; dar eu sunt mai în vîrstă, iar tu eşti încă tînără. Copiii sunt încă mici, şi dacă mor eu, vor avea pretenţii la o parte dublă din tot venitul meu. Uşor pot face autorităţile o nedreptate; creditorii au prioritate. E destul dacă-mi dai banii fără dobîndă".

„Bine, cum vrei, tu ştii mai bine, fă cum crezi că este corect. După ce te-ai odihnit un pic, vom pleca imediat la K. pentru ca să ridicăm banii de la bancă. Poate că găsim printre comercianţii pe care îi cunosc eu vreunul interesat de brînza şi untul nostru. Am putea să i le trimitem cu poşta. Vom mai lua cu noi fructele uscate şi marmelada de prune făcută de mătuşa şi de copii".

„Bine, Ilenka, dar să iei şi un coş plin de toate cele pentru foştii tăi stăpîni. Le suntem foarte îndatoraţi, pentru că ai învăţat atîtea lucruri acolo şi pentru că vor să ne scape din mîna cămătarului".

Cei doi soţi se sfătuiră pînă noaptea tîrziu. Deşi Mras era foarte obosit după călătorie, nu voia să se culce, într-atît îl înviora speranţa în vremuri mai bune. Nici n-ar fi visat măcar că va mai apuca vreodată asemenea vremuri.

În duminica următoare, toţi locuitorii satului Ţalušanie erau uimiţi să vadă întreaga familie Mras la biserică, cu excepţia micuţului Andrişko, care rămăsese acasă cu mătuşa. Fetele merseră după obiceiul locului în partea unde era altarul, iar băieţii la galerie. Mras îşi conduse soţia la locul unde şezuse mai înainte prima soţie, apoi se aşeză şi el la locul său obişnuit.

El arăta foarte posomorît, căci ştia că mulţi ochi erau aţintiţi asupra lui, şi nu putea să sufere lucrul acesta. Femeile ştiau ele ce ştiau. Chiar şi bărbaţii se uitau cu coada ochiului la băncile femeilor.

„Se potriveşte cu el ca garoafa cu scaietele". Costumul ei naţional se deosebea în mică măsură de cel al femeilor din Ţaluşanie, doar vîrful bonetei scrobite era ceva mai lat, astfel că-i încadra faţa plăcută. Jacheta nu era albastră, ci neagră şi împodobită cu nişte nasturi mici de argint.

Cînd ieşiră din biserică, tînăra ţărancă se văzu imediat înconjurată de vecine.

„Trebuie să spun", zise după aceea una dintre ele, „că este drăguţă şi prietenoasă. Oare de unde o fi luat-o? Cînd am întrebat-o dacă nu s-a întristat că bărbatul ei a lăsat-o singură acasă, mi-a spus că n-a avut timp de jelit, pentru că trebuia să pună casa în ordine. Părea că nici măcar nu era necăjită că ajunsese într-o casă atît de dezordonată. Oare ce viaţă o să ducă în continuare cu posomorîtul ăsta?"

***

„Martin, nu vrei să mă duci după amiază la sora ta?" îl rugă tînăra femeie în timpul prînzului. „Chiar dacă nu s-a purtat corect faţă de tine, n-ai putea s-o ierţi? Aş vrea să mă port cu ei aşa cum zice Sfînta Scriptură: ‚Cît depinde de voi, trăiţi în pace cu toţi oamenii'".

Mătuşa se uită aproape speriată la nepotul ei, aşteptînd să vadă ce va răspunde tinerei sale soţii. Cîteva clipe nu zise nimic, dar cutele de pe frunte i se adîncră şi mai mult.

„Dacă nu mă duci nicăieri", zise tînăra femeie, „o să pară că ţi-e ruşine cu mine, şi eu o să rămîn totdeauna singură şi străină în satul vostru".

„Ca nu cumva să crezi aşa ceva", zise el ridicîndu-se în picioare, „o să te duc astăzi la sora mea mai mare; acolo o să-i găseşti şi pe ceilalţi care ‚au avut atîta grijă de noi atunci cînd aveam mai mare nevoie de ajutorul lor'! Crede-mă, n-o să-ţi folosească la nimic, căci te potriveşti la fel de puţin cu ei ca şi cu casa

noastră înainte de a o aranja după placul tău".

„Auzi, fiule, bine faci că îngropi în sfîrşit vechea ceartă", strigă bucuroasă mătuşa. „„Dacă aruncă cineva cu pietre în tine, tu dă-i o bucată de pîine', aşa spune un vechi proverb slovac. Amărăciunea dăunează cel mai mult omului care o nutreşte în inimă. Ilenka are dreptate. Ea ar rămîne aici mult timp străină. Iar unui om străin de un anumit loc oricum îi vine greu să se obişnuiască cu locul acela".

La orice altceva s-ar fi aşteptat bătrîna Ţaluşanska, aşa cum i se spunea de la căsătoria fiului ei Adam, cînd în această duminică după-amiază şedea în bucătărie cu cartea de cîntări în poală şi-şi curăţa ochelarii ca să poată vedea mai bine. Deodată, uşa se deschise şi năvăli nepoata ei Marişka, zicînd:

„Bunico, vine unchiul Martin împreună cu tanti cea nouă!"

„Vai de mine, ce spui acolo? Ai văzut bine?"

Fetiţa nu mai putu să răspundă, căci se auziră paşi şi voci. Adam deschise uşa şi-l conduse înăuntru pe Martin împreună cu tînăra lui soţie.

Ţăranca ştia că fratele ei nu era supărat pe ea fără motiv. Şi venind aşa la ea pe neaşteptate ca să-şi prezinte soţia, ea se grăbi să-i salute prietenos pe cei doi. Căci dacă el venea la ea, înseamnă că ea avea superioritatea.

Ea îi conduse pe musafiri în cameră. Ceva mai tîrziu intră şi nora, soţia lui Adam. Astăzi nu fusese la biserică, de aceea nici nu era îmbrăcată ca de duminică şi arăta cam neîngrijit. Nici copilul pe care-l ţinea în braţe, micuţul Mişko de doi ani, nu era spălat. Femeia, drăguţă dar neîngrijită, se uită curioasă la noua rudenie, apoi ieşi cam ruşinată şi după scurt timp intră îmbrăcată cu nişte haine mai bune; îl spălase şi pe copil, dar nu-i schimbase hainele.

Stătură apoi de vorbă. Ilenka avea de răspuns la multe întrebări puse de cumnata ei. Mras vorbea cu nepotul său... cînd intră Anna Lubietovska, sora lui mai mică, împreună cu bărbatul ei. Ştiau deja pe cine vor întîlni, totuşi le venea greu să intre în vorbă cu fratele şi cu cumnata. După ei veni Suska, fiica ei, o fată îmbujorată în obraji ca o floare în pădure, împreună cu fratele mai mic al lui Adam. Apoi urmară fraţii Suskăi, Simon şi Imrich, iar în încheiere intră bă-

trînul primar Lubietovsky cu soția lui, socrii Annei.

Cei în vîrstă începură o discuție cu Martin, în timp ce tinerii o înconjurară curînd pe Ilenka. Ea știa să vorbească atît de frumos, încît li se părea tuturor că o cunosc de cînd lumea.

Soții Mras nu stătură prea mult timp, dar la plecare Martin mai făcu ceva neașteptat: el invită întreaga familie la o masă festivă, pentru că, așa cum spunea el, nu-i putuse invita la nuntă din cauza împrejurărilor.

Curînd se auzi în tot satul că Mras se împăcase cu rudele lui. Poate că-i ajunsese la os cuțitul cămătarului și voia s-o roage pe sora lui să garanteze pentru el.

Veni și duminica următoare. Familia se prezentă în totalitate. Eva Țaluşanska era în hainele ei cele mai bune, iar copilul ei fusese spălat. Cu toții erau uimiți de felul cum arăta casa; orice domn de la oraș ar fi putut locui în ea.

Ilenka și cu mătușa pregătiseră un ospăț măreț. Pentru copii puseseră masa în bucătărie. Mătușa rămase cu ei și avu grijă de cei doi micuți.

Bărbații plecară mai devreme, după cină; cei mai în vîrstă se duseră să bea un păhărel la Aaron Abeles. Acolo îi aștepta o mare noutate. Acesta le destăinui că tînăra doamnă Mras era pesemne bogată, căci în dimineața aceea venise Mras la el și nu prelungise polița de trei mii de coroane, ci plătise totul împreună cu dobînda.

Cînd ajunseră acasă, bărbații spuseră soțiilor lor vestea. „Se vede imediat că este dintr-o casă bună; mi-am dat eu seama de asta cînd am văzut ce frumos era pusă masa, ca la domni. A nimerit-o bine cu ea. Săptămîna trecută au fost amîndoi plecați, și probabil că au adus banii. Ea a mai adus și o roată de tors împreună cu un război de țesut și multă lînă de tors", răspunse morărița. „Au pus războiul de țesut în camera bunicii, și acolo vrea ea să țeasă, iar Susannka i-a promis că o va învăța să țeasă".

Era o zi frumoasă de noiembrie, cu care nu s-ar fi rușinat nici septembrie. Razele aurii ale soarelui străpunseră pîcla de ceață care se întinsese peste păduri; frunzele multicolore cădeau încet din copaci și acopereau pămîntul ca un

covor frumos colorat. Întreaga natură semăna cu o femeie bătrînă care, înainte de a muri, se mai îmbrăca pentru ultima dată cu hainele ei cele mai frumoase. Prin această lume tomnatică păşea Ilenka Mras. Ea venea dinspre T. şi ducea pe spate un coş mare învelit într-o pînză albă. Dar ea păşea aşa de uşor sub povara pe care o ducea, de parcă ar fi fost un brad zvelt şi tînăr care crescuse pe culmea muntelui. Venea de la tîrg. Deoarece vînduse repede totul şi cumpărase ceea ce avea nevoie, se întorcea curînd acasă. Celelalte femei mai stăteau la taclale încă vreo două-trei ore.

Fosta soţie a lui Mras nu se întorsese niciodată acasă mai devreme de prînz. Poate că tînăra femeie pleca aşa de repede pentru că era încă străină pe aici? Ah, nu, era deja cunoscută, şi fiindcă ea avea pentru fiecare cîte o vorbă bună, unele ar fi stat cu plăcere de vorbă cu ea, dar ea nu voia să întîrzie de la îndatoririle ei casnice, şi de aceea nu zăbovi.

Astăzi mergea cufundată în gînduri. Cu toate acestea, observă că cineva stătea în faţa ei pe marginea drumului şi se odihnea. Persoana aceasta era un om mai în vîrstă.

„Vii de la piaţă, doamnă Mras?" întrebă el, apoi îşi puse traista pe umăr şi plecă mai departe alături de ea. De abia acum îl recunoscu ea pe zidarul care fusese aseară la ei şi se sfătuise îndelung cu Martin.

„Dumneavoastră sunteţi, domnule Usovici? Nici nu v-am recunoscut imediat".

„Nu-i de mirare, căci m-ai văzut doar puţin timp", răspunse el prietenos. „Aş vrea să te întreb ceva, Ilenka. Nu te supăra pe mine că-ţi spun pe numele mic; eşti tînără, şi pe deasupra suntem şi nitel rude, nu-i aşa?"

„Sunteţi din familia soţului meu? Nu-i cunosc pe toţi", se scuză ea.

„Nu sunt rudă cu Mras, ci cu tine: numele de fată al mamei tale nu este oare Stanek?"

„Al mamei? Ba da! Şi dumneavoastră?"

„Eu sunt fratele bun al bunicii tale. Cînd Martin mi-a spus ieri numele tău de familie, m-am bucurat foarte mult. Eu sunt destul de străin aici împreună cu

fratele meu vitreg pădurarul. Cînd te-am văzut venind peste deal, te-am aşteptat, căci tare aş dori să ştiu dacă vrei să mă recunoşti ca unchi". Bătrînul îi întinse tinerei femei mîna. Ea i-o strînse cu bucurie, cu ochii plini de lacrimi.

„Bine ai venit, unchiule Michael. Mama vorbea de multe ori despre dumneata că ai plecat de atîta vreme".

„Da, şi poate că aş fi rămas acolo pentru totdeauna, dar Jan, fratele meu vitreg mai mic, n-a vrut să rămînă acasă, şi astfel a trebuit să mă întorc acasă şi să am grijă în locul lui de mama pînă a murit. Ea a atins o vîrstă înaintată, de abia în urmă cu cinci ani a chemat-o Dumnezeu acasă. Apoi n-am mai vrut să fac o călătorie aşa de lungă, şi uite aşa am rămas aici. Mi-am vîndut averea şi acum trăiesc împreună cu fratele meu. Ne împăcăm foarte bine. Trebuie să vii odată în vizită la noi. Jan nu este rudă cu tine, dar se va bucura, iar copiii lui şi mai mult, mai cu seamă Marişka".

„O să vin, unchiule. M-aş duce imediat, căci după-amiază n-am timp. O voi ruga pe mătuşa să-mi spună cum ajung la dumneata. Crede-mă, mă bucur foarte mult de această vizită".

„Cred şi eu. Sîngele nu se face apă. Omul este totdeauna atras spre ai lui, mai ales cînd este în străini. Dar tu te-ai obişnuit aici, nu-i aşa?"

„Încă mă acomodez. Dar Dumnezeu mă va ajuta să mă simt curînd ca acasă. Toţi ţin la mine".

„Cred şi eu". El aprobă din cap şi zîmbi plăcut. „Ai şi făcut aşa de frumos ordine în casă. Atunci cînd i-am construit lui Mras casa, m-am bucurat că avea de acum o bijuterie de casă cum îi plăcea lui. Mai rămăsese un zid de tencuit, aşa că am revenit la primăvară. Vai, bietul Mras, unde era bucuria lui? Cele două femei lăsaseră în aşa hal să se dărăpăneze casa, încît m-am îngrozit pur şi simplu. Mama mea era femeie bătrînă, dar pînă la moarte n-a răbdat să fie dezordine în jurul ei. Aşa ne-a crescut şi pe noi. Tu ai călcat pe urmele ei, de aceea mergi tot aşa, şi vei vedea că şi Mras va deveni cu timpul un cu totul alt om. În timpul construirii casei am văzut cît avea de suportat omul acesta din partea celor două femei dezordonate. Încă de pe acum este mult schimbat faţă

de cum era odinioară. Chiar şi un copac pipernicit şi strîmb mai poate să se dezvolte după ce este scos din pămîntul acela rău în care se află. A fost bine că ţi-a fost milă de el şi de copiii lui. El este încă tînăr. Cînd a trebuit odinioară să se căsătorească împotriva voinţei lui, avea 24 de ani. Acum a împlinit 40. Ce este vîrsta aceasta pentru un bărbat? El mai poate trăi încă douăzeci-treizeci de ani dacă o să-l îngrijeşti bine. O să-l despăgubeşti de tot ceea ce a pierdut".

„Crede-mă, deseori mi-e aşa de milă de el cînd stă cufundat în gînduri sau posomorît.Viaţa de pînă acum este ca o povară grea pentru el. Îmi pare aşa de bine cînd îl văd zîmbind! Sora lui spunea că nici nu-l mai recunoaşte. N-am vrut s-o las să mai povestească de faţă cu copiii. Ştiu că ea nu s-a purtat cu el ca o soră. Pe dumneata, unchiule, pot să te întreb: Cum a fost el mai înainte?"

„Foarte rău, fata mea. Nu striga, căci cele două ar fi strigat mai tare ca el, dar arăta pur şi simplu îngrozitor. Copiii se fereau din calea lui. Toată ziulica nu rostea nici un cuvînt. Noi meseriaşii n-am avut motive să ne plîngem de el că ne-ar fi făcut vreo nedreptate sau ne-ar fi privat de ceva. La început a fost neplăcut să construim pentru el, dar cînd l-am cunoscut mai bine şi am văzut ce cruce avea de dus, nu ne-am mai mirat de nimic. Unul dintre zidari spunea pe atunci că mai bine se lasă băgat la închisoare decît să trăiască în aceeaşi casă cu mama lui Martin. Nu există nici un rău mai mare pe lumea aceasta decît o soţie rea, şi bătrîna Mras era aşa, îmi pare rău că trebuie să spun asta. Ea şi-a chinuit bărbatul pînă la moarte şi a distrus şi viaţa fiului ei. Dar, fata mea, aici ni se despart drumurile. Mai am încă de lucru la familia Horak. Domnul Dumnezeu să te ajute în intenţiile tale bune! Ştiu că nu ai o misiune uşoară, dar mai ştiu că: ‚Cu cît este mai mare crucea,cu atît mai aproape este Iesus*(Isus, Iisus)'. Ah, era cît pe ce să uit ce voiam să te întreb: Îl iubeşti pe Domnul nostru Iesus Cristos?"

Frumoşii ochi albaştri ai tinerei femei îl priviră uimiţi.

„Dacă Îl iubesc?"

„Da! Îl iubeşti? Te gîndeşti la El, la tot ce-a făcut pentru tine şi cît de mult

*Iesus este transliterarea în greacă a numelui evreiesc Ieşua (Dumnezeu salvează) – n. trad

te iubeşte? Tu faci mult bine altora, de aceea mă gîndeam că o faci din iubire pentru El şi că iubirea Sa îţi dă puterea necesară!" O uşoară dezamăgire răzbătea din vocea bătrînului.

„Nu te înţeleg, unchiule. Acum n-ai timp, şi nici eu n-am, dar cînd o să vin în vizită, o să-mi explici totul, nu-i aşa?"

„Sigur că da, draga mea, dar ce este aici de explicat? Tu ştii că ‚atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît L-a dat pe unicul Său Fiu, pentru ca toţi cei ce cred în El să nu se piardă, ci să aibă viaţă eternă'. Eu am aflat acest adevăr de abia la bătrîneţe. Tu eşti încă tînără; dacă Domnul ţi-l dezvăluie, Îl vei iubi şi tu foarte mult".

Înainte ca tînăra femeie să-şi poată da seama, se trezi singură.

În depărtare se zăreau deja turnul bisericii catolice şi al celei evanghelice din satul lor.

Oare Îl iubea pe Domnul Iesus? Ce întrebare ciudată! Doar se ruga Lui, credea tot ce scrie în Sfînta Scriptură sau în cartea de lectură religioasă, din care Martin îi citea la cererea ei în fiecare duminică cîte un capitol. Dar să-L iubească? La asta încă nu se gîndise niciodată. Şi că El o iubea, cum zisese unchiul. Pe ea? Imposibil!

Ea se uită fără să vrea în sus, la cerul însorit. Acolo şedea El pe tronul Tatălui Său, în glorie măreaţă, aşa cum îi citise Martin chiar ieri. Şi El o iubea? Dar, e-adevărat, cîte n-a trebuit El să părăsească atunci cînd a venit pe acest pămînt, şi ce-L aştepta aici! Încă niciodată nu avusese totul înaintea ochilor aşa ca acum. La şcoală fusese o elevă bună, învăţase cîteva versete din Evanghelii, ba aproape în întregime istoria Patimilor.

Dacă El cu adevărat din iubire faţă de toţi oamenii – deci şi faţă de ea – a luat asupra Sa aceste lucruri, atunci precis că a iubit-o. Dar acestea s-au întîmplat de mult – şi unchiul zisese că El o iubeşte astăzi. Într-adevăr, tare ciudate cuvinte, şi tînăra femeie se tot gîndi la ele pînă ajunse acasă. Se trezi în ea dorinţa fierbinte de a face cît mai curînd o vizită la unchiul ei.

Acasă găsi totul cu susul în jos. Copiii se certaseră, se bătuseră şi-l supăra-

seră pe tatăl lor. Băieții primiseră fiecare cîte o pereche de palme, Anicika stătea îmbufnată în bucătărie, Ioşko făcea gălăgie în curte, Palko stătea morocănos şi indispus în grajd. Betka făcea de mîncare împreună cu micul Andrişko în bucătăria veche; mătuşa nu era acasă. Mras şedea posomorît în camera bună. Avea o foaie de hîrtie în față, scria şi calcula.

Da, totul era cu susul în jos, şi nu putea fi chiar aşa de repede adus la normal. Copiii dădeau vina unii pe alții, iar cînd Ilenka le ceru să se împace, Anicika replică obraznică: „Ioşko n-a vrut să asculte şi să se ducă după apă, aşa cum face altfel cu plăcere".

Ilenka nu răspunse nici un cuvînt; luă găleata şi aduse ea însăşi apă, făcu focul, deoarece Anicika nu voia să-l facă. Cînd Palko aduse din proprie inițiativă lemne, ea îi mulțumi, dar nu începu ca de obicei o discuție cu copiii, şi nici cu Betka, care dăduse primul prilej de ceartă, ci-l luă în brațe pe micuț şi-i dădu chifla pe care i-o adusese. La scurt timp după aceea, în casa cea mare era atîta liniște, de parcă n-ar fi fost nişte copii acolo. Fiecare se furişase într-un colțişor şi se simțea foarte nefericit.

Ilenka se duse la soțul ei şi-l găsi şezînd la masă, cu fața ascunsă în mîini.

„Nu te mai chinui atîta, Martin, o să fie iarăşi bine. Te rog, nu fi supărat pe copii, căci nici noi nu suntem totdeauna aşa cum ar trebui să fim. Trebuie să avem răbdare cu ei".

El ridică în sus capul. „N-ai lipsit mult", zise el posomorît, „şi în acest timp a izbucnit totul. Mă bucurasem deja că s-au schimbat, dar a fost în zadar. Ce este odată stricat nu mai poate fi refăcut, nici ei, nici eu". El se ridică şi ieşi din cameră, căci auzea caii nechezînd şi voia să vadă de ei. Deodată, auzi lîngă el un glăscior timid:

„Tată, te rog, iartă-mă că te-am supărat!"

Era prima rugăminte de pe buzele fiului său întîi născut. La orice altceva s-ar fi aşteptat Mras, numai la faptul ca fiul său să-şi ceară iertare nu. El se uită la băiat. „El este mai bun ca mine", gîndi el, „şi se poate face şi mai bun". El îi dădu lui Palko mîna.

„Nu sunt supărat. Dă nutreț cailor și spune mamei că am plecat la moară".

Stînd lîngă sobă, Ilenka tocmai își ștergea lacrimile, primele pe care le vărsa în această casă, cînd deodată un hohot puternic de plîns din spatele ei o făcu să se întoarcă. „Ce-i cu tine, Palko?" exclamă ea speriată.

„Ah, din cauză că ești supărată pe mine. Mai bine aș muri. L-am rugat și pe tata, și el m-a iertat. Mi-a zis să-ți spun că se duce la moară. Dar la ce-mi folosește, dacă ești supărată pe mine?"

„Palko, nu mai sunt supărată! Am așteptat doar ca voi să nu mai fiți răi". Ea îl trase pe băiat spre ea și-l sărută pe frunte. „Nu plînge! Între noi este iarăși bine totul; pe tata l-ai rugat să te ierte, iar noi ne iubim, nu-i așa?"

„Ah, te iubesc așa de mult, și nu vreau să mai fii supărată!"

„Palko, mai înainte era de multe ori la voi ca astăzi, și tu n-ai plîns".

„În fiecare zi era așa, dar eu nu mai puteam suporta. Nu vreau să plîngi din cauza mea. Spune-mi mai bine ce să fac ca să fiu mai cuminte. M-am hotărît să fiu totdeauna cuminte, și am și fost, nu-i așa? Și acum s-a întîmplat din nou ca mai înainte".

Ilenka îl compătimea pe băiat. Încerca să-l mîngîie, dar nu știa ce sfat să-i dea. Era mai ușor să faci ordine într-o casă neglijată decît într-o inimă care era neglijată de cînd fusese mic. Numai Dumnezeu putea să facă lucrul acesta. „Dar o să se cumințească ei", gîndi ea cu optimismul ei tineresc. „Precis că o să facă bucurie tatălui lor".

În timpul prînzului, copiii nu scoaseră nici o vorbă. Anicika era tot îmbufnată și se uita în farfuria ei. Betka se comporta de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, dar se uita din cînd în cînd pe furiș la tatăl ei; acesta vorbea numai cu Palko și cu mama. El povesti că zidarul Usovici făcuse deja măsurătorile pentru a construi o colibă pentru uscat fructe și că voia să construiască la iarnă tot ce era necesar. Copiii înțeleseră că domnul doctor, la care servise mama lor, îl sfătuise să facă așa, ca să nu se mai facă atît alcool din fructe. Mama și cu Palko se bucurară de această veste, și Palko voia încă de a doua zi dimineață să aducă nuiele de salcie. Anicika și cu Ioșko tare ar mai fi vrut să ia și ei parte la discuție, dar nu puteau s-o facă.

„Pe tine, părinții nu sunt supărați", mormăi Ioşko către Palko.

„Pe amîndoi i-am rugat să mă ierte. De ce nu faci şi tu la fel?"

Copiii rezistară pînă seara, apoi îi cerură iertare printre lacrimi mai întîi mamei. Ea îi duse la tatăl lor. Ei tremurau de-a binelea înaintea lui, dar el îi iertă cu adevărat.

Se făcu seară înainte ca Ilenka să se poată duce în vizită la unchiul ei. Mras o însoți într-acolo. Casa pădurarului se învecina cu o pădurice de stejari. Dincolo de ea era pădurea seniorială bine îngrijită.

Pădurarul tocmai se întorsese din sectorul lui, cei din familia lui şedeau în sufrageria drăguță, simplă, dar aranjată ca o cameră de la oraş. Marişka, fiica de optsprezece ani, care se ocupa de gospodărie de la moartea mamei ei petrecută în urmă cu doi ani, broda o cămaşă pentru fratele ei; el purta cămăşile brodate ale portului popular, deşi frecventa o şcoală superioară. Fiul cel mai mare, Andrei, era ocupat cu traforajul. Tatăl, un bărbat înalt cu trăsături aspre, citea ziarul, iar unchiul Michael împletea un coş din trestie.

Ei nu observară imediat oaspeții care intrau, dar apoi îi salutară cu multă căldură.

„Nu ştiam că soția mea are rude aici", zise Mras, „dar mă bucur că cel puțin nu va mai fi chiar aşa de singură".

„Sunt rudă numai cu unchiul Michael, dar dacă vreți să mă primiți şi voi ceilalți, o să vă fiu recunoscătoare", zise Ilenka cu modestie.

„Te primim cu bucurie, Ilenka, dacă vrei să mă priveşti ca unchi, iar pe copii ca veri şi verişoară", explică pădurarul. „Mras şi cu mine o să ne zicem ‚cumnați', căci nu merge să-i zic ‚nepot'". Nu dură mult, şi familia şedea cufundată în discuție intimă unii cu alții. Bărbații vorbeau despre politică. Ilenka vorbea cu cei tineri despre traforaj şi alte feluri de lucru manual. La cererea surorii lui, Andrei aduse tot ceea ce sculptase în lemn. El îi povesti ce predilecție avea pentru arhitectură, şi că fratele lui, care era student la facultate, îi va trimite cărți ca să se poată pregăti pentru examen. S-ar fi dus cu plăcere şi la Politehnică, la Facultatea de construcții. El îşi aduse planurile şi schițele după care se făcuseră

deja construcții. Era bucuros că găsise o ascultătoare atît de atentă.

Marişka trebui să-şi arate frumoasele ei broderii. Era într-adevăr o artistă cu acul. Nimeni n-o învățase să brodeze; era un dar de la Dumnezeu pe care îl primise. Andrei desena modele pentru ea. Frate şi soră se iubeau foarte mult. Nu e de mirare, căci cine n-ar fi iubit-o pe Marişka Usovici? Dar Ilenkăi i se păru că aceşti frumoşi ochi negri trădau o mîhnire ascunsă, se uitau cu tristețe chiar dacă gura zîmbea.

Celor doi soți le plăcu foarte mult în casa pădurarului. Zăboviră pînă spre ora 10, apoi fură însoțiți de toată lumea. Dar despre tema care o preocupa cel mai mult pe Ilenka nu se vorbise nimic. Pe cînd mergea alături de unchiul ei, în timp ce Martin o luase înainte cu Andrei, ea zise:

„Unchiule, n-ai zis nimic despre ce mi-ai promis".

„Din păcate n-a fost posibil, draga mea. În rest, Jan este un om bun, dar despre aceste lucruri nu am voie să vorbesc în prezența lui – şi tare aş mai fi făcut lucrul acesta, mai ales din cauza copiilor săi. Ei sunt toți foarte cuminți şi cred că este suficient, dar nu e aşa. Şi eu am fost un om cumsecade, nimeni nu putea să spună ceva rău despre mine, căci părinții noştri ne educaseră bine. Dar înaintea lui Dumnezeu nu este suficient lucrul acesta. Am văzut la voi cartea ‚Călătoria creştinului'. O citeşti, fata mea?"

„Încă n-am citit-o, aş dori ca Martin să ne-o citească cu voce tare în serile de iarnă".

„Atunci o să vin şi eu cu plăcere la voi în vizită şi o să putem discuta mai multe lucruri. Acum mă bucur că ați venit amîndoi în vizită la noi. Martin face bine dacă iese printre oameni".

Îi ajunseră din urmă pe cei doi şi astfel discuția luă sfîrşit. Cu toate acestea, Ilenka medită încă mult timp înainte de a adormi la cuvintele ciudate ale unchiului ei. Cum spusese el? Înaintea lui Dumnezeu nu este suficient să fii un om cumsecade şi aşezat? Dar atunci ce mai cerea oare Dumnezeu de la oameni?! –

Încotro zboară timpul? Încotro zboară zilele şi săptămînile? Nici nu-ți dai bine seama, şi a mai trecut un an. Aşa puteau să fi zis şi unii din Țaluşanie.

Parcă ieri ar fi venit Ilenka Mras în Ţaluşanie, şi totuşi trecuseră trei luni de cînd trăia în satul acela liniştit. Unora li se părea că dintotdeauna trăise ea acolo, aşa ca şi soarele care îşi trimitea zi de zi razele prin ferestrele mici.

Tînăra femeie se pricepuse să cîştige prin dragoste întreaga familie a soţului ei. Nimeni nu mai ocolea casa lui Martin, căci Ilenka avea pentru fiecare un cuvînt prietenos; ea sfătuia, mîngîia şi ajuta cît de bine putea.

Bătrîna soţie a primarului nu înceta s-o laude pentru remediul bun pe care i-l recomandase contra gutei. Primarul primise de la oraş o hîrtie oficială în limba germană, şi ea i-o tradusese şi scrisese şi răspunsul, deoarece stăpînea această limbă. La familia Ţaluşansky o îngrijise pe micuţa Betka cînd fetiţa se rănise prin cădere. Suska Lubietovska o învăţă să toarcă şi să coasă cu maşina. Ea îl îndemnă şi pe primar să-i cumpere nepoatei sale o maşină de cusut. Ea era mereu amabilă şi cu cumnatele ei. Era mereu gata să le ajute şi le dădea tot felul de sfaturi gospodăreşti.

Mai ales cei tineri, printre care şi cei din casa pădurarului, se simţeau foarte tare atraşi de ea. Susannka era mai mult pe la ea decît acasă, dar nici mama, nici bunica nu i-o luau în nume de rău.

Deseori venea şi Marişka de la casa pădurarului ca s-o ajute pe verişoară la cusut, şi aceasta o instruia în arta ţesutului. Betka şi Anicika coseau la un loc fiecare căpeţel colorat, iar Ioşko le ajuta cînd avea chef. Palko prefera să-l ajute pe tatăl său şi pe unchiul Usovici.

După cină, bucătăria era adesea plină de oaspeţi. Fiecare se ocupa de vreo treabă folositoare. După Crăciun trebuiră să se mute deja în camera mare, pentru că nu le mai ajungea bucătăria. În seara aceea citiră „Călătoria creştinului". Martin îl invita în fiecare seară pe Usovici să citească cu voce tare şi după aceea vorbeau între ei despre cele auzite. Şi Andrei era cu ei în mod regulat. El şi cu Simon Lubietosky erau ocupaţi de obicei cu cioplitura în lemn. Numai Imrich, fratele său mai mare, nu era niciodată cu ei, deşi trecea deseori după-amiaza pe la Ilenka. De profesie era croitor şi avea destul de lucru. Dar era un tînăr tăcut din fire, ba chiar aproape timid, şi nu-i plăcea să se ducă cu ceilalţi tineri din

sat. Îi plăcea în schimb să citească şi avea un cufăr plin cu cărţi, din care citea toată duminica după-amiază.

„De ce nu-l aduceţi şi pe Imrich cu voi?" întrebă odată mătuşa. „Nu e sănătos să tot stea la maşina de cusut sau aplecat deasupra cărţilor".

„Dar nu vrea să vină", răspunse Suska dînd din umeri.

„De ce să stea şi aici tot aşa posomorît ca acasă?" îl pîrî Simon, fratele său.

„Dar înainte nu era aşa", îşi apără Mras nepotul; „dacă acum este aşa înseamnă că are sigur motivele lui".

„Ştii ce, mătuşă, ia întreabă-l cînd vine pe la dumneata. Precis că dumitale o să-ţi destăinuiască secretul", o rugă Suska, care ţinea mult la fratele ei. Era întristată că el era aşa schimbat de atîta vreme.

Cînd se despărţiră în seara aceea, Ilenkăi i se păru că frumoşii ochi trişti ai Marişkăi voiau să-i spună ceva, dar ea îşi lăsă imediat privirea în jos sub genele lungi.

În ziua următoare, Ilenka, în timp ce căuta o găină, se întîlni în grădină cu Imrich, căci grădina părinţilor lui se învecina cu a lor. El salută prietenos ca de obicei atunci cînd se întîlneau. Era un tînăr chipeş şi zvelt. Pe faţa lui palidă se putea citi firea tăcută.

„Cum îţi merge, Imrich?" întrebă prietenos tînăra femeie. O roşeaţă fugară apăru pe obrajii tînărului.

„Ah, aşa şi aşa... ca la muncă", răspunse el evaziv.

„Ai mult de cusut?"

„Destul. Şi tot timpul vin lucrări noi. Dar dacă ai nevoie de ceva, o să-ţi fac cu plăcere".

„Adevărat? Mă bucur foarte mult. Dacă ai timp, vino te rog la noi. Am cumpărat de cîtva timp o bucată frumoasă de stofă şi aş vrea să ştiu dacă ajunge de un costum pentru Palko sau pentru Martin".

„Aş putea să vin acum; Suska tocmai face curat în camera mea, aşa că nu pierd timpul".

Cîteva clipe mai tîrziu se găseau în camera bună şi priveau frumoasa stofă

albastră. Tînărul croitor lăudă calitatea stofei, iar prețul i se păru mic. Apoi începu să facă măsurătorile.

„Cu greu aș putea să scot din ea un costum pentru Palko", zise el. „Dar nu face nimic. Am acasă o bucată asemănătoare, doar ceva mai închisă, și pe aceasta o iau la schimb".

„Știi ceva, Imrich? Mama ta zicea că vrea să zugrăvească în săptămîna aceasta camera ta, și atunci ai putea coase aici la noi. O să-ți aducem încoace mașina de cusut dacă a mea nu-ți este pe plac; cel puțin nu pierzi timpul!"

Pe fața tînărului alterna îmbujorarea cu paloarea.

„Nu vrei să vii la noi?" Mîna tinerei femei stătea pe umărul tînărului care se uita posomorît înaintea lui.

„Tare aș vrea să vin, crede-mă, dar nu pot!"

„Și de ce nu poți?"

„Ah, te rog, nu mă întreba!"

„Ești supărat cumva pe noi?"

„Pe voi? De ce să fiu supărat pe voi? Voi sunteți așa de buni! Dar voi aveți totdeauna pe cineva aici, nu sunteți niciodată singuri".

„Dar nu vine nimeni la noi în afară de rude, și chiar și atunci stau numai în sufragerie. Nu e nevoie să vezi pe cineva dacă nu vrei!"

„Dacă nu vreau? Ah, tare aș vrea, dar nu am voie!"

„Imrich, spune-mi ce te frămîntă! Eu sunt străină aici, n-o să spun nimănui ceea ce o să-mi destăinui. Crede-mă, o să-ți fie mai ușor".

El lăsă mîinile să-i cadă în jos. Timp de cîteva clipe, ochii săi triști priviră fața prietenoasă a tinerei femei, apoi oftă adînc: „O să-ți spun, căci aproape că nu mai suport. Știu că n-o să mă trădezi".

„Poți să fii sigur de asta... și posibil să te pot și ajuta".

„Pentru mine nu există ajutor, dar dacă vrei să crezi povestea mea voi fi mai ușurat. Deci... Marișka Usovici și cu mine ne iubim foarte mult. Tatăl ei mi-a promis că mi-o dă de soție de abia cînd voi cîștiga suficient de mult ca să fiu independent și să pot întreține o femeie, și acum, cînd îndeplinesc condiția, nu

mai vrea să mi-o dea".

„Nu vrea? Dar de ce?"

„Ah, uite de ce: La munte, nu departe de pădurea noastră, s-a găsit un cerb mort. Thomas al morarului m-a pîrît că eu l-aş fi împuşcat. Din nefericire, în noaptea aceea eram la vînătoare de iepuri, căci aceştia ne provoacă multe stricăciuni. Am tras asupra lor, dar nu asupra unui cerb de pe moşie, căci nici n-am văzut vreunul. Degeaba mi-am susţinut nevinovăţia înaintea pădurarului. Deoarece nu am martori, nu vrea să mă creadă. Dar atîta timp cît nu-mi pot dovedi nevinovăţia, nu mai am voie să mă apropii de fiica lui. Şi asta e situaţia din primăvară. I-am scris, l-am rugat – degeaba; nu vrea să mă creadă. Acum ea vine la voi şi stă în cealaltă cameră... cum să rezist fără s-o văd şi să-i vorbesc, cînd aproape că mor de dorul ei?"

„Ştie cineva de necazul tău?" întrebă Ilenka compătimitoare.

„Nimeni. Părinţii mei nu ştiu că sunt logodit cu Marişka, căci n-ar vedea cu ochi buni faptul că ea nu e fiică de ţăran şi nu are nici ogor, nici păşune. De aceea a insistat tatăl ei că pot să mă căsătoresc cu ea de abia cînd sunt în stare s-o întreţin, pentru ca ai noştri să nu se uite chiorîş la ea. La ce-mi foloseşte acum că am economisit atît de mult, că-mi pot cumpăra deja casa lui Fikov? Unchiul Michael mi-a promis că o va pregăti pentru noi. Dar la ce bun, dacă nu mi-o dă?"

„Ei, de ce să nu ţi-o dea? Crede-mă, Imrich, dreptatea ta va ieşi într-o zi la lumină; nu ai voie să-ţi pierzi toate speranţele".

„Crezi într-adevăr, mătuşă?" întrebă tînărul vizibil încurajat. „Dacă aş şti doar că Marişka are încredere în mine, dacă se gîndeşte la mine şi vrea să mă aştepte!"

„Eu cred că tocmai de aceea este ea mereu aşa de tristă, pentru că este îndurerată din cauza ta. Cînd o să fiu odată singură cu ea, o voi întreba şi apoi îţi voi comunica. Nu-ţi mai cer să vii la noi să coşi, căci va fi mai bine să vă reîntîlniţi de îndată ce te va crede tatăl ei. Dar ce-ai întreprins în chestia cu cerbul?" „Eu? Nimic. Bunicul ca primar a condus cercetările împreună cu pădurarul. A trebuit

ca noi tinerii să ne predăm toate armele, dar pentru că erau toate identice, n-au putut să dovedească nimic".

„De ce te-a pîrît la pădurar Thomas al morarului?"

„Habar n-am. N-am avut niciodată ceva de împărţit cu el".

Intrarea lui Ioşko, care voia să-i spună ceva mamei, întrerupse discuţia.

Ilenka căută mult timp să rămînă singură cu Marişka, dar degeaba. În sfîrşit, făcură într-o duminică o plimbare la cimitir. Pe drum, tînăra fată îi destăinui verişoarei ei ceea ce o necăjea. Ea îl credea pe Imrich, nu era întristată numai din cauza lui, ci şi din cauza nedreptăţii care i se făcuse. În zadar încercase să-şi convingă tatăl cu privire la nevinovăţia lui; el nu voia să audă nimic despre aceasta. Thomas declarase că Imrich trăsese dinspre pajişte. Cerbul tocmai se afla în bătaia puştii şi se întorsese spre pajişte, şi este vădit că de acolo fusese împuşcat.

„Tata spune doar că nu-şi dă fiica unui braconier", zise fata suspinînd. „Unchiul Mişko spune mereu că Dumnezeu vede totul şi că trebuie doar să-L rog să scoată la lumină nevinovăţia lui Imrich. Dar eu nu mă pot ruga ca el. Poate că Dumnezeu nu mă vede şi nu mă aude pe mine, căci El este aşa de sus acolo în cer, iar noi suntem aşa departe de El!"

Ilenka o mîngîie cît de bine putu pe mica ei verişoară, dar se întoarse foarte gînditoare spre casă. Era ciudat, dar adevărat, că mulţi oameni o îndrăgiseră pe tînăra doamnă Mras. Pe stradă, ea îi saluta pe toţi, şi oamenii povesteau multe lucruri frumoase despre ea. În casa ei le era tuturor dragă şi scumpă. Doar o singură persoană nu era deloc mulţumită cu ea – şi aceasta era chiar ea însăşi.

De cînd citea în cartea aceea parcă îi fusese luat un văl de pe ochi. De cîte ori se ducea la piaţă sau cu alte treburi printre oameni, de cîte ori era silită să le asculte cuvintele urîte şi mudare, blestemele şi înjurăturile, minciunile şi înşelătoriile, se tot gîndea la „tîrgul Deşertăciunilor din oraşul Pierzării" din care fugise creştinul acela, ca să nu mai fie implicat în preocupările celorlalţi. Cînd toţi dormeau, ea citea singură din carte şi căuta toate pasajele biblice citate care explicau povestirea aceea. – Ea n-o prea înţelegea, totuşi simţea că şi ea trăia în

orașul Pierzării și că va trebui să piară ca soția lui Lot dacă nu va scăpa prin fugă. Ei nu i se părea că Dumnezeu este așa de sus și de departe; ba uneori era chiar îngrozită de faptul că El este așa de aproape. Michael Usovici spusese că dacă Domnul Iesus Cristos a iubit-o atît de mult, încît S-a dus la cruce pentru ea, atunci ea măcar să-I citească Cuvîntul.

Ei bine, ea citea și tot citea cu și mai mare dorință; dar erau acolo și lucruri foarte greu de făcut. Domnul Iesus cerea ca un om să-și iubească dușmanii... și atunci ea trebuia s-o iubească pe mama ei vitregă și să se roage pentru ea, și nu putea cu nici un preț să facă așa ceva! Nu dorea răul nimănui, dar cînd auzise odată cît necaz și suferință îi făcuseră mamei ei vitrege copiii ei, își zisese că așa și merita. De i-ar întoarce doar răul pe care i-l făcuse ea ei și fratelui ei!

Ea își propusese să fie bună, astfel ca fiecare s-o iubească, doar pentru că mama ei vitregă spusese de atîtea ori tatălui ei: „Din Ilenka ta n-o să iasă niciodată ceva bun". Poate că și Dumnezeu o va iubi așa. Dar de ce s-o iubească atunci tocmai pe mama ei vitregă, cînd nici un om de pe pămînt nu-și putea iubi dușmanii? – Chiar dacă se bucura o vreme de lauda tuturor femeilor de aici, ba chiar de cea a întregii ei familii, totuși nu era mulțumită cu sine însăși. Îi mergea ca unui copil care, trezit dintr-un somn dulce, nu mai poate adormi din nou, oricît de mult ar vrea.

Așa trecuseră acele trei luni ca în zbor, înainte de a-și da oamenii seama. Ca și cînd iarna ar fi vrut să roage primăvara să vină mai repede, razele soarelui dădură dintr-odată căldură, astfel că masele mari de zăpadă și ghiață de pe munte începură să se topească. Rîulețele, care pînă acum fuseseră înghețate, se umplură cu apă. Morarii aveau de lucru pînă peste cap. Țăranii își ascuțeau uneltele agricole și se pregăteau pentru lucrările de primăvară, iar la tîrgurile de animale schimbau între ei vitele.

În acest an, perioada de lăsata secului fu foarte scurtă, astfel că cei ce voiau să se însoare trebuiau s-o facă foarte repede. Lucrul acesta era bun pentru fetele urîte, pentru că mirele nu prea avea timp să caute una mai arătoasă. În fiecare zi se auzea în sat muzica de nuntă, și pe deasupra gălăgia tinerilor pe jumătate

beți. Copiii veneau acasă de cele mai multe ori murdari de sus pînă jos, pentru că adunau adesea și din bălți prăjiturile și gogoșile care le fuseseră aruncate din căruță și se încăierau cu colegii lor pentru aceste comori. Bineînțeles că printre ei erau și copiii lui Mras, căci alaiurile de nuntă treceau pe lîngă casa lor în drum spre biserică, și ei puteau vedea și auzi totul din apropiere.

Și ei fuseseră invitați la două ospețe de nuntă. Dar în toată agitația și forfoteala aceea gălăgioasă, urîtă și păcătoasă care se făcea pe lîngă ceremonia religioasă, Ilenka era silită să se gîndească mereu la creștinul lui Bunyan, cum fugea din orașul Pierzării cu povara aceea grea în spate, și cum i se părea și ei că povara pe care o avea ea de dus era cu fiecare zi tot mai grea și mai apăsătoare.

Era din nou duminică. Mras ședea cu soția lui în camera cea bună. „Te-am chemat încoace pentru că vreau să discut ceva cu tine", zise el.

Ea se așeză lîngă fereastră, iar el rămase în picioare înaintea ei. În costumul lui albastru de duminică cu cămașa albă ca zăpada era încă un bărbat chipeș. Pe fruntea lui nu se mai puteau vedea acum nori întunecați, chiar și ochii negri priveau liniștit și pașnic. Parcă ar fi întinerit, căci obrajii lui nu mai erau supți, iar oasele maxilarelor nu mai ieșeau așa de tare în evidență. Ilenka observă cu plăcere această schimbare.

„Ce dorești, Martin?" întrebă ea amabil.

„Unchiul Michael mi-a făcut o ofertă. După cum știi, împreună cu alții are de construit primăria orașului A. El vrea să mă ia pe mine și pe Andrei ca ajutor de zidar. Vorbisem mai de mult despre asta; dar pentru că primăvara a venit așa de repede anul acesta, nu știu dacă mă pot duce din cauza lucrărilor de primăvară. Despre asta voiam să discut cu tine".

„O, Martin, să nu-ți fie o piedică lucrările de primăvară, cu ajutorul lui Dumnezeu ne vom descurca și fără tine. Nu avem prea mult de semănat, iar Palko poate ara singur totul. Pe lîngă aceasta, putem să-i rugăm pe cumnații Lubietovsky și Adam ca să ne ajute, pentru ca apoi să-i ajutăm și noi cînd vor avea nevoie. Știu ce bucurie este pentru tine munca de constructor; de ce să

renunți acum la ea?"

„Ai dreptate, de copil am fost atras spre acest fel de muncă, dar nu știu dacă este corect să vă las singuri cu munca cîmpului săptămîni de zile. Mă tem că va fi prea greu pentru tine".

„Nu, Martin, nu te teme. Dumnezeu ne va ajuta, du-te liniștit. Este adevărat că ne vei lipsi foarte mult, dar A. nu este prea departe, așa că poți veni acasă în fiecare duminică. Atunci poți să-ți iei lenjerie curată, să te odihnești și să ne sfătuiești privitor la ceea ce este de făcut în săptămîna următoare".

„Vezi tu, Ilenka, ești o camaradă așa de bună și de fidelă", zise țăranul cu un zîmbet neobișnuit de fericit; el luă mîna tinerei femei în mîinile sale bătătorite. Ele nu mai erau așa de aspre și de țepene ca înainte, cînd trebuise să facă încă din copilărie cele mai murdare și mai grele munci. Acum, ele apucau ore întregi o carte, sau creta și creionul. Ce deosebire între situația de acum și cea de altădată!

„Cînd vreți să mergeți?" întrebă tînăra femeie.

„Încă nu știu", răspunse el.

„Cine o să aibă grijă de voi acolo?" replică ea.

„O să ne luăm cu noi de-ale gurii. Thomas își ia soția cu el ca să facă de mîncare pentru noi. Avem deja și o locuință. Desigur, nu va fi ca acasă". Țăranul se uită cu mulțumire în jurul lui.

„Știi ceva?" întrebă Ilenka, ridicîndu-se. „Mătușa mea locuiește doar la o jumătate de oră de A., și tu poți locui la ea. Ea are loc destul, după cum ai văzut, și precis că o să primească cu plăcere pe unchiul Michael, pe Andrei și pe tine să locuiți acolo. Puteți sta în camera mare, care este goală. Ea ar putea de asemenea să facă de mîncare pentru voi, iar de acasă puteți lua cu voi ceva carne, pîine și prăjituri".

„Este o idee foarte bună", zise recunoscător țăranul. „Putem parcurge cu ușurință drumul de o jumătate de oră. Dacă mătușa ta ne primește, ne face un mare serviciu. Dar nu știu dacă vom putea veni duminica acasă. Sîmbăta se lucrează mai mult, nu vom ajunge aici mai înainte de miezul nopții, căci legă-

tura cu trenul este proastă".

„N-ar putea să vă aducă încoace caii noştri?"

„Cum de te gîndeşti la aşa ceva? Caii sunt prea obosiţi pentru ca după lucrul greu de sîmbătă să facă de două ori drumul pînă în A.". Ca un ţăran adevărat ce era, Mras îşi cruţa caii mai mult decît pe sine. „Îţi fac eu o altă propunere, Ilenka: Dacă permite timpul şi lucrul, atunci ia cele două fete sau băieţii, cine a fost mai cuminte, şi vino cu ei duminica la noi. Palko trebuie doar să vadă cum stau potcoavele şi să ia nutreţ din belşug. Precis că mătuşa ta se va bucura foarte mult. Dar dacă va ploua şi nu vom putea lucra la construcţie, mă voi întoarce acasă".

Aceste planuri fuseseră nu numai discutate, ci şi îndeplinite – şi după o săptămînă Mras plecase cu prietenii lui la A. Acum era deja de trei săptămîni plecat din mijlocul familiei. Mătuşa Ilenkăi avea foarte bine grijă de ei. Ea era o femeie blîndă, deja în vîrstă, care se bucura că are atît de puţin de lucru cu chiriaşii ei. Aceştia îşi aduseseră cu ei lenjerie de pat şi pături, şi erau mulţumiţi cu toate.

Petrecuseră prima duminică în linişte. Citiseră din Biblie, iar unchiul Michael, căruia nu-i mai stătea nimic în cale, le explicase cît de bine putea pasajul biblic din duminica aceea. Şi bătrîna mătuşă îl ascultase cu inima deschisă.

Atunci sosise Palko şi le adusese alimente şi lenjerie proaspătă. El povestise cum lucraseră acasă în timpul săptămînii şi că Adam Ţaluşansky voia să-l ajute la arat îndată ce va permite vremea.

Era către ora 10 dimineaţă în duminica următoare cînd în faţa casei mătuşii opri o căruţă. Toţi trei zidarii ieşiră repede afară, şi din căruţă coborîră Ilenka, Marişka, precum şi cei doi băieţi, care descărcară coşurile aduse. Mras se bucură aşa de mult de venirea soţiei sale, încît era şi pentru el un lucru surprinzător. De nu s-ar fi sfiit de ceilalţi, tare i-ar mai fi plăcut s-o îmbrăţişeze aşa cum îşi îmbrăţişă Andrei sora. Iubiţii musafiri trebuiră să ia o gustare după ce se spălaseră şi se curăţiseră de praf.

„Am auzit că duminica trecută aţi ţinut un serviciu divin ca în biserică", zise

Ilenka, „şi de aceea am adus cu noi cărţile de cîntări ca să putem cînta şi noi".

„Da, fiica mea, a fost frumos", întări şi mătuşa. „Eu, femeie bătrînă, nu mai pot merge la biserică să stau cu orele. Ce mult mă bucur că pot auzi acum acasă Cuvîntul lui Dumnezeu. Altfel, omul trăieşte ca vitele, căci nici să citesc nu mai văd bine. De cînd ai plecat tu, duminicile sunt lungi şi triste pentru mine".

Ei bine, duminica de acum nu fu deloc tristă. Ei cîntară şi se rugară, apoi unchiul Michael citi din Evanghelie pasajul cu băiatul din Nain şi povesti că şi el fusese un asemenea băiat mort înainte de a-l fi înviat Salvatorul. Faţa lui strălucea plină de bucurie sfîntă. Era fericit că putea povesti atîtea lucruri despre marea iubire a Fiului lui Dumnezeu, pe care el, omul slab şi păcătos, Îl putea iubi din nou. Se bucura foarte mult de faptul că toţi îl ascultau aşa de atent. Mai ales ochii Ilenkăi erau aţintiţi tot timpul plini de atenţie încordată asupra lui.

În timpul prînzului se discutară probleme serioase. De abia apoi se interesară Mras şi unchiul Michael de cei rămaşi acasă. Pe la ora 16, musafirii trebuiră să se urce din nou în căruţă, dar cei trei bărbaţi îi însoţiră o bucată de drum.

„Draga mea, a fost o duminică frumoasă", zise mătuşa cînd Ilenka îşi luă rămas-bun. Ceilalţi nu ziseră nimic, dar gîndeau acelaşi lucru.

„Duminica următoare mă întorc acasă cu voia lui Dumnezeu", promise Mras. Era deja seară, cu lună frumoasă şi strălucitoare, cînd se apropiau de sat. Marişka închisese ochii, Palko lăsase capul în jos, numai Ilenka visa cu ochii deschişi.

„Mamă", zise dintr-odată Palko.

„Ce vrei, Paluşko?"

„M-am gîndit dacă Domnul Iesus ar veni şi la noi şi ne-ar dărui viaţa nouă despre care a vorbit unchiul. Crezi că ar putea rămîne la un aşa băiat rău ca mine?"

„Eşti chiar aşa de rău?" întrebă Marişka încet.

„Ah, foarte rău, Marişka. Ştii, aşa cum a spus unchiul, păcatul din noi este moartea – noi suntem morţi pentru Dumnezeu. Chiar dacă vrem să facem bine-

le, nu putem, şi trebuie să facem răul, pe care nu-l vrem. Aşa şi eu".

„Ai dreptate, Palko, şi mie îmi merge la fel".

„Ţie, mămico?" Băiatul se uită uimit în jur şi văzu faţa palidă şi tristă. „Dar tu eşti aşa de bună!"

Ilenka zîmbi trist. „Ţi se pare, Palko, dar nu sunt bună. Salvatorul porunceşte să ne iubim şi duşmanii, şi eu n-o pot iubi pe mama mea vitregă". Ochii Ilenkăi erau plini de lacrimi.

„Ascultă, Ilenka", zise Marişka şi-şi puse braţul pe verişoara ei, „băiatul acela din Biblie nu mai putea face nimic, căci era mort. Dar cînd Salvatorul a venit la El şi l-a înviat, a putut după aceea să facă tot ce voia. Ce-ar fi să ne ducem la El, aşa cum ne-a sfătuit unchiul Michael, şi să-L rugăm să vină la noi şi să ne dea acea viaţă nouă..."

„Şi tu vrei să-L rogi, Marişka?" strigă Palko.

„Da, vreau, Palko. Totdeauna mi s-a părut că Dumnezeu este undeva departe, şi totuşi astăzi a fost aşa de aproape de noi; şi acum mi se pare că este aproape, de parcă ar fi aici lîngă noi".

„Ai dreptate, El merge într-adevăr cu noi", zise Ilenka, ridicîndu-se în picioare. „Palko, opreşte caii ca să coborîm şi să ne rugăm Lui, aşa cum s-a rugat unchiul, să-I spunem totul!"

Căruţa se opri lîngă un pîlc de pini; ei se duseră pe pajiştea verde şi umedă şi îngenunchiară. Nimeni nu-i luase de mînă, nimeni nu-i condusese; dar pentru că Dumnezeu îi trezise şi le deschisese ochii, găsiră calea spre El şi fură primiţi.

Tăcuţi, fără să spună nici un cuvînt, plecară mai întîi la casa pădurarului, unde o lăsară pe Marişka, şi apoi acasă la ei.

„Noapte bună, Palko", zise Ilenka şi-l îmbrăţişă pe băiat. El îşi aţinti frumoşii lui ochi negri, care semănau atît de mult cu ai tatălui lui, la faţa ei fericită şi zise în timp ce-şi punea capul la pieptul ei: „Mămico, El a oprit sicriul şi a venit la noi".

„Da, a venit, Paluşko, şi acum vom fugi împreună din lumea aceasta a De-

şertăciunii şi-L vom iubi, nu-i aşa?"

„Da, împreună. Dacă n-ar fi noapte, mi-ar fi plăcut să cînt".

Dar deşi gura nu putea cînta, inima cînta totuşi, în timp ce natura îşi cerea drepturile şi un somn sănătos închise ochii obosiţi.

***

În aceeaşi noapte, cînd norişorii roşi anunţau deja ivirea zorilor, undeva adînc în pădure se afla pădurarul Usovici. Din nou îi fuseseră împuşcate două căprioare, o ciută şi puiul ei, şi de aceea se hotărîse să-i pîndească pe braconieri. Pentru a-i induce în eroare, în caz că erau din partea locului, plecase dimineaţa la M., lăsase acolo caii şi se întorsese prin munţi pe drumuri ascunse. Dar apoi aşteptă în zadar toată noaptea în pădure, care era tăcută ca în basme; doar din cînd în cînd trecea cîte o sălbăticiune pe lîngă el. Se vedea că nu era vînată, ci se simţea în siguranţă. Pădurarul stătea acolo nemişcat ca o stană de piatră; patru fagi înalţi îi ascundeau statura impunătoare. Deodată, în depărtare se auzi un pîrîit de creangă uscată, şi urechea sa antrenată îşi dădu seama că erau paşi de om care se apropiau. Se aruncă repede la pămînt, unde nu-l putea zări nici cel mai ager ochi. După o vreme destul de îndelungată, paşii se apropiară, şi ochii ageri ai pădurarului zăriră două siluete zvelte care se îndreptau în direcţia lui. Auzise încă de departe şoapte înăbuşite, şi acum înţelegea cuvintele: „Bine că a plecat azi bătrînul, cel puţin suntem siguri din partea lui. Cînd pisica nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă. Auzi, Thomas, ai brodit bine povestea aceea cu cerbul din primăvară".

„Chiar aşa, Mişko, m-am mirat eu însumi de bătrîn că m-a crezut aşa de repede. Primarul s-a scărpinat nu puţin după ureche pentru că n-a reuşit să-l dezvinovăţească pe nepotu-său".

„Dar cum s-a făcut că cerbul era întors cu capul spre păşune cînd de fapt tu l-ai împuşcat din pădure?" întrebă celălalt.

„Ei, la ce bun mai am mîini? L-am tîrît pur şi simplu într-acolo şi l-am aşezat în aşa fel, de parcă ar fi fost împuşcat de pe păşune, căci acolo îl auzeam pe Imrich trăgînd. Atunci m-am gîndit: Corb la corb nu scoate ochii! Dacă

bănuiala cade pe Imrich, bunicul său o să-l scape. Şi chiar aşa a fost; nimeni nu l-a mustrat măcar".

„Îţi spun eu că nu i-a fost totuna. De atunci este foarte abătut şi nu se mai arată printre tineri; unui om cumsecade nu-i este indiferent faptul că nu-şi poate dovedi nevinovăţia într-o asemenea chestiune. Fireşte că noi amîndoi nu ne-am sinchisi prea mult de asta. De curînd aproape că mi-era milă de el cînd l-am văzut în biserică cum arăta de palid şi de slăbit".

„Ei, prostii! Doar nu vrei să te duci la el şi să-ţi mărturiseşti vina?"

„În cazul acesta tu ar trebui s-o faci, dragul meu. Pe cerbul acela nu eu l-am împuşcat, ci tu".

„Pe acela nu, în schimb pe altul. Şi căprioara de deunăzi a fost foarte gustoasă". Ultimele cuvinte se pierdură în depărtare; siluetele zvelte de tineri trecuseră; fiecare avea o puşcă de umăr, iar din rucsace se iveau picioarele şi urechile cîte unui iepure.

Pădurarul mai stătu o vreme acolo nemişcat. Apoi se ridică, se sprijini de un fag bătrîn şi-şi lăsă capul pe piept. Usovici era un om aspru şi cinstit, care nu făcuse niciodată vreun rău cuiva. Nişte oameni răi îi furaseră acestui tînăr bunul său nume. Lucrul acesta se putea repara, dar cine îl va despăgubi pe Imrich Lubietovsky pentru acele patru luni de amărăciune şi inimă rea? Usovici văzuse cum se chinuise tînărul, şi nu suferise numai el, ci şi propriul său copil. Gîndul acesta îl umili în profunzime pe bărbatul mîndru şi îngîmfat, făcîndu-l să sufere pe de o parte că se lăsase minţit de nişte braconieri obraznici, iar pe de altă parte că învinovăţise pe nedrept un om bun şi nevinovat. Dacă l-ar fi crezut, aşa cum îl crezuse Marişka, atunci nu s-ar fi întîmplat lucrul acesta. În alt caz ar fi triumfat că-i prinsese în sfîrşit pe braconieri şi s-ar fi dus imediat la jandarmi, dar astăzi îl chinuia propria sa vină. Dorea să scoată la iveală cît mai repede nevinovăţia lui Imrich, dar cum să apară el înaintea lui şi să audă reproşul: „Mi-ai furat bunul nume, nu mi-ai apărat onoarea!"

Pădurarul se întoarse încet acasă. Se bucură cînd văzu că fiica lui, obosită după drum, dormea aşa de adînc. Îşi privi o vreme copilul, care luase atît de as-

cultătoare asupra sa despărțirea de iubitul ei și nu se plînsese nimănui, deși o auzea deseori noaptea pe Marișka plîngînd. Dar acum ea nu plîngea. Poate că avea un vis frumos; mîinile îi erau împreunate ca pentru rugăciune, și poate că așa adormise. Pădurarul se duse și el la odihnă, dar în ciuda oboselii lui avu niște vise urîte, care îl urmăriră. Thomas Kulich vîna în pădure, el însuși îi arăta un cerb frumos și spunea: „Împușcă-l pe ăsta!" Dar după ce Thomas trăsese, se vedea că nu era un cerb, ci Imrich Lubietovsky. Acesta se uita la el cu ochii unei căprioare în agonie și zicea: „Ce ți-am făcut de pui să mă omoare?"

În această săptămînă, oamenii din sat avură multe de povestit. Miercuri veniseră jandarmii, se duseseră din casă în casă, iar la moară, unde-și începuseră rondul, găsiseră ascunse în șopron niște coarne de cerb și o blană frumoasă de căprioară. Și la meșterul rotar Banek se găsise o blană de căprioară, patru iepuri mari și mai mulți porumbei sălbatici.

Oamenii se minunaseră mult de aceste lucruri, căci deși Thomas Kulich și Mișko Banek nu erau dintre tinerii cei mai serioși din sat, nu i-ar fi crezut nimeni în stare de așa ceva. Cînd jandarmii îi arestară, ieși la iveală faptul că pădurarul îi pîndise în pădure și ceruse apoi arestarea lor.

Era sîmbătă după-amiază. Pe drumul care ducea prin pădurea de pini mergea Ilenka Mras. Ea se ducea în întîmpinarea soțului ei, care îi promisese că vine astăzi. Cine i-ar fi privit fața plină de bunătate ar fi trebuit să se întrebe fără să vrea: „De ce ești așa de gînditoare?"

Ilenka se gîndea cum trecuse această săptămînă, cîtă bucurie simțiseră ea și cu Palko. Tot mereu aveau ceva de spus din Cuvîntul scump al lui Dumnezeu: cînd ea, cînd el găsiseră ceva frumos în acesta. Și lucrul mersese foarte bine; araseră și semănaseră atît de mult, încît tatăl avea să se minuneze. Nu trebuiseră să roage pe nimeni dintre rudele lor, deși toți își oferiseră de bunăvoie ajutorul. De asemenea, ei le mai ajutaseră și pe rude, cît de bine putuseră. Ilenka știa că soțul ei se va bucura, și lucrul acesta o făcea să fie veselă. Deși lucrase atît de mult astăzi, încît era obosită de-a binelea, tot plecase în întîmpinarea lui. La rîndul lui, și el lucrase din greu și, în loc să se odihnească, trebuia să stră-

bată un drum lung.

Da, atît de uşor păşea ea prin frumoasa lume de primăvară, de parcă i-ar fi crescut aripi. Salvatorul nu numai că oprise sicriul, nu rostise numai cuvintele: „Îţi spun, scoală-te!", – o, nu! El şi rămăsese cu ea, astfel că-I simţea la fiecare pas apropierea care o făcea fericită. Dacă unchiul Michael ar întreba-o azi dacă Îl iubeşte pe Domnul Iesus, i-ar confirma cu bucurie. Avusese dreptate cînd îi spusese odinioară: „O să-L iubeşti foarte mult!" Dar, ce lucru minunat! Mai înainte îi iubea aproape pe toţi oamenii, existau puţini oameni pe care nu-i putea suferi. Dar acum îi iubea pe toţi, şi absolut totul: frumosul cer peste care se revărsase roşeaţa serii, dealul verde, primele floricele de lîngă pîrîu, apa vijelioasă care curgea nu departe de ea – pe scurt, totul! Toată familia soţului ei îi era atît de dragă, fiecare vecin, fiecare om pe care îl întîlnea. Da, chiar şi pe mama ei vitregă, dacă i-ar fi ieşit brusc în întîmpinare aici pe drum, ar fi îmbrăţişat-o. Oare unde dispăruse amărăciunea şi mînia ei? Aceste lucruri nu mai aveau loc în inima ei.

Încă înainte de a ajunge în pădure, pe cînd mergea pe cîmp, îl întîlnise pe Imrich Lubietovsky. El tocmai venea de la tribunalul din M. Acolo i se redase cea mai mare comoară de pe pămînt – onoarea şi bunul nume. Tînărul era ca transformat. Ochii îi străluceau, pe buzele lui flutura un zîmbet. „Gîndeşte-te numai, mătuşă, el mi-a cerut acolo iertare înaintea tuturor pentru că m-a neîndreptăţit. Acum mi-e teamă că o să se supere bunicul pe el că ne-a defăimat atît de mult bunul nostru nume".

„Nu te teme, Imrich! Domnul a ascultat-o pe Marişka cînd L-a rugat să-ţi scoată la lumină nevinovăţia, şi tot El vă va ajuta în continuare dacă Îi cerem lucrul acesta". Cu aceste cuvinte se despărţiseră, şi Ilenkăi îi venea foarte uşor să creadă că Domnul şi Dumnezeul ei va face ca totul să fie bine şi îi va ajuta pe Imrich şi pe Marişka.

Cufundată în asemenea gînduri, mergea veselă înainte, pînă ce fu oprită de un obstacol neaşteptat; drumul se bifurca aici în trei: pe care dintre ele s-o ia acum? Dacă se va rătăci cumva şi nu se va întîlni cu Martin? Mai bine să se

aşeze aici la marginea drumului pe un buştean şi să-l aştepte pe Martin. Ea îşi aşternu basmaua, ca să nu-şi murdărească rochia, îşi puse lîngă ea bocceaua pe care o ducea, îşi sprijini capul în mîini şi aşteptă cu răbdare.

Între timp, Martin Mras mergea voinicește mai departe prin pădure; era deja obosit şi flămînd. Gîndul că va fi curînd acasă îi dădea forțe noi. „Oare de ce mă grăbesc aşa?" gîndi el. „Este adevărat că acasă mă aşteaptă altceva decît înainte. Totuşi – aşa mă grăbeam cu ani înainte cînd mă duceam la Anicika. Ce se întîmplă cu mine? Sunt prea bătrîn pentru asemenea lucruri. Oare n-am spus eu încă din prima seară că nu am nevoie de femeie? Şi nu i-am promis oare că o să mă port cu ea ca şi cum mi-ar fi fiica mai mare? Ea se şi îngrijeşte de mine ca o fiică bună".

Țăranul se încruntă, îşi încetini pasul, se uită în jur... şi uită că este mult prea bătrîn pentru asemenea lucruri! Inima i se încălzi de o bucurie mare şi bruscă.

Acolo, pe un trunchi răsturnat şedea – acum ridicîndu-se – făptura ei frumoasă şi zveltă.

„Martin, ai ajuns deja?" strigă ea, plăcut surprinsă. Mras îşi grăbi pasul, şi de bucurie că venise în întîmpinarea lui, îşi îmbrățişă tînăra soție şi o strînse tare la piept. Ea nu se aşteptase la gestul acesta, dar nu se desprinse de el. Inima ei era plină de dragoste; îi făcea bine că o putea arăta celui care îi era cel mai apropiat, soțului ei. Şi ea îşi puse brațele pe după gîtul lui şi-şi sprijini capul de pieptul lui.

„Bine ai venit, Martin!"

El nu se putu opri să nu sărute buzele care îi urau bun-venit cu atîta bunăvoință. Stătură în felul acesta cîteva clipe în mijlocul pădurii mari, trezită de primăvară din somnul iernii, înconjurați de liniştea fermecătoare a serii. Era o clipă scurtă, dar Martin Mras n-o va uita niciodată.

„Nu-mi vine să cred că ai venit cu adevărat în întîmpinarea mea, Ilenka!" zise el surprins.

„De fapt, n-am ajuns prea departe, căci nu ştiam drumul; mă temeam să nu ne petrecem pe drum, de aceea te-am aşteptat mai bine aici. Şi uite că deja ai

venit. Să ne aşezăm o clipă, sigur eşti obosit şi flămînd". El o ascultă bucuros şi recunoscu că era şi una şi alta.

„Ce bine că ţi-am adus ceva de acasă", strigă Ilenka bucuroasă. Ea desfăcu bocceluţa şi îi întinse două felii de pîine unse cu unt. El le luă recunoscător, dar înainte de a începe să mănînce, scoase un cozonac cu mac din rucsac. „Ţi-l trimite mătuşa; ea mi-a dat şi mie două bucăţi ca să am pe drum, dar pe una am pierdut-o în timp ce am parcurs o bucată de drum în căruţa cu cărbuni".

„Atunci de ce n-ai mîncat-o pe aceasta, Martin, dacă-ţi era foame?" îl dojeni ea prieteneşte.

„Pentru că mă bucuram să-ţi pot aduce şi eu ceva. Uite, taie o bucată!" Ea ascultă, luă briceagul pe care i-l întinsese el şi-şi tăie o bucată. Înveli apoi restul cozonacului în băsmăluţa ei şi se aşeză pe un buştean de lîngă el. Cînd îl văzu cu cîtă poftă mănîncă feliile de pîine aduse de ea, muşcă şi ea zdravăn din cozonac. El se uită la ea plin de bucurie. Şi deodată îi trecu prin minte un verset biblic pe care îl citiseră ieri: „Părinţii lasă moştenire casă şi bunuri, dar o soţie cu judecată vine de la Domnul". Cît de adevărat este lucrul acesta! Numai Dumnezeu putuse aduce în viaţa lui, un om pe care nu-l iubea nimeni, o asemenea femeie!

„Cum a trecut la voi săptămîna?" întrebă el în timp ce se îndreptau deja spre casă prin umbrele serii. El auzi plăcut surprins tot ce lucraseră ei în acest timp. Era acum o altă viaţă, cînd nu mai era învrăjbit cu nimeni. Ce bine că urmase sfatul mătuşii: „Ai face bine să îngropi toate certurile şi vrăjbile". El le îngropase şi nu mai era supărat pe nimeni dintre rude. Ba le era chiar recunoscător că-i ajutau pe ai săi. În timp ce Ilenka îi lăuda acum în felul acesta, ei îi apărură ca nişte oameni complet diferiţi, şi simţea dorinţa de a li se arăta şi lor recunoscător.

„Dar, Martin, mie şi lui Palko ne-a mers în această săptămînă deosebit de bine şi din alt motiv", începu tînăra femeie în timp ce mergeau pe cîmp. Pe cînd se uita întrebător la ea, frumoşii ei ochi negri îl priveau atît de luminos, încît era foarte surprins.

„Îţi aminteşti ceea ce ne-a povestit unchiul Michael despre băiatul din Nain

şi despre viaţa nouă pe care i-o dăduse Salvatorul?"

„Bineînţeles", confirmă el, „mi se părea că eu sunt băiatul acela mort".

„Şi nouă ni s-a părut acelaşi lucru, Martin. Dar noi l-am ascultat pe unchiul şi ne-am dus la Salvatorul. L-am rugat, şi El ne-a înviat şi pe noi şi ne-a dăruit viaţă nouă. Acum suntem amîndoi fericiţi şi de aceea am şi putut să facem atîta treabă".

Martin o asculta pe soţia lui fără să zică nimic, în timp ce ea îi povestea ce nefericită se simţise săptămîni întregi cînd îşi dăduse seama cîtă răutate şi neîmpăcare erau în ea şi că nu putea să se ajute cu nimic. Ea aminti şi cît se chinuise că nu-i putea învăţa pe copii să fie totdeauna cuminţi şi buni. De abia acum putea ea să-i înţeleagă. „Răul nu poate fi înlăturat, căci păcatul înseamnă moarte, şi un om mort nu se poate ajuta nici pe sine, nici pe alţii. Dar cînd vine Domnul Iesus, cînd dăruieşte înviere şi o viaţă nouă, atunci binele vine de la sine".

Adînc cufundat în gînduri, Mras nici nu observă că ajunsese deja lîngă şură. De abia strigătul de bucurie al copiilor: „Vine tata!" îl aduse la realitate. El nu-l înţelesese complet în duminica aceea pe Usovici, dar pe Ilenka o putea înţelege. Văzu că ea avea ceva nou, ceva bun, ceea ce el nu poseda. Şi în timp ce-şi saluta copiii se gîndea că întreaga lui viaţă de pînă atunci fusese aşa de îngrozitoare pentru că fusese mort. De aceea nici nu putuse deveni mai bun, cu toate că în ultimul timp năzuise mult să fie aşa, iar în anii trecuţi, de cîte ori luase împărtăşania, se lăudase că este mai bun. În el era păcatul, era moartea, şi numai Iesus Cristos putea să-l facă viu, aşa cum îl înviase acolo pe fiul acelei văduve.

În casa lui Mras domnea mare bucurie; copiii se bucurau de cozonacul pe care-l trimisese mătuşa mamei lor. Dar cea mai mare bucurie era totuşi faptul că tatăl adusese cozonacul. Mătuşa îi chemă pe toţi la cină.

„După mîncare o să-ţi arătăm ce-am cumpărat", povesti Ilenka veselă. „La sfîrşit o să spui că noi ţăranii nu avem nevoie de aşa ceva. Dar eu mă gîndesc că avem acelaşi drept ca şi orăşenii la ceva bun".

„Sunt tare curios", zîmbi ţăranul, „să ştiu în ce anume putem noi să ne

asemănăm cu orăşenii?"

„În curăţenie, Martin; ea este jumătate de viaţă. Aşa cum ştii, comerciantul Weiss s-a mutat de aici. Am fost acolo cînd şi-a scos la licitaţie lucrurile din casă. Avea o cadă de baie pe care o cumpărase de curînd şi pe care încă n-o folosise niciodată. El o cumpărase pentru mama lui bolnavă, dar ea a murit la cîteva săptămîni după aceea. Domnul doctor obişnuia să spună că pentru un om obosit nu există leac mai bun decît o baie bună. Ei bine, Anicika ţi-a pregătit o asemenea baie cu levănţică şi flori de fîn. Ne vei fi recunoscător după ce-ai făcut baia".

Fireşte că Mras gîndea că aşa ceva era de prisos pentru un ţăran; acesta doarme bine şi fără baie. Dar el n-ar fi stricat cu nici un preţ bucuria soţiei şi a copiilor. O cadă de baie era cu siguranţă un lucru bun. Atunci cînd tatăl său fusese bolnav, doctorul prescrisese băi; dar pentru că nu aveau cadă, băile nu fuseseră făcute, deşi precis că ar fi făcut bine bolnavului.

Cu toate că i se părea caraghios şi totodată neplăcut, se duse după cină în bucătăria de vară, unde era pregătită baia, doar pentru a nu o supăra pe Ilenka şi pe copii. Nu-i fu uşor să intre în apă, dar şi mai greu să iasă din ea. Parcă i-ar fi căzut acolo întreaga povară de pe el. Ilenka avea cu adevărat dreptate cînd zicea că ceva bun nu este numai pentru orăşeni, ci şi pentru ţărani.

Era doar destulă apă în sat. Vara, copiii se scăldau în pîrîu, dar pentru adulţi nu exista nici un loc potrivit de baie. Cînd Martin se vîrî în pat peste o jumătate de oră, iar Ilenka îl înveli bine, îi mărturisi că nici nu visase vreodată la un lucru atît de bun. De abia îi spusese „noapte bună", că şi adormi buştean, iar copiii plecară în vîrful picioarelor ca să nu-şi deranjeze tatăl. Dar chiar dacă ar fi făcut găligie n-ar fi reuşit să-l trezească din somnul lui adînc. Dimineaţa se bucurară cu toţii cînd le zise că se simţea la fel de proaspăt ca un nou-născut.

„Aşteptaţi, copii", le promise el, „cînd se întoarce unchiul Michael, o să facem împreună ceva ce ţine de baie, căci dacă vrem să fim ca orăşenii, trebuie să avem la fel ca ei".

Ilenka nu ceru alte informaţii, iar el nu vru să spună nimic copiilor, dar îi

explică mătușii că voia să aducă apă din pîrîu în cadă și de acolo să dea drumul la apă. Mătușa nu-și putea închipui că este posibil așa ceva, dar îi credea în stare pe cei doi că vor reuși cumva. Se bucura de orice înlesnire pentru Ilenka, pentru că aceasta se îngrijea cu atîta fidelitate de soțul și copiii ei.

***

Auzi, Imrich, cît timp mai ai de gînd să rămîi burlac? Toți ceilalți tineri de vîrsta ta s-au căsătorit deja, Ioșko cel șchiop a avut ieri nunta, iar tu, un băiat așa frumos și un meșter așa de priceput, ești tot singur ca un călugăr".

Cu aceste cuvinte îl salută Anna Lubietovska pe fiul ei cînd intră în camera lui, unde ea îl așteptase de o vreme.

În drum de la biserică, ea o vizitase pe nașa ei Malka, pentru că aflase că este bolnavă. Acolo o încolțiseră de-a binelea cîteva femei și o întrebaseră de ce nu-și căsătorise încă băieții. Aceștia erau niște tineri așa de pricepuți, mai ales Imrich! Ele îi dăduseră imediat sfaturi, cine cu cine se potrivește. Una zisese un nume de fată, alta un alt nume. În încheiere, căzură de acord că poate Anna Smolnik s-ar potrivi cel mai bine cu familia Lubietovsky. Moștenise o bucată frumoasă de pămînt de la mama ei, și nici tatăl ei n-o va lipsi de ceva, căci e singura lui fiică. Și din partea bunicii ei se putea aștepta la ceva. În plus, era o fată drăguță, un pic cam ahtiată după podoabe, dar altfel muncitoare; și Imrich avea nevoie de o soție care să-l înveselească puțin.

Cele discutate îi plăcură doamnei Lubietovska. De fapt, ea se bucura că cei doi fii ai ei nu spuseseră nimic pînă astăzi despre căsătorie, dar ea, femeie respectabilă, nu voia să se vorbească în spatele ei că nu-și putuseră căsători fiii, cu toate că ei erau chipeși, inteligenți și înstăriți. De aceea venise ea la Imrich cu problema „caldă", fiind tare curioasă să vadă ce va spune el.

El se înroși pînă la rădăcina părului și păru foarte bucuros, dar numai pentru o clipă.

„Tare m-aș căsători, dragă mamă", mărturisi el sincer, „dar numai atunci

cînd o primesc pe cea pe care o iubesc şi la care mă gîndesc zi şi noapte. Dacă nu pot s-o am pe ea, atunci să nu-mi vorbiţi despre căsătorie!"

„Ei, spune odată cine este", insistă doamna Lubietovska. Cum, el găsise deja o fată, şi ea nu ştia nimic?!

„Dacă mă căsătoresc, atunci o iau numai pe Marişka Usovici; dacă nu mă lăsaţi să mă însor cu ea, atunci să nu-mi vorbiţi despre altă fată".

„Marişka Usovici?" întrebă tărăgănat mama. „Ce folos ai după ea? Nu vezi că nu are nimic? Nu este o noră pentru casa noastră".

„Ştii că nu am intenţia să locuiesc aici", zise tînărul, îndreptîndu-se mîndru. „Ea nu se potriveşte în casa dumneavoastră, dar în a mea da".

„Din ce o să trăiţi? Cu dragoste nu se poate sătura nimeni".

„Crezi că nu pot cu binecuvîntarea lui Dumnezeu să mă întreţin pe mine şi pe ea? În plus, ea cîştigă cu cusutul şi cu broderiile frumoase. Ce-ai putea obiecta împotriva ei?"

„Ce-aş putea obiecta împotriva ei? Fata este desigur drăguţă şi cumsecade. Dar spune tu numai tatei şi bunicului pe cine vrei să aduci în familia noastră, şi o să ai ce auzi. Nu ţi-a fost destul să fii luat drept braconier, şi asta numai din cauza bătrînului Usovici? Bunicul n-o să i-o ierte niciodată că ne-a dezonorat atîta".

„Nu şi-a retractat el vorbele în public şi nu şi-a cerut scuze?"

„A fost drept şi echitabil să facă asta. Dar tu, fiule, scoate-ţi din cap fata asta, căci noi n-o vom primi niciodată pe fata lui Usovici ca noră".

„Ah, mamă, de ce vreţi nefericirea mea? Nu v-am supărat niciodată, am fost ascultător totdeauna de dumneavoastră. De ce mi-aţi dat viaţă, de ce nu m-aţi lăsat mai bine să mor atunci cînd am fost atît de bolnav în copilărie, de vreţi acum să mă chinuiţi de moarte? Din primăvara trecută îmi merge aşa. Nici n-am dormit, nici n-am mîncat de întristare atunci cînd Usovici mi-a spus că nu mai am voie să vorbesc cu Marişka pînă nu-mi iese la lumină nevinovăţia. Şi acum începeţi dumneavoastră! Puteţi să-mi interziceţi să mă căsătoresc cu Marişka, căci nu mă voi însura fără încuviinţarea părinţilor mei, iar Usovici nici

nu mi-o va da cînd va afla că sunteți împotrivă. Eu vă voi asculta și nu voi păcătui împotriva poruncii lui Dumnezeu, dar dumneavoastră păcătuiți împotriva poruncii a cincea dacă mă băgați în mormînt. Dacă m-ai iubi așa cum o iubești pe Susannka, atunci l-ai face pe tata să fie binevoitor față de mine – cu ajutorul lui Dumnezeu l-aș cîștiga eu de partea mea pe bunicul, căci ține la mine. Arată el aspru în afară, dar este un om bun, și-mi va purta de grijă. Dar dumneata ești ca bunica care a murit și vrei să mă nenorocești și pe mine pentru toată viața cum a făcut ea cu unchiul Martin. Dar eu nu mă dau bătut. Nimeni de pe lume nu mă poate obliga la căsătorie, dacă n-o primesc pe Marișka".

Tînărul își luă pălăria, și înainte ca doamna Lubietovska să-și poată da seama, el ieși din cameră.

Nu degeaba se zice: „Apa liniștită este adîncă". Și Imrich era o asemenea apă liniștită. Dar dacă își punea ceva în cap, atunci nu mai putea nimeni să-l schimbe. Mama lui știa bine lucrul acesta. Ea dorise ca el să învețe meseria de tîmplar, dar în așa măsură căutase el să-i convingă pe bunici, că pînă la urmă îl lăsaseră să învețe croitoria. În rest era ascultător și cumsecade, și nu avea nici un motiv să se plîngă de el. Dar cînd își pusese în gînd ceva, atunci nici rugăminți, nici amenințări nu mai puteau schimba ceva. Acesta era sîngele impetuos al lui Mras, el era adevăratul nepot al bunicii lui. O necăjea însă foarte tare că el îi reproșase lucrul acesta și în plus preferința ei pentru fiică. Dar se înșela amarnic dacă credea că sora lui îl va lua pe primul venit. Ei o să-i caute un bărbat după plac. Uita însă că Susannka îi învîrtea pe toți din casă după cum voia, începînd cu bunicii și terminînd cu ea. Doamna Anna știa că era mai bine să lase pentru moment lucrurile cum erau.

Între timp, tînărul se dusese în livadă. În apropierea gardului se aflau doi pini. Între aceștia era o bancă. El se așeză pe ea, își acoperi fața cu mîinile și nu-și putu reține lacrimile. Așa plîng tinerii cînd îngheață toate floricelele speranței.

„Băiatul meu, ce faci acolo? De ce plîngi?" răsună o voce deasupra lui. Bunica bătrînă își aplecă fața speriată deasupra nepotului.

„Lasă-mă, bunică, n-ai cu ce să mă ajuți; pentru mine nu există ajutor. N-am pe nimeni în lume. Voi toți vreți să mă băgați în mormînt".

„Ei, ei, băiete, ce tot vorbești acolo? Ce vorbe sunt astea? Ia spune-mi pentru ce plîngi așa! Nu te-am ajutat eu de atîtea ori?"

„Dar de data asta n-o să mă ajuți, ba chiar o să fii împotriva mea".

„Asta nu poți să știi cîtă vreme nu mi-ai spus despre ce e vorba". Bunica încercă în fel și chip să-și convingă nepotul să vorbească. În cele din urmă, el se ridică în capul oaselor și îi destăinui motivul de întristare.

Firește că lucrurile nu stăteau deloc după placul bunicii. Ea nu-l putea suferi pe pădurar, care îi supraveghea strașnic pe țărani și care pricinuise deja cîteva neplăceri primarului. Acesta era desigur de partea țăranilor. El spunea că dacă animalele sălbatice de pe moșie produceau pagube ogoarelor țăranilor, aceștia aveau dreptul să le împuște. Usovici, dimpotrivă, era de părere că lucrul acesta este pur și simplu furt. Predecesorul său mai închisese ochii și totul fusese bine; moșierul avea încă destule sălbăticiuni, iar ogoarelor țăranilor li se pricinuiau destule pagube dacă nu se făceau asemenea hăituieli mari. De abia de cînd era Usovici pădurar existau tot mereu frecușuri între el și țărani.

Ca toți țăranii, nici soția primarului nu-l avea la inimă pe pădurar, și gîndul de încuscrire cu el nu era tocmai plăcut. Dar i se și rupea inima cînd vedea amărăciunea și jalea nepotului. Ea îl crescuse mai mult timp decît mama lui. Deseori o mustrase pe noră că o preferă pe fiică și că-și desconsideră fiul. Nu, ea nu putea fi împotriva lui.

„Nu este nevoie să plîngi așa, fiule, și să nu mai tragi speranță. Nimeni nu te va sili să te căsătorești împotriva voinței tale. Voi sunteți amîndoi încă tineri. Mai așteaptă puțin pînă ce se uită chestia aceea cu cerbul, și atunci te voi ajuta să fie totul bine".

„Ah, bunicuțo..."

„Stai, băiatul meu, nu mă strînge chiar așa! Cine altcineva o să te ajute? Dar, ia spune-mi, cum vezi tu lucrurile? Cînd voiai să te însori?"

„La început mă gîndeam să mă însor încă în primăvară și de aceea am dat

să mi se renoveze casa. Aici le stau tuturor în cale. Nu am masă pentru croit, maşina de cusut se prăpădeşte în cămăruţa mea, iar dacă stau prea mult la ea mi se strică şi ochii. Dincolo aş avea o cameră frumoasă şi luminoasă. Unchiul Michael mi-a promis să facă tot ce trebuie atunci cînd se întoarce. Voiam să-i rog pe părinţi să mi-o dea pe Susannka să mă ajute la croitorie, ca ea să fie independentă. Nu poate decît să-i fie de folos dacă se măritã cumva într-o casă în care nu este soacră. Dar după supărarea pe care i-am făcut-o astăzi mamei, nu cred c-o va lăsa. O voi ruga de aceea pe mătuşa Mras să vina la mine îndată ce Ilenka nu mai are nevoie de ea. Cu siguranţă că o să aranjeze frumos totul. Voiam mai întîi s-o cer pe Marişka în căsătorie îndată ce pot să-i dovedesc lui Usovici că sunt în stare să întreţin o soţie. Nu voiam s-o duc într-o cameră goală".

„Şi n-o putem umple, băiete? Trebuie neapărat ca tu, nepotul primarului Lubietovsky, să cîştigi mai întîi bani ca să ai ceva în oală?"

„Ştii, bunico, singura greşeală a Marişkăi este că e săracă. Dar eu sunt într-adevăr nepotul lui Lubietovsky şi nu voi lăsa să mi se reproşeze că alţii trebuie să-mi întreţină soţia. Cu ajutorul lui Dumnezeu mă voi îngriji eu de lucrul acesta". Tînărul îşi îndreptă mîndru spatele. „Tata mi-a reproşat de curînd că iau totul de-a gata. Nu voi mai face asta. Ştiu că dumneata m-ai crescut, şi pentru lucrul acesta o să-ţi fiu totdeauna recunoscător, dar nu vreau să fiu nimănui o povară".

„Dar nu trebuie să iei chiar aşa exact fiecare cuvînt! Nu eşti o povară pentru nimeni, doar eşti al nostru. Iar ceea ce este al nostru e şi al tău. Tu ai înzestrat toată casa cu haine. De mai mult de un an îţi cîştigi pîinea singur; ar putea şi în continuare să rămînă totul aşa. Dar nu mă mir că vrei să fii independent şi să locuieşti în casa ta. Nu-i spune nimic mătuşii, Susannka o să vină cu plăcere la tine şi n-o să-i strice dacă preia nişte îndatoriri şi mai învaţă şi ceva. Vreau să vorbesc despre aceasta cu mama ta. Tot noi o să-ţi umplem şi camera cu mobilă. Doar nu trebuie să te căsătoreşti imediat. Apoi poţi să pregăteşti totul pentru soţia ta, ca să dovedeşti părinţilor tăi şi tatălui ei că eşti în stare s-o întreţii".

„Bunico, pot să-i spun Marişkăi, cînd mă întîlnesc cu ea, că cel puţin dumneata te bucuri de fericirea noastră?"

„Bineînţeles că poţi. Mie îmi place fata. Am văzut-o de două ori la Ilenka. Pare drăguţă şi înţeleaptă, doar un pic cam tristă. Poate că biata de ea este necăjită din cauza ta. De tatăl ei nu-mi place. Dar tu n-o să trăieşti cu el. Dacă ar depinde de mine, atunci din partea mea v-aţi putea căsători cît de repede posibil, căci aş vrea să te văd fericit şi mulţumit".

„Îţi mulţumesc foarte mult, bunicuţo. Ce bine că mă iubeşti şi simţi împreună cu mine!"

Bunica îl duse pe nepot din nou în casă şi pînă seara pregăti totul ca el să se poată muta în căsuţa lui. Susannka sări în sus de bucurie cînd auzi că se putea duce la fratele ei, căci îl iubea încă din vremea cînd el făcuse haine pentru păpuşile ei. I se părea ceva foarte important că i se încredinţase ei conducerea gospodăriei. Apoi, dacă voia s-o ajute pe mama sau pe bunica, se va duce acolo.

„Auzi, Imrich, o să aranjez totul la fel de frumos ca la mătuşa Ilenka. Tot de la ea o să învăţ să gătesc. Nu trebuie să mai arăţi de parcă n-ai mînca decît iarbă".

În altă situaţie, Anna Lubietovska s-ar fi împotrivit soacrei, dar se simţea vinovată faţă de fiul ei, de aceea fu de acord cu toate. Poate că Imrich, dacă se va obişnui bine cu Susannka, o va uita pe Marişka Usovici.

Fraţii se duseră împreună la unchiul Mras. Imrich voia să întrebe cînd se întoarce unchiul Michael ca să vorbească cu el despre reparaţiile necesare la casă. Ilenka nu era acasă. Mras se bucură de vizita copiilor surorii sale. El spuse că soţia lui trebuie să se întoarcă curînd acasă împreună cu copiii; plecase puţin cu ei la plimbare.

Imrich vorbi şi cu unchiul său despre problema sa, căci voia să-i ceară sfatul.

„Ştii tu, Imrich, trebuie să cercetez chestiunea. Nu avem suficient material în A., şi de aceea constructorul ne va da liber o săptămînă. Şi unchiului Michael îi este dor de casă, şi atunci am putea aranja lucrurile".

Susannka aduse cheia, şi în scurtă vreme vizitau clădirea.

„Casa este bună", o lăudă Mras, „o să ai nevoie doar de cîteva sute de ţigle. Nisip pentru mortar am destul. Grajdul nu arată bine, dar momentan n-ai nevoie de el. De la vechea primărie din A. se pot cumpăra ferestre; ele sunt într-adevăr vechi, dar arată bine. Aş putea să le cumpăr pentru tine, precum şi o uşă dublă. Dacă o vopseşti o să arate ca nouă".

„Unchiule, ştii cumva unde aş putea găsi nişte mobilă pentru o cameră?" întrebă bucuros tînărul.

„Vrei mobilă ca la ţară sau ca la oraş?"

„Mi-ar plăcea mai mult mobilă ca la oraş", recunoscu sincer nepotul, „căci nu sunt ţăran, şi nici nu voi fi vreodată, ci un meseriaş".

„Aş putea să-ţi cumpăr o garnitură frumoasă. Constructorul nostru locuieşte în A. I-a murit soţia şi copilul, şi de aceea nu vrea să mai locuiască acolo. Ne-a întrebat de curînd dacă nu ştim vreun cumpărător. Andrei şi-a ales deja cîte ceva. Sunt lucruri frumoase; poţi şi tu să le vezi odată".

„Ah, vă mulţumesc încă o dată! Cîte ţigle ar trebui să cumpăr? Şi cum o să aduceţi ferestrele? Cu trenul?"

„Ar costa dublu. Ia cu tine două căruţe, Palko poate s-o mîne pe a treia, şi veţi aduce totul".

Aşa se sfătuiră şi făcură cei doi bărbaţi planuri. Cînd se întoarseră în casă, Ilenka ajunsese deja acasă cu copiii şi o adusese şi pe Marişka. Se întîlniseră în curtea bisericii. Imrich se înroşi de bucurie că nu numai că o revedea, ci îi şi putea da mîna şi putea vorbi cu ea. Rămaseră o clipă singuri. Ilenka se duse în bucătărie ca să pregătească de mîncare copiilor, iar Susannka se duse după mătuşa ei. Mras plecă să vadă de cai, şi astfel cei doi tineri rămaseră singuri.

„Nu-i aşa că nu mai eşti supărat pe tatăl meu?" întrebă tînăra fată. „Chestia asta îl preocupă mult".

„Nu mai sunt, Marişka", răspunse el. „Dar ai mei sunt supăraţi şi nu vor să ştie nimic despre legătura noastră. Lucrul acesta mă necăjeşte foarte mult. Bunica şi mama nu au nimic împotriva ta, dar îl vorbesc de rău pe tatăl tău. Bunica însă m-a sfătuit să aşteptăm pînă ce se mai uită chestia cu cerbul. –

Marişka, vrei să mă aştepţi?"

„Da, Imrich, nu te îngriji de asta! Îţi rămîn fidelă. Nu vreau să iau pe altul. Dacă putem să ne vedem şi să vorbim din nou este bine. Lucrul cel mai important este că nevinovăţia ta a fost scoasă la lumină!"

Tînărul răsuflă uşurat. Soarele auriu al speranţei strălucea din nou în inima lui.

Iar Marişka? Dacă Domnul Iesus îi ascultase rugăciunile atunci cînd ea era încă departe de El, cu atît mai mult o va asculta astăzi cînd era împreună cu ea pas cu pas. Îi părea doar rău că nu-i putea spune lui Imrich despre marea ei fericire, dar pentru a face lucrul acesta încă nu avusese prilej.

***

Cu toate că acum zilele erau mai lungi şi serile mai scurte, timpul parcă zbura. Înainte ca locuitorii din A. să-şi dea seama, primăria oraşului lor fusese construită. Trebuia doar să se usuce bine.

Zidarii îşi găsiră alte locuri de muncă. Michael Usovici se întoarse acasă împreună cu ajutoarele lui. Petrecură încă o săptămînă cu renovarea casei lui Imrich şi făcură o treabă foarte bună. Mras avusese dreptate. Ferestrele şi uşa se potriveau bine. Andrei Usovici împodobise faţada casei cu ornamente frumoase. Simon plantă pentru fratele său o grădiniţă drăguţă în faţa casei. Susannka şi cu Ilenka avură apoi grijă de grădiniţă. În cele din urmă, Susannka putu să planteze flori după pofta inimii, căci mama ei îi spusese mereu acasă că florile erau ceva de prisos. Ea împodobi cu ghivece de flori şi pervazurile ferestrelor. Imrich îi adusese tot felul de flori frumoase de la grădinarul din A.

Tot satul era uimit de casa drăguţă a lui Imrich. Şi familia lui se bucură împreună cu el, numai mama tăcea. Dar în ea fierbea mînia la gîndul că acolo va locui cîndva Marişka Usovici. Dacă fiul ei nu i-ar fi reproşat nişte fapte ale ei, ar fi divulgat tatălui şi bunicului lui ce plănuia el. Dar aşa, nu îndrăzni să zică nimic. În plus, ea văzu că soacra ei era de partea lui. Precis că el i se destăinuise,

căci ea îi umpluse cămara din partea rezervată ei după ce-şi cedase copiilor averea. Din proviziile ei nu-i dădea decît Susannkăi. Imrich nu ceru nimic, dar nici nu avea nevoie. Chiar şi tatăl lui îi dădu grîne pentru pîine cînd văzu cum se îngrijea bunica de nepotul ei.

Susannka era nespus de fericită; alerga de la o casă la alta şi se simţea foarte importantă în calitatea ei de gospodină. Ea locuia în camera din faţă, iar Imrich în cea din spate. Aceasta era mai lungă şi avea ferestre mari, astfel că lunga masă de croit îşi găsea aici un loc mai bun. Fata îşi împodobise atît de drăguţ bucătăria, încît era o bucurie să intre în ea. Mama ei nu i-ar fi permis niciodată să facă acasă lucrul acesta, dar lui Imrich îi plăcu, căci şi el se bucura de frumos. Îi plăcu şi lui Andrei Usovici, şi lucrul acesta conta în mod deosebit pentru Susannka. De cîte ori se întîlniseră iarna în familia Mras, fata se uitase cam chiorîş la chipeşul tînăr, căci el nici n-o băga în seamă şi discuta mereu numai cu unchiul şi cu mătuşa. Dar abia acum, cînd ajută la renovarea şi împodobirea casei lui Imrich, iar ea gătea şi-l ajuta cu tot felul de mici servicii, o observă tînărul. El însuşi desenă şi tăie şabloanele după care ea putu zugrăvi bucătăria, şi cînd o găsea acasă, o ajuta. De atunci îşi găseau totdeauna ceva de discutat împreună atunci cînd venea el.

Acum se apropia frumoasa primăvară. Postul era pe sfîrşite, sărbătoarea Paştelui bătea la uşă. Primăvara nu veni numai în pădure şi cîmp, în grădini şi pe pajişti, ci ea se furişă şi în inimile oamenilor, şi nicăieri nu se vedea aşa de bine lucrul acesta ca în familia Mras. În această casă odinioară atît de neprimitoare pe care o evita fiecare se adunau în fiecare zi tineri veseli şi fericiţi. Soarele care îi atrăgea pe toţi era tînăra soţie a lui Martin. Dar nici el, pe vremuri bărbatul posomorît şi temut, nu mai era ocolit. Acum avea pentru fiecare cîte un sfat bun şi dacă putea dădea şi ajutor. Aşa se strîngeau la ei Imrich cu Susannka, Marişka cu Andrei Usovici şi cu fratele lor Mişko, studentul, care era acasă în vacanţă. Pe lîngă ei mai venea şi Simon Lubietovsky şi Iurko Ţaluşansky.

Ei se strîngeau împreună mai ales în zilele de duminică şi în cele de sărbă-

toare. Citeau laolaltă din cărțile pe care le procura unchiul Michael; de obicei chiar el le citea cu voce tare. Le aduse şi o carte cu cîntece frumoase, şi în ciuda vîrstei lui înaintate avea încă o voce frumoasă. Îi învăță şi pe ei cîntecele pe care le ştia, iar Mişko, studentul, îi învăță să cînte după note, astfel că învățară şi celelalte cîntece. Mras îl ruga totdeauna pe unchi ca la sfîrşit să le mai citească ceva din Biblie.

După ce citiseră în felul acesta în Vinerea Mare, Palko începu deodată, şi după el Ilenka şi Marişka, să-i povestească unchiului Michael cum îi trezise şi pe ei Salvatorul ca pe băiatul de odinioară din Nain. Bătrîna primăriță, care venea deseori şi care şedea şi acum printre tinerii fericiți, începu să întrebe ce pasaj fusese acesta pe care-l explicase pe atunci unchiul Michael. Ea îl asculta cu multă plăcere pe Usovici. Acesta citi şi explică încă o dată întîmplarea cu tînărul mort. Aici avea în fața lui nişte tineri pentru care se ruga zilnic ca Domnul să-i trezească la viață. Iar cînd un om este atît de entuziasmat de ceva, încît inimile ascultătorilor se încălzesc la vorbele lui, el îi cîştigă pentru sine, fie că este vorba de un lucru bun, fie de un lucru rău.

În această seară toți cei prezenți plecară gînditori acasă.

Andrei şi Marişka rămaseră în spatele lui Mişko şi al unchiului. Deodată, tînărul spuse: „Nu numai tu, Marişka, ci şi eu am înțeles limpede în duminica aceea de la Malotin că sunt mort. Dar am respins acest gînd. Şi acum văd de săptămîni de zile în tine, în Ilenka şi mai ales în băiat că aveți ceva care mie îmi lipseşte. De ce nu mi-ai spus mai demult ce-ai experimentat atunci? Unchiu' Michael are dreptate. Pe băiatul acela mort îl duceau la groapă. Pe mine mă duc păcatele la pierzarea veşnică".

Fata lăsă capul în jos. „Ar fi trebuit să-ți spun, dar n-am îndrăznit. Iartă-mă!"

„Te iert, dar trebuie să vorbesc chiar astăzi cu unchiu'".

La Mras, soții rămaseseră singuri. Primărița îi luase pe copii cu ea, pentru că voia să-i trimită Ilenkăi nişte nuci pentru cozonacii de sărbători. Mras se aşează la masă şi-şi sprijini capul în mîini. Simțea o aşa apăsare pe inimă!

„Ce-i cu tine, Martin?" Ilenka îşi puse mîna caldă pe umărul lui. El lăsă capul în jos. „Ai spus că povara aceea grea a păcatelor care stătea asupra ta, ca şi asupra acelui creştin care a părăsit oraşul Deşertăciunii, nu te mai apasă şi că Fiul lui Dumnezeu ţi-a luat-o. Dar acum mă apasă pe mine şi este foarte mare", zise el mîhnit. „De cînd am auzit de la tine Vestea Bună şi în acelaşi timp am văzut ce bun, ce ascultător şi ce plăcut este băiatul meu, de atunci sunt nefericit. De cîte ori ne citeşte băiatul din Cuvîntul lui Dumnezeu – acolo în Malotin ne citea zilnic –, nu are pentru mine decît ameninţări. Acum sunt acasă de cîteva săptămîni. Am tot vrut să resping gîndul că sunt un om foarte păcătos, dar nu pot să scap de el. N-am fost un fiu bun pentru mama mea. Soţiei mele i-am jurat dragoste, cu toate că ştiam că n-o voi iubi niciodată. Este adevărat că am trăit rău cu ea, dar vina n-o poartă numai ea. N-ar fi trebuit să accept căsătoria cu ea. I-am fost infidel, căci mă gîndeam la alta în timp ce eram alături de ea. Am fost un frate şi un vecin rău şi invidios. Oamenii nu s-au schimbat, au rămas aceiaşi; de ce putem oare astăzi să trăim aşa de bine cu ei? Văd că vina era la mine. Toate astea sunt lucruri pe care nu le mai pot repara. Ilenka, cum a fost cu creştinul acela din carte? Cum a scăpat de povara lui?"

„Prin faptul că a privit la cruce, Martin, şi a crezut că Iesus Cristos a murit pentru păcatele lui", răspunse încet tînăra femeie.

„Şi eu vreau să cred; nu mai vreau să duc povara aceea , nici să dau vina pe alţii; nu, eu am păcătuit... şi eu vreau să cer îndurare şi iertare".

Ţăranul se ridică, plecă în camera cealaltă fără să scoată un cuvînt şi închise uşa după el.

De abia plecase el, că cineva o cuprinse în braţe pe tînăra femeie care stătea acolo şi medita. Cineva se aşezase lîngă ea pe bancă. „Mătuşă, spune-mi şi mie ce să fac ca Salvatorul să mă învie şi pe mine dintre cei morţi!"

„Ah, Susannka", strigă tînăra femeie, surprinsă de apariţia bruscă a nepoatei. „Cînd ai venit?"

„Chiar cînd pleca unchiu'. Te rog, spune-mi: O să mă învie şi pe mine?"

„Sigur că da!" Ilenka o trase bucuroasă pe fată lîngă ea. Ea însăşi era încă

un copil în lucrurile divine, dar ştia un singur lucru: că-L iubea foarte mult pe Dumnezeu pentru că-L dăduse pe unicul Său Fiu, şi că acest Fiu nu numai că murise pentru ea, ci o şi sculase la o viaţă nouă pe ea, care fusese moartă în nelegiuiri şi păcate, şi astfel avea acum această viaţă. De aceea putea ea să-i iubească pe Dumnezeu şi pe oameni. În Cuvîntul lui Dumnezeu este scris: „Un băiat îi va duce". Chiar şi un copil care merge pe calea cea bună şi o cunoaşte poate să ducă un om rătăcit pe calea bună şi astfel să-l salveze.

Marişka regretase de curînd, şi astăzi din nou, că nu avusese curajul de a-i povesti lui Imrich de fericirea ei, dar Susannka nu avu ce să regrete; cînd se întoarse acasă şi-l văzu pe fratele ei stînd pe banca din faţa casei, unde o aştepta, se aşeză lîngă el şi zise: „Imrich, am pornit şi eu împreună cu creştinul în pelerinajul lui către oraşul de aur. Te rog din toată inima, dacă te-am supărat cu ceva, iartă-mă! Mîine vreau să-mi cer iertare de la mama şi de la toţi ceilalţi. După ce L-am rugat pe Salvatorul să-mi dea viaţă nouă, trebuie să se termine cu cea veche. Ştiu că Salvatorul m-a iertat. Eu I-am cerut s-o facă, şi ce promite El, aceea şi împlineşte, căci este Fiul lui Dumnezeu. – Dar şi voi trebuie să mă iertaţi".

„Eu te pot ierta uşor, Susannka", răspunse grav fratele ei. „Nici nu-mi amintesc să-mi fi făcut tu vreodată ceva rău. Dar crezi tu că un om, pentru ca Salvatorul să-i dea ceea ce au deja ceilalţi, anume pace şi iertare, trebuie mai întîi să-i roage de iertare pe oameni?" Din cuvintele tînărului răzbătea îngrijorarea.

„Ah, nu, mai înainte nici nu mi-a trecut prin minte aşa ceva; de abia după ce m-a iertat El am ştiut precis că trebuie să mă împac şi cu oamenii. Cînd ne-am mai dus la spovedanie, nu ne ceream iertare unul de la altul? Şi totuşi, asta-i cu totul altceva; pe atunci ne duceam pentru că aşa era obiceiul, dar acum ne-am dus direct la El, şi El ne-a înviat dintre cei morţi".

„Ştii, Susannka, am nevoie de cineva care să mă ducă la El. Cei care-l purtau pe tînărul acela mort l-au adus la Salvatorul, deşi în realitate îl duceau la mormînt. Dacă m-ar duce aşa şi pe mine cineva la El!"

„Eu m-am dus la mătuşa Ilenka. Cînd am intrat, l-am auzit pe unchiu' Martin spunînd cît de păcătos este. Nu ştiu ce-a mai zis, căci gîndul mi-era la păcatele mele. Doar atîta ştiu, că la sfîrşit a spus: ‚Nu mai vreau să port această povară şi să dau vina pe alţii. Am păcătuit şi vreau să cer îndurare şi iertare'. După aceea s-a dus în camera bunicii. Pe el nu l-a dus nimeni, ci a plecat singur. Poate că dacă l-ai întreba mai tîrziu..."

„Este deja tîrziu". Tînărul îşi îndreptă spatele. „Să ne ducem la culcare. Mă aşteaptă mîine mult de lucru. Astăzi nu mai vreau să cos, cînd este o aşa zi mare şi sfîntă. Dar mai am de terminat trei costume. Mai ales pe cel al lui Andrei trebuie să-l termin"

„Şi eu am încă de lucru", zise tînăra fată. „Mîine vreau să fac cozonaci pentru noi la mătuşa. Trebuie să mă scol devreme ca să nu mă aştepte. Nu mai e nevoie să fac curăţenie, pentru că am făcut-o ieri temeinic. Dar aş vrea s-o mai ajut pe mama".

Încă o vreme se mai sfătuiră fratele şi sora, apoi se despărţiră, şi în casă se făcu linişte. Curînd, fata adormi, după ce-şi făcuse rugăciunile obişnuite, mai cu seamă „Tatăl nostru", ca niciodată înainte.

Imrich stătu încă mult timp la fereastră. Se uita la grădina învăluită în razele lunii şi pe deasupra ei la munţii din apropiere. Parcă se turnase argint topit peste piscurile înălţate spre cer, şi avea senzaţia că ele îl trag de pe pămînt sus la Iesus care murise pentru el în chinuri aşa de mari. Tînărul vru să-şi îndrepte gîndurile la munca lui, dar nu reuşi. Vru să se gîndească la fericirea din viitor – dar în zadar. Parcă îi vorbea cineva: „Pentru asta ai altădată timp, acum trebuie să rezolvi ce este mai important".

„Pentru un om mort nu există viitor", zisese odată unchiul Michael; „pentru el s-a terminat totul, căci nu mai trăieşte. Tot aşa, nici pentru păcătos nu există viaţă eternă şi nici viitor. Domnul Iesus nu numai că a dat viaţă tînărului din Nain, ci S-a şi dus apoi pentru el la Golgota şi a murit acolo pentru păcatele lui. Atît de mult l-a iubit. Aşa ne iubeşte El pe mine şi pe tine..."

Încă niciodată nu se mai gîndise Imrich Lubietovsky la acest drum îngrozi-

tor al lui Iesus, deşi îl cunoştea bine. Chiar astăzi auzise aproape întreaga relatare din Biblie despre patimile Sale. Ochiul său spiritual era atras de suferinţele Mielului lui Dumnezeu, imagine după imagine, ca într-o carte cu poze. El privi în grădină şi văzu în închipuire cum Fiul lui Dumnezeu împreună cu discipolii Săi Se îndreaptă spre grădina Ghetsemane, cum tremură acolo şi şovăie, cum Se roagă în timp ce Îi curge sudoare de sînge. Discipolii dorm. El, Cel nevinovat, Îşi aşteaptă trădătorul, Îşi aşteaptă moartea. Nici un om nu-L poate scăpa din mîna judecătorilor nedrepţi. – Şi uite acolo, printre măslini, vine ceata aceea cu făclii şi săbii. Ei Îl leagă, Îl duc de acolo, Îl judecă, Îl biciuiesc şi-L pironesc pe cruce. El moare, nu blestemă. Şi în timp ce moare Se roagă pentru duşmanii Săi...

Pe mine doar m-au calomniat, deşi nimeni n-a putut să-mi dovedească vina, şi cît m-a chinuit lucrul acesta! Nevinovăţia mea a ieşit la lumină, dar a Lui nu! Sfîntul Dumnezeu ştia că era nevinovat, şi totuşi a permis ca El să fie insultat, ba chiar omorît. El S-a dus la cruce ca să-Şi dea viaţa şi pentru tînărul din Nain, pentru că-l iubea. El mă iubeşte şi pe mine, El S-a dat la moarte şi pentru mine. Dar eu n-am făcut nimic rău! Totdeauna am fost cinstit şi cumsecade. N-am înşelat pe nimeni cît am fost ucenic, apoi calfă. Am ascultat şi de părinţi. De ce a trebuit Fiul lui Dumnezeu să Se sacrifice în felul acesta pentru mine? Nu înţeleg!"

Capul tînărului căzu pe piept. Simţea oboseală şi somnolenţă. Curînd se afla în pat, apoi adormi. Dar şi în vis văzu drumul suferinţelor. Văzu cum păşea Iesus sub crucea grea, cum Îl plîngeau femeile din Ierusalem şi cum le spunea: „Fiicelor Ierusalemului, nu Mă plîngeţi pe Mine, ci pe voi şi pe copiii voştri". Apoi El lăsă capul în jos şi porni mai departe.

Pe tînăr îl cuprinse un dor atît de mare, că se trezi din somn.

„Asta e valabil şi pentru mine; ar trebui să mă plîng pe mine însumi". Nu ştia să spună ce se petrecea cu el, dar simţi brusc o povară grea pe inimă. Ştiu dintr-odată că era un mare păcătos înaintea lui Dumnezeu. Oamenii nu puteau spune ceva rău despre el, dar simţea povara îngrozitoare a omului păcătos care

nu poate să stea înaintea sfinteniei lui Dumnezeu. El se băgă din nou în pat; frigul îl făcea să tremure, şi pe frunte avea broboane de sudoare rece.

Precis că de aceea era aşa de mîniat Dumnezeu, pentru că spusese că Fiul lui Dumnezeu nu avusese de ce să moară din cauza lui, aşa îi trecu prin minte. Simţi dintr-odată cu spaimă apropierea lui Dumnezeu care este ca un foc mistuitor. În acest foc al lui Dumnezeu se topi şi arse nevinovăţia lui, bunătatea lui, cinstea lui şi cumsecădenia lui – da, totul. Ştia că şi el este un păcătos pierdut şi condamnat.

„O, Tu, Fiule al lui Dumnezeu, ascunde-mă în rănile Tale! Dacă m-ai iubit tot aşa de mult ca pe tînărul din Nain, atunci îndură-Te de mine şi ajută-mă!" strigă el cuprins de teamă. „Ştiu acum că sunt un om foarte păcătos şi că a trebuit să fii judecat şi din cauza mea. Te rog, iartă-mă şi îndură-Te de mine!"

În cameră se făcu întuneric. Un nor ascundea pentru o clipă luna. Dar apoi străluci din nou lumina ei argintie. Tînărul nu ştia dacă era lumina lunii sau o lumină cerească, mai înaltă, care umplu dintr-odată totul, chiar şi lăuntrul său.

„Aşa cum a ridicat Moise în deşert un şarpe, tot aşa trebuie să fie ridicat şi Fiul Omului, pentru ca toţi care cred în El să nu ajungă la pierzare, ci să aibă viaţă eternă", aşa răsună dintr-odată în inima lui. Odinioară învăţase pe de rost acest verset de aur cînd lua parte la pregătirea pentru confirmare. Ani de zile nu se mai gîndise la acest verset, dar astăzi îl avea înaintea ochilor, astăzi îl înţelegea. Ştia că Iesus Cristos atîrnase pe cruce din cauza lui şi că acum credea în El. Dar mai ştia şi că Iesus îl trezise din moarte la viaţă.

El sări din pat şi începu să mulţumească cu voce tare că fusese învrednicit de o asemenea îndurare.

Susannka credea că fratele ei încă doarme cînd se furişă încet afară din casă pe la ora 4 dimineaţa Dar el o auzi. Se trezi, aprinse lumina, şi după ce se încredinţă în rugăciune în mîna lui Iesus, citi din Evanghelie despre sabatul liniştit în faţa mormîntului sigilat al lui Iesus care era păzit de soldaţi. Apoi se duse la lucrul său. În timp ce lucra, de abia îndrăznea să-şi ridice privirile în sus, atît de tare simţea apropierea Salvatorului său înviat. Acum putea să se bucure şi el ca

Ilenka: „Înțeleg ce înseamnă: ‚Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul lumii', El este cu noi în toate lucrările noastre". „Doamne Iesus, Te rog, nu mă lăsa!" repetă el încet, căci știa că imediat ce l-ar fi părăsit Salvatorul ar fi căzut neajutorat pradă atacului dușmanului, care nu vrea ca omul să stea îndreptățit înaintea lui Dumnezeu.

Începu să cînte cu jumătate de voce o veche cîntare de Paște, pe care o știa de la școală: „O, frunte-nsîngerată..."

După ce cîntă două strofe, se opri. Din ochi îi curgeau lacrimi. El fu nevoit să lase la o parte lucrul, apoi își sprijini mîinile pe masă și sfîrși cîntarea printre lacrimi.

***

Aceasta era prima oră frumoasă pe care o petrecea tînărul cu Salvatorul său viu. El nu va uita niciodată această oră, indiferent de cîte ore frumoase va mai avea parte în călătoria lui de pelerin. Această primă oră îi va rămîne în memorie pentru totdeauna.

Dacă își punea odată ceva în cap, nimeni nu era în stare să-l întoarcă pe Imrich Lubietovsky de la ceea ce hotărîse. Cum putea să-l despartă cineva sau ceva de ceea ce apucase odată cu toată inima și cu tot sufletul?

Știa acum ce-l lega de Iesus din Nazaret, de aceea I se predă deplin pentru viața de pe pămînt și pentru eternitate.

Cînd Susannka sosi acasă cu cozonacii calzi și cu micul dejun, el terminase deja o mare parte din costum. Ochiului ager al surorii lui nu-i scăpă transformarea care avusese loc în el. Dar pentru că el nu zicea nimic, ea își termină repede treaba și alergă la mama ei.

La amiază îi aduse plină de bucurie mîncarea de prînz. „Mi-am cerut iertare de la toți", îi povesti ea. „Bunica plîngea, mama se întreba ce mai pun la cale, mătușa mă mîngîia, iar bunicu' zicea că dacă ai așa de puține lucruri de iertat cuiva... Ei bine, nici ei nu înțeleg asta, pentru că ei înșiși sunt încă morți. Dar

cînd Domnul Iesus o să-i învie, vor înțelege. Dar tu ai fost deja la El, nu-i așa, dragă Imrich?"

„Da, Susannka, El m-a găsit".

„O, Dumnezeu să fie lăudat! Mătușa și cu mine ne-am rugat dimineață pentru tine. Ce-o să se mai bucure cînd îi voi spune!"

Fata nu mai putea să zăbovească. Porni de acolo în fugă, ca o păsărică cîntătoare.

Cînd soarele se apleca deja spre amurg, Imrich Lubietovsky puse jos fierul de călcat. Era gata. Încă niciodată nu făcuse atît de mult într-un timp atît de scurt. Desigur, și pentru că nu-l deranja nimeni, dar și pentru că-l binecuvîntase Domnul. El făcu ordine, acoperi mașina de cusut și puse costumul pe portmantou. Apoi mătură dușumeaua, pentru ca Susannka să nu aibă prea mult de lucru cînd se întorcea acasă... și atunci se deschise ușa. La orice s-ar fi așteptat tînărul, numai la vizita pădurarului Usovici nu.

„Nu te mira că vin la tine", zise el, după ce luase loc pe scaunul oferit. „Simt că între noi nu este totul în ordine". Usovici încruntă fruntea. „De fapt, ți-am cerut iertare, dar tu nu poți nici să uiți, nici să ierți".

„Eu?" strigă surprins tînărul. „Credeți-mă, domnule Usovici, v-am iertat totul odată pentru totdeauna atunci cînd mi-ați declarat în sfîrșit nevinovăția și mi-ați dat crezare".

„Așa? Aunci de ce nu mai vii pe la noi?"

De jenă, fața tînărului se înroși. Dar siguranța că Salvatorul său îl va ajuta și acum îi dădu o neobișnuită hotărîre.

„Eu v-am iertat, domnule Usovici, dar bunicul și părinții mei n-au făcut încă lucrul acesta. Am spus mamei mele că vreau să mă căsătoresc cu Marișka, dar ea este supărată pe dumneavoastră pentru că ne-ați făcut de rușine numele. De aceea nici nu le-am spus nimic bunicului și tatălui meu. Dar nu pot veni la dumneavoastră fără să vă cer mîna Marișkăi, iar fără binecuvîntarea părinților mei nu pot și nici nu vreau să mă căsătoresc. Ca urmare, Marișka și cu mine am căzut de acord să așteptăm pînă ce ne ajută Dumnezeu".

În cameră se făcu tăcere. Omul se uită la tînărul chipeş, care îi comunica cu atîta blîndeţe, fără nici o amărăciune că el şi numai el stătea în calea fericirii sale.

Usovici trebuia să recunoască faptul că nici el n-ar putea ierta vreodată un om care i-ar fi lezat fiului său onoarea timp de o jumătate de an.

„Şi nu mai eşti supărat pe mine pentru că eu, fără să vreau, te-am nefericit?"

„Nici pe vremea aceea nu eram supărat cînd v-aţi purtat aşa de nemilos cu mine şi n-aţi vrut să mă credeţi cu nici un preţ. N-am uitat niciodată că sunteţi tatăl Marişkăi. Astăzi, pentru că sunt creştin, n-aş putea-o face nici atît".

„Crede-mă, Imrich, mă apasă foarte tare faptul că nu pot repara nimic. Mereu ţinusem prea mult seama de faptul că n-am făcut niciodată vreun rău cuiva, şi uite că ţie ţi-am făcut rău". Faţa lui trăda un chin lăuntric.

„De reparat nu se mai poate, domnule Usovici, dar lăsaţi-L pe Salvatorul Cristos să vă ierte păcatele, şi atunci o să vă fie mai uşor. Şi dacă vreţi să mă despăgubiţi cumva pentru acest timp care a fost cel mai greu din viaţa mea, atunci promiteţi-mi că nu veţi fi supărat pe părinţii mei, chiar dacă ei v-ar nedreptăţi prin mînia lor, şi că nu ne veţi despărţi pe noi amîndoi pînă nu voi obţine din partea părinţilor mei încuviinţarea pentru căsătorie. După cum vedeţi, am deja propria mea casă, şi n-o voi duce în casa părinţilor mei, unde nu-şi are locul, pentru că nu e fiică de ţăran. Cu ajutorul lui Dumnezeu îmi voi da osteneala s-o întreţin în mod cinstit, fără sprijinul părinţilor mei. Vom fi amîndoi săraci şi în acelaşi timp bogaţi. Promiteţi-mi lucrul acesta, domnule Usovici!"

Ochii bărbatului străluciră cu căldură. „Îţi promit din cauza acestor ultime cuvinte. Ştiu că ea nu va fi pe placul părinţilor tăi, chiar dacă am îngropa vechea duşmănie, pentru că ea nu aduce zestre. Dar ea nu va ajunge acolo la ei, şi aici la tine o dau bucuros. Sunt un om mîndru şi aspru, este adevărat, dar îţi promit solemn că nu le voi lua în nume de rău părinţilor tăi, ca să nu-ţi mai fac alt rău. Consider de asemenea că este drept să nu vii pe la noi. Vino doar după ce-ţi vor permite ei. Amîndoi sunteţi încă tineri şi mi-ar veni greu s-o dau curînd pe Marişka. Întrucît suntem singuri, ar trebui ca Andrei să se căsătorească, dar mo-

mentan nici nu se gîndeşte la aşa ceva, căci vrea să se ducă la şcoală. Îţi mulţumesc că mi-ai spus atît de deschis cum stau lucrurile şi că nu eşti supărat pe mine".

„Şi eu vă mulţumesc pentru promisiunea dată. Toate celelalte lucruri le vom pune în mîinile lui Dumnezeu. Vă rog să trimiteţi pe cineva să ia costumul lui Andrei, căci eu nu mă pot duce într-acolo şi nu am pe nimeni prin care să-l pot trimite".

„L-ai făcut frumos. Lucrezi curat, şi aceasta este spre lauda ta, cum este şi seriozitatea ta".

Apoi, Imrich îşi conduse musafirul pînă la uşă. Acolo îşi luară rămas-bun. În afară de cîţiva copii care se jucau, nu se vedea ţipenie de om. Cel puţin nu se va mira nimeni că-l vizitase pe Imrich Lubietovsky, pe care-l învinovăţise fără temei.

***

De abia după ce trece sărbătoarea Paştelui vine pe nesimţite primăvara în carul ei cu flori alb-gălbui şi verde-roz. Aşa era şi la Ţaluşanie. Totul era înflorit, nici cel mai pipernicit rug de măceş nu voia să rămînă mai prejos. În grădină înfloreau cireşii, toporaşii şi ciuboţica-cucului, pe marginea pîrîului înfloriseră bănuţii sau părăluţele şi mîţişorii de salcie. Începeau să înflorească prunii, perii şi merii. Da, lumea lui Dumnezeu era frumoasă şi devenea tot mai frumoasă pe zi ce trecea. Iar pentru ţărani vremea era atît de favorabilă, încît începuseră să facă pregătiri pentru lucrările din grădină şi ogoare.

Şi în casa lui Mras lucrul progresa cu veselie. Mătuşa se mutase cu totul la ei. Aveau de lucru pînă peste cap. Nu degeaba le strigau trecătorii: „Dumnezeu să vă ajute!" Şi El îi ajuta cu adevărat, deşi copiii se duceau regulat la şcoală, iar tatăl îi găsise Anicikăi un loc de muncă în oraş. Doamna doctor R. îi scrisese Ilenkăi că fata ei de casă se mărită şi o ruga să-i găsească altă fată. Atunci Anicika îşi rugase părinţii s-o lase pe ea să se ducă. Ilenkăi i-ar fi plăcut mai mult

s-o aibă acasă lîngă ea, dar mătuşii îi plăcu ideea, iar Mras zise şi el că trebuiau să fie recunoscători doamnei doctor – de aceea fata îşi impuse voinţa.

„Ştii ce, mămico", zise ea, în timp ce-şi îmbrăţişa mama, „tare aş vrea să ajung şi eu cum eşti dumneata".

Se conveni ca Anicika să se ducă doar temporar, dar pentru că-i plăcu serviciul, iar stăpînii ei erau mulţumiţi, căzură la învoială ca ea să stea pînă la Crăciun. Deoarece Anicika lipsea de acasă, Betka şi Ioşko aveau mai mult de lucru, dar era bine pentru ei. Şi în plus mai era acolo şi mătuşa, care lucra mult, în ciuda vîrstei ei.

Mras reuşise să vîndă avantajos boii şi doi viţei. Cînd mai adăugă salariul pe care-l cîştigase ca zidar, putu să restituie o parte bună din datorie. Vacile dădeau lapte din belşug, întrucît erau îngrijite mai bine. Laptele uneia era de-ajuns pentru nevoile casei, iar laptele celorlalte două era transformat în unt şi brînză.

„Nici nu ştiu cum faci asta", zise doamna Ţaluşanska cumnatei ei. „Voi sunteţi tot atîtea persoane ca şi noi, şi mîncaţi mai bine. Tot trei vaci avem şi noi, dar nu dau atîta lapte ca ale voastre. Iar tu mai şi ajuţi ici şi colo unde este nevoie".

„Cine Îl are ca Prieten pe Dumnezeu, pe acela îl ajută şi sfinţii", rîse bătrîna primăriţă, care se nimeri să fie de faţă.

Destul de frecvent, cînd femeile erau împreună duminica după-amiază, vorbeau puţin şi despre familia Mras, că era aşa vizibil binecuvîntată de Dumnezeu.

„Nu se roagă ei degeaba", zise una dintre vecine. „Înaintea fiecărei mese, peste zi sau seara. Iar cînd noi ceilalţi eram deja pe cîmp, ei nu veneau pînă nu citeau din Sfînta Scriptură, nu se rugau şi nu cîntau. Şi cu toate că veneau cu o jumătate de oră mai tîrziu ca noi, terminau mai devreme".

„Dar sunt şi cîteva lucruri noi pe care le-au introdus ei", zise încruntîndu-se soţia rotarului. „Groparul zicea deunăzi că are o fiică măritată în S. şi că acolo a apărut o nouă credinţă. Atît în biserica catolică, cît şi în cea evanghelică se

predică foarte mult împotriva lor. Şi credinţa aceea a început ca şi asta".

„Într-adevăr, tanti, cine-ar fi crezut despre Imrich Lubietovsky că şi el se va ocupa în felul acesta de Sfînta Scriptură?" zise Betka Nerek clătinînd din cap. „În fiecare seară se strîng la Mras în camera bună, stau în jurul mesei ca în biserică – aşa fac şi duminică după-amiază –, şi apoi unchiu' Usovici sau Imrich le explică pasajul citit din Biblie".

„Cine mai vine?"

„Ai lui Mras, Imrich, Susannka, tinerii Usovici, unchiu' Michael, Simon Lubietovsky şi primărița. Duminica mai vin şi alţii".

„Dar asta nu-i ceva rău", interveni şi morărița. „Am fost şi eu duminica trecută, pentru că mă invitase primărița. Cînd am ajuns noi, ei cîntau deja. Apoi Imrich a citit cum Domnul Iesus a plîns pentru Ierusalem. Şi trebuie să spun că el ne-a explicat aşa de frumos, că şi eu a trebuit să mă întreb dacă Fiul lui Dumnezeu nu are motiv să plîngă aşa şi din cauza noastră".

„De unde a luat băiatul ăsta înţelepciunea aceasta?"

Aşa discutară femeile; unele îi lăudară, altele îi vorbiră de rău, şi toate exprimară temerea că noua credinţă ar putea fi un subiect de scandal şi în Ţaluşanie, unde toţi oamenii erau creştini cumsecade şi cu scaun la cap.

Fireşte că ele discutară şi alte probleme. Se mirau de faptul că Imrich nu se însoară. Crezuseră că se mută în casa nouă doar ca să se anunţe curînd căsătoria lui.

El era un meşter bun, avea deja doi ucenici, iar de două săptămîni lucra la el o calfă, un om străin şi mai în vîrstă. Acesta venise ca să caute de lucru, dar arăta foarte bolnav, slăbit şi prăpădit.

Imrich îl primise şi-i dăduse haine. De atunci rămăsese la Imrich şi se comporta bine. Susannka îl laudă că este harnic. Cînd nu mai vede ca să coasă, atunci îi aduce lemne şi apă ca să stropească grădina.

Femeile ziceau: „Cît de tînără este Susannka, şi totuşi cît de prevăzătoare. Ea se îngrijeşte de casa fratelui ei, ca şi cum ar fi Ilenka Mras. Nu degeaba se tot duce la ea. Dar şi Imrich o apreciază şi n-o lasă să facă munci grele. Este

frumos să vezi cum se iubesc cei doi fraţi. În plus, el este aşa de serios, iar ea aşa de veselă".

Femeile discutară şi despre Anna Lubietovska, că şi acum e tot supărată. Ea o lăsase la început pe Susannka să se ducă la fratele ei, şi acum tot bombănea că-i lipseşte fata peste tot. Desigur, era necăjită şi din cauză că Imrich nu voia să se însoare după ce-i găsise deja o mireasă. Dar dacă sora lui stă cu el, atunci o să-l poată întări în hotărîrea de a rămîne burlac.

Pentru Anna Lubietovska nu era firește un fleac să i se năruie toate planurile. Ea era fiica adevărată a mamei ei şi era obişnuită ca nu numai copiii, ci şi soţul ei, un om blajin, care preţuia mai mult ca orice liniştea din casă, s-o asculte în toate cele. Şi socrii ei cedaseră totdeauna de dragul păcii. De aceea mergea prin sat vorba că în realitate ea este primarul. Cine se pricepea să-i intre pe sub piele putea fi sigur că i se va rezolva problema. Dar cine avusese vreo neplăcere sau vreun necaz cu ea, acela făcea bine să nu aibă vreodată nevoie de ea.

Şi acum mai era şi chestia asta cu Imrich! Doamna Lubietovska era supărată că el făcea ce-i plăcea. Soţul ei se ducea la el ori de cîte ori avea timp şi stătea ore în şir acolo. Chiar şi Susannka, fetiţa asta, îşi impunea acum propria voinţă. Ea nu făcea nimic aşa cum o sfătuia mama ei. În toate lucrurile se sfătuia cu noua mătuşă. Ceea ce zicea aceasta era literă de Evanghelie pentru toată familia. Chiar şi Simon începuse în ultimul timp să spună că la ei în casă nu era aşa de curat ca acolo şi că cel puţin duminica n-ar trebui să fie atîta dezordine. În familia Mras nu este atîta gălăgie şi un asemenea iad. La ei nu este deloc linişte, nici măcar duminica sau de sărbători. Iar cînd după aceea îşi certase fiul, bătrînul primar luase partea nepotului lui şi spusese că nu va mai răbda ca să meargă aşa lucrurile în casa lui.

„Nu oricine poate face din casa lui o biserică", răspunse ea ironic. „Voi bărbaţii nu faceţi decît să daţi altuia de lucru după voi. Mama nu mai poate lucra mult. Cum s-o scot singură la capăt cu toată treaba? Voi m-aţi silit s-o las pe Susannka să plece la Imrich. Acum, nu mă pot descurca fără ea. Trebuie să vină

acasă şi Imrich să se însoare, aşa cum se cuvine pentru un tînăr aşezat ca el".

„Vine timpul pentru toate", căută soacra s-o liniştească. „Lasă-l să se mai gospodărească puţin. Nu este uşor să începi cu mîinile goale".

„Poate să-şi ia o soţie cu zestre; n-are nevoie să-şi ia o săracă", observă primarul.

„Ştiu eu pe cine ar vrea el să ia", spuse Anna răutăcios. „Dumneata, mamă, ştii la fel de bine şi-i ţii partea contra mea".

„Ce vorbe sunt astea?" zise primarul încruntîndu-se. „Îţi interzic să vorbeşti aşa cu mama".

„Să lăsăm asta", zise soţia lui. „După ce se potoleşte supărarea Annei, o să vedem ce-i de făcut".

„Dar mie n-o să-mi treacă supărarea. Cînd mă gîndesc că fiul meu cel mai mare vrea s-o ia în căsătorie împotriva voinţei mele pe fata nenorocitului ăluia de Usovici, care le răpeşte oamenilor bunul nume, atunci e normal să fiu supărată. Voi i-aţi da voie să se însoare cu ea, căci fata ştie să vă intre sub piele. Ea se duce la Mras numai ca să se întîlnească acolo cu el".

„Ce?" Primarul bătu cu pumnul în masă. „După cine umblă Imrich? Pe cine vrea să ia?"

„Pe nimeni, omule", interveni primăriţa. „Imrich o iubeşte pe Marişka Usovici. El ar vrea mult să se căsătorească cu ea. Dar pentru că ştie că tu şi părinţii lui sunteţi supăraţi pe pădurar, s-a despărţit de fată, aşa cum se cuvine. Cînd se întîlnesc acolo nu vorbesc niciodată unul cu altul. Şi Anna ştie lucrul acesta, căci fiul ei i-a spus că fără încuviinţarea noastră şi fără binecuvîntarea părinţilor nu se va căsători".

Primarul mormăi ceva în barbă şi plecă.

„Ia ascultă", începu primăriţa, după ce soţul ei părăsi încăperea, „de ce-l aţîţi pe bunic împotriva nepotului?"

„Şi dumneata de ce-l înveţi să calce poruncile lui Dumnezeu? De ce te duci atunci să te rogi la Mras? Dacă un fiu nu ascultă de mama lui, de ce-l întăreşti în asta?"

„În ce nu ascultă de tine? Dacă s-ar încăpăţîna şi ar vrea să se căsătorească cu fata, atunci ar fi altceva. Dar el nu face nimic, ci aşteaptă răbdător".

„Dar eu nu vreau ca el să aştepte. Eu vreau ca fiii mei să se însoare şi eu însumi să le caut soţii, aşa cum mi-a căutat şi mie mama mea. Tare aş fi vrut să mă mărit cu altul, şi am plîns destul cînd mi-a poruncit să-l iau de bărbat pe Palo al dumitale... şi uite că a ieşit bine. Sora mea a fugit la bunica, pentru că nu-l voia pe Ţaluşansky, şi după aceea a ascultat şi trăiesc bine unul cu altul. Dacă Martin s-ar fi purtat cu prima lui soţie cum se poartă cu asta, ar fi putut şi el să fie fericit, căci ea nu era om rău. Noi cunoşteam porunca a patra, şi bunica noastră ne-a băgat-o bine în cap. Ea n-a făcut ca dumneata; copiii mei o să asculte de mine, iar eu o să-i căsătoresc după cum cred de cuviinţă".

„Imrich nu va asculta de tine. El îţi seamănă la fel de bine cum semeni tu cu mama ta. Fă cum te pricepi, fiica mea. Eu una n-o să mă amestec. Este adevărat că-mi pare rău de băiat. Dacă l-aş putea ajuta, i-aş da încă de astăzi ceea ce iubeşte din toată inima şi i se potriveşte ca floarea cu pomul. Dar dacă crezi că asta Îi place lui Dumnezeu, atunci chinueşte-ţi copiii! Eu încă n-am auzit niciodată în biserică lucrul acesta, nici nu l-am citit în vreo carte. În schimb am tot auzit şi am citit în cartea de predici: ‚Părinţilor, nu vă provocaţi copiii la mînie, ca să nu se teamă!' Dacă ai fi auzit şi-ai fi văzut ce disperat era Imrich acolo în grădină! Deci, dacă preferi ca fiul tău să fie disperat, în loc să-ţi sărute mîinile de bucurie şi recunoştinţă... din partea mea fă cum vrei..."

Şi primăriţa plecă. Cînd rămase singură în seara aceea cu soţul ei, şi el o întrebă dacă este adevărat că băiatul ăla prost vrea s-o ia pe fiica nesuferitului ăluia de Usovici, ea îi povesti totul; de asemenea, cum se chinuise nepotul lui din primăvara trecută şi ce-i destăinuise ei. Ea mai adăugă că Usovici fusese încă o dată la el acasă şi-i ceruse iertare, pentru că-i părea foarte rău de ceea ce se întîmplase şi nu mai putea repara nimic. Mai mult nu mai zise, căci îşi cunoştea bine bărbatul. Dacă nu făcea ceva de la sine însuşi, nici un om din lume nu-l putea îndupleca. De aceea, ea nu-l rugă să-l ierte pe Usovici şi să-l ajute pe nepot. Dar faptul că el o ascultă fără să zică nimic îi insuflă speranţa că

va medita la această chestiune

În ziua următoare după prînz, Imrich tocmai croia, în timp ce ucenicul şi calfa coseau.

Deodată intră Anna Lubietovska.

„Bine ai venit, mamă", strigă fiul ei bucuros.

„Unde este Susannka?" începu ea imediat după salut. Ea nu vru să ia loc, şi Imrich observă că ea nu venise fără un motiv anume.

„Susannka ia rufele uscate de pe sfoară, mamă. Dar, te rog, hai în camera bună, n-ai mai fost de mult la noi".

Ea se împotrivi puţin, zicînd că n-are timp, dar în final se duse. În bucătărie se uită cercetător de jur împrejur ca totdeauna.

„Ce curat ţine micuţa, de abia ai mîncat de amiază, şi toată bucătăria este din nou lună, de parcă nici n-ar fi gătit", gîndi ea plină de mîndrie maternă. „Acasă şi-a pierdut timpul cu fleacuri".

„Poate că n-o să-ţi placă ceea ce m-a adus înçoace", începu ea, după ce luase loc în camera din faţă. „Dar n-am ce face, trebuie să-ţi cauţi un alt ajutor, căci mă doboară treaba pe care o am de făcut. Bărbaţii noştri bombăne că totul e murdar, iar eu singură nu pot face faţă. Bunica nu mai poate lucra ca mai înainte; Susannka ne lipseşte, trebuie să vină din nou acasă".

„Deja?" strigă speriat tînărul. „Păcat! Ne mergea aşa de bine la amîndoi. Dragă mamă, nu poţi să-ţi iei o servitoare pentru treaba mai grea? Pentru asta Susannka este oricum prea gingaşă, şi nu vei putea pretinde s-o facă. Partea cea mai grea tot dumitale o să-ţi revină. Ştiu că tata voia să angajeze o servitoare încă din toamnă. Crede-mă, o să-i plătesc eu salariul dacă mi-o laşi pe Susannka. Ştii doar că nu-mi pot lua o servitoare cît timp sunt burlac. Pe mătuşa Mras n-aş lua-o acum cînd unchiu' a trimis-o pe Anicika la oraş".

„Ei, de ce-ai avea nevoie de o servitoare? Însoară-te, şi atunci eşti îngrijit!"

Pentru că fiul nu-i răspunse imediat, mama lui îl privi scrutător. El se uită afară pe fereastră; faţa lui altfel atît de veselă era gravă.

„Ştii că nu pot să mă însor. Dar Îl voi ruga pe Domnul ca să Se îngrijească

El Însuşi de noi. El ştie că noi suntem patru persoane", răspunse el blînd. „Îmi dau seama că n-o vrei pe Susannka numai din cauza lucrului, ci pentru că ea răspîndeşte în jur bucurie şi raze de soare. Ea este cu adevărat o pasăre cîntătoare. E sora mea, şi o iubesc foarte mult, dar dumneata eşti mama ei şi ţii şi mai mult la ea. Te rog, spune-mi doar cît timp te mai poţi lipsi de ea".

Doamna Lubietovska se simţi cam ruşinată de acest ton împăciuitor. Ea îl pusese pe Imrich în mare încurcătură. Cum să se ajute el, tînărul meşter celibatar, dacă nu voia să se căsătorească? Şi totuşi fusese de acord într-un mod atît de altruist să-i facă ei pe plac.

„Ei, pînă la Rusalii ne-am putea descurca fără ea", zise ea după o pauză scurtă.

„Ah, îţi mulţumesc foarte mult, mamă!" strigă fiul ei bucuros. „Dar, ca să nu uit, pentru că eşti aici, trebuie să-ţi iau măsura".

„Mie? De ce?" întrebă ea surprinsă.

„Spuneai azi-toamnă că nu mai ai nici o jachetă frumoasă", răspunse el. „Am reuşit să cumpăr de curînd o stofă albastră aşa cum ţi-ai dorit".

Fiul luă din dulap o bucată de stofă învelită încă în hîrtie. Ea strălucea ca mătasea.

„Ce frumoasă este! De unde o ai? Te-a costat mult?"

„N-o să-ţi spun cît. M-ai certa că nu m-am tocmit. Dar negustorul nu avea decît bucata asta şi mă temeam să nu mi-o ia altul înainte. Aşa că am dat cît cerea pe ea, ca cel puţin să ai o jachetă pe gustul dumitale. Am şi o căptuşeală drăguţă, găitane şi catarame. Numai nasturii îmi lipsesc. I-am luat pe aceştia şi o să-i cos la vechea dumitale jachetă de duminică, iar nasturii de argint de la ea o să-i cos la asta. Va fi foarte frumoasă".

Fiul se uită la mama lui. El văzu că darul lui îi făcea plăcere, şi lucrul acesta îl bucură.

„De ce-ai cumpărat asta pentru mine?" începu ea. „Ai destulă cheltuială, după ce-ai devenit independent".

„Mi-am propus de mult să-ţi dăruiesc această jachetă din primii bani cîşti-

gați. Ați avut destule griji și osteneală cu mine de cînd am fost mic și ați cheltuit destui bani și muncă cu mine. Niciodată nu vă voi putea răsplăti pentru lucrul acesta, dar vreau să vă fiu recunoscător. – Așa că acum, după ce ți-am luat măsura, cînd o termin poți s-o îmbraci cu ocazia sărbătorii din biserică. Nici o femeie din tot satul nu va avea o jachetă mai frumoasă".

Fiul puse din nou stofa în dulap. „Îți mulțumesc foarte mult", zise mama și îi dădu mîna. „Mi-ai făcut o mare bucurie, dar ea ar fi și mai mare dacă te-ai căsători cu cine vreau eu și aș putea purta această jachetă la nunta ta".

„Ah, dragă mamă", răspunse grav fiul, „nu poți cere lucrul acesta de la mine. Nu pot să mă duc la casa lui Dumnezeu ca să păcătuiesc. Și ar fi un păcat dacă aș jura credincioșie uneia și apoi m-aș gîndi zi și noapte la alta".

„Dar, Imrich, vrei într-adevăr să rămîi burlac?"

„Nu vreau, mamă. Îl rog pe Domnul Iesus zi și noapte, pe El, care a venit la nunta din Cana și prin aceasta a sfințit căsătoria, ca să mă ajute și să vă întoarcă inima. Eu cred că El mă va ajuta".

„Cum, crezi într-adevăr că te ascultă? O asemenea rugăciune nu se află în nici o carte", glumi mama lui. „Și dacă noi nu vrem, atunci nici Dumnezeu nu ne poate face să ne schimbăm părerea".

„Ba poate. Cum, nu știu; dar eu mă încred în El".

„Ei, o să vedem noi cine are dreptate. Acum însă trebuie să plec acasă. Voiam s-o rog pe Susannka să mă ajute să pregătesc totul pentru moară, dar dacă are de lucru, nu vreau s-o reține".

„O să-i trimit pe ucenicii mei".

„Cum vrei, dacă te poți lipsi de ei. Nu e nevoie chiar imediat, cam în vreo oră".

După ce mama lui plecă, tînărul se așeză și-și sprijini capul în mîini. O neliniște voia să i se furișeze în suflet. De fapt, se bucura că era în ordine cu mama, că nu plecase supărată de la el, dar ce va face dacă i-o lua pe Susannka? Nu-i părea rău numai de el, ci și de sora lui. Se simțea așa de bine aici! Dimineața și la amiază își aveau plăcutele lor meditații biblice. Ea învăța așa de repede toate

cîntările şi-l învăţa pe el şi pe ucenici, ba chiar nici calfa nu i se putea împotrivi şi trebuia să cînte împreună cu ei. Dacă ar veni o persoană străină, se va schimba totul.

Tînărul nu observă că uşa se deschise şi intră Susannka cu rufele proaspăt uscate, albe ca zăpada. Ea se opri şi se uită uimită la fratele ei. Pe fereastră se mai zărea încă mama lor care se grăbea să ajungă acasă.

„A fost mama aici? Ce voia?" întrebă ea şi puse rufele pe masă. „Imrich, ce-i cu tine? De ce eşti aşa de trist?"

Tînărul se uită la faţa drăguţă şi îmbujorată a surorii sale.

„Ah, Susannka, vrea să te ia acasă. Numai pînă la Rusalii mai avem voie să stăm împreună".

„Ce zici acolo?" De uimire, fata bătu din palme.

Imrich îi povesti surorii lui discuţia avută cu mama. El îşi dădea seama că ea avea dreptate. Dar Susannka îşi aruncă rîzînd capul pe spate.

„Nu-ţi fă griji, Imrich, pînă la sărbători mai sunt cîteva săptămîni, şi o să-i cer eu mamei să mă lase în continuare. O să-l rog pe tata s-o ia la noi pe tanti Katuşa. Aceasta se va bucura să plece de acasă. Bunicii îşi doresc de mult asta, căci cuscrul lor se poartă rău cu ea. Crede-mă, casa noastră se va descurca ea şi fără mine. Katuşka are deja 20 de ani şi este foarte puternică. Ea o poate ajuta pe mama altfel decît mine. Atunci va veni şi la noi şi va auzi despre Salvatorul. Precis că o să-L îndrăgească şi ea".

Imrich zîmbi fără să vrea. Susannka se pricepea să-i alunge neliniştile.

„Ai dreptate. Domnul spune: ‚Nu vă îngrijoraţi pentru ziua de mîine!' Nici eu nu vreau să mă îngrijorez de acum pentru atîtea săptămîni, ci mai bine mă duc la lucru şi încep jacheta mamei".

„I-ai arătat stofa? Ce-a zis?"

„I-a plăcut. Ştiam eu".

„Cred şi eu că i-a plăcut. O să arate foarte drăguţ cu ea. Este frumos cînd are omul o mamă drăguţă".

„Şi ce fel de tată?" se auzi dinspre uşă.

„Ah, tată! Bine ai venit!"

Lubietovsky se lăsă pe un scaun. Susannka îi şterse fruntea de transpiraţie.

„Ce faceţi, copii? Aduceţi-mi nişte apă!"

„Unde ai fost, tată?"

„Am fost în oraş şi am vîndut un viţel".

„Tată, nu-i aşa că n-ai mîncat de prînz?" întrebă fiul îngrijorat.

„O să-mi dea mama ceva cînd ajung acasă".

Dar Susannka ieşi repede şi aduse imediat tatălui lapte şi cozonac proaspăt. Făcuse aluatul încă de aseară, aşa că astăzi nu fusese nevoită să gătească. Ea le dăduse tuturor numai lapte şi cozonac, dar ei fuseseră mulţumiţi. Nici tatăl nu dispreţui mîncarea, ba mai ceru o a doua cană cu lapte.

„L-ai copt bine", o lăudă el şi se uită la ea plin de dragoste paternă. Îi iubea pe toţi copiii lui, dar ea era preferata lui, pentru că era singura dintre cele trei fiice care mai rămăsese în viaţă.

„Aici la răcoare e tare bine, dar acum trebuie să plec acasă".

„De ce vrei să pleci aşa de repede? Mai odihneşte-te puţin, o să lucrezi destul", îl rugă fiul său.

„Aţi amintit înainte de mama. A fost aici?"

„Da, tată. Eu n-am întîlnit-o, pentru că tocmai strîngeam rufele de pe sfoară, dar vizita ei nu ne-a bucurat prea mult". Susannka îşi puse căpşorul pe umărul tatălui ei.

„De ce?" zise el, mîngîind-o pe obraji.

„După zilele de sărbătoare trebuie să mă întorc acasă şi să-l las singur pe Imrich, pentru că zice că acasă e prea mult de lucru".

„Ei, ce spui acolo?" strigă tatăl uimit. „Cu mine n-a vorbit deloc despre aşa ceva".

„Dragă tată, ia-o pe Katuşa şi lasă-mă la Imrich! Aici învăţ mult mai mult decît acasă".

„Eu te las cu plăcere, fetiţo. Dacă mama este de acord, mi-ar plăcea s-o luăm la noi pe Katuşa, ca să-i meargă în sfîrşit mai bine. Trebuie să vorbesc despre

asta cu bunica; cred că se va aranja. Roag-o frumos pe mama, o să cedeze ea. – Dar, fiule, încă nu ți-am spus de ce mă grăbesc așa acasă. Bunicul a fost reclamat. Eu cred că treaba pornește de la notar, căci acesta l-a amenințat recent, cînd bunicul n-a votat pentru candidatul regimului, ci a mers cu domnul preot și a tras după sine jumătate de sat. El este învinovățit că-i ajută pe tineri să scape de armată cînd vine ordinul de chemare, că le-a făcut nu știu ce rău orfanilor lui Malkow, dar mai întîi de toate pentru că-i apără pe braconieri și că-i ațîță împotriva stăpînirii. Ca martor este citat și Usovici. Acesta nu va depune o mărturie prea favorabilă, căci bunicul l-a mustrat deseori din cauza vînătorilor cu gonaci și a pagubelor care li s-ar putea face țăranilor din cauza asta. Evreii știu toți de ce. Reich are un fiu la tribunal care i-a spus lucrul acesta. Bătrînul mi-a zis că azi sau mîine vom primi citația judecătorească. De aceea trebuie să mă duc cît mai repede posibil la bunicu'".

„Nu te teme, tată; domnul Usovici nu-l va acuza pe bunicu'. El nu este așa de rău cum crede cineva", îl asigură Susannka. „Că-i apără pe boieri, asta-i adevărat, dar ca funcționar ce poate face altceva?"

„Bine îți mai stă să-l scuzi", răspunse Lubietovsky posomorît. „Nu el a fost cel care l-a dus la tribunal pe Imrich al nostru și ne-a trimis poliția pe cap? Un an întreg am fost ponegriți din cauza lui. Asta nu i-o iert cît oi trăi".

„Tată, Fiul lui Dumnezeu spune: ‚Iertați, și vi se va ierta!' Nu există nimeni care să nu greșească și să nu facă vreun rău altuia. Domnul Usovici nu m-a defăimat cu bună știință. Alții au fost vinovați că au așezat cerbul în așa fel, încît bănuiala să cadă asupra mea. Firește, domnul Usovici ar fi trebuit să nu-i creadă. Dar eu l-am iertat cînd mi-a cerut iertare. El a fost și aici la mine, pentru că-l apasă mult chestia aceasta. Ar da mult dacă ar putea repara ceva. Sunt convins că nu-l va învinovăți pe bunicu'. Te rog, iartă-l și dumneata cum l-am iertat eu, căci nevinovăția mea a ieșit la iveală. Uite, și Salvatorul nostru a fost acuzat pe nedrept și a fost judecat, ba chiar condamnat la moarte și crucificat, și totuși S-a rugat cînd era pe cruce: ‚Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac!'"

„Din partea mea, așa să fie", zise îmblînzit țăranul. „Dacă te-ai împăcat cu

el, ai putea de fapt să te duci la el şi să-i spui cum stau lucrurile. Poate că de dragul tău o să-l cruțe pe bunicul nostru".

„Da, tată, mă duc cînd se întunecă. În aceste împrejurări n-aş vrea s-o fac pe lumina zilei".

„Ai dreptate, fiule, ar putea să le sară în ochi unora".

Susannka îşi lăsă rufele pe masă şi-şi însoți tatăl spre casă, căci era îngrijorată pentru bunicul ei. Acasă găsiră deja citația, şi bătrînul primar şedea complet descurajat cu ea în față. El ştia că era nevinovat. Chestia cu orfanii lui Malkow era uşor de lămurit. Dar al treilea punct al acuzației era o chestiune foarte delicată. Aici aveau boierii un cuvînt greu... şi corb la corb nu-i scoate ochii. Dacă boierii vor să acuze un țăran, acesta trebuie să piardă, mai ales cînd este conducător de comunitate. Uşor ar putea să-l încurce aşa de tare, încît să ajungă chiar la închisoare dacă se va spune că i-a aţiţat pe oameni împotriva guvernanților. Lubietovsky fusese primar încă de tînăr şi comunitatea îl alesese tot mereu – şi uite acum că trebuia să piardă în felul acesta funcția, onoarea şi bunul nume. Singurul care îl putea ajuta un pic era Usovici; dar acesta, martor principal fiind, o să-l tîrască în noroi.

Dintr-odată, primarul văzu în fața ochilor cum pădurarul, la tribunal, după ce-şi ceruse iertare de la Imrich, venise şi la el. Poate că ar fi vrut să-i spună un cuvînt bun; dar el, Lubietovsky, îi întorsese spatele şi se făcuse că nu-l vede. Acum Usovici putea să-şi ia revanşa.

Fu o după-amiază tristă pentru întreaga familie. Cam douăzeci de țărani primiseră şi ei citație, şi astfel domni pînă seara mare agitație în sat.

Veniră în vizită domnul preot cu învățătorul, şi se sfătuiră mult timp cu el.

„Ah, Ilenka, e rău de noi!" Cu aceste cuvinte o salută Anna Lubietovska pe cumnata ei.

„Nu te teme, Anna, Dumnezeu este atotştiutor. El va aduce la lumină nevinovăția tatălui vostru", o mîngîie sincer tînăra femeie. Ea intră s-o vadă şi pe primăriță, le încurajă pe cele două femei şi-l linişti pe Simon şi pe tatăl lui. Cînd primarul, care îi însoțise la poartă pe cei doi domni, se întoarse în casă, ea se

aşează lîngă el pe bancă. Se simţea foarte bine că ea venise în vizită. El îi povesti tot ce voia să spună a doua zi la tribunal, din ce cauză era vînătoarea cu gonaci un ghimpe în ochi, etc. Ea îl ascultă atentă; în cele din urmă spuse: „Pot să vă dau un sfat?"

„Sigur că da, fiica mea, primesc bucuros un sfat de la tine".

„Să nu vorbiţi nimic despre dumneavoastră, ci să răspundeţi scurt la întrebările celor de la tribunal. Am citit cînd eram la stăpînii mei despre lungi procese politice. Deseori vorbirea cea mai frumoasă şi cea mai bună apărare erau în zadar; numai un orb nu putea vedea adevărul, numai un surd nu-l putea auzi. Dar dacă au vrut ei să condamne pe cineva, atunci lucrul acesta s-a şi întîmplat, nu l-a putut ajuta nimic pe om. Aşa va fi şi cu dumneavoastră la proces. Ei vor să vă acuze din cauza alegerilor, de aceea caută un pretext. Dar noi nu vom permite lucrul acesta!"

Toţi se uitară uimiţi la tînăra femeie. Pînă acum vorbise totdeauna cu atîta chibzuinţă. Ce cuvinte erau acestea?

„Cine nu va permite?" întrebă cumnatul ei Paul.

„Mîine vom lăsa la o parte toată treaba şi ne vom ruga. O să vedeţi că Dumnezeu ne va asculta rugăciunile din cauza Fiului Său. Nu ştiu pe cine va folosi, dragă unchiule, ca să vă salveze, dar o va face cu siguranţă".

„Să dea Dumnezeu, draga mea", zise primăriţa. Cuvintele tinerei femei făcură o impresie profundă asupra primarului. Ele îi arătau că pentru el nu există alt ajutor decît de la Dumnezeu. Asemenea unuia care se îneacă, se agăţă şi el de această frînghie salvatoare. Cînd luă ea apoi Biblia şi citi pasajul despre Petru care era păzit în închisoare de şaisprezece soldaţi, atunci se miră el însuşi ce nouă şi minunată i se părea această istorie pe care o citea ea cu voce limpede. Nici pe apostol nu-l putea scăpa nimeni de moarte, şi totuşi a fost eliberat datorită rugăciunii prietenilor săi.

„Şi ei erau oameni la fel ca noi", zise Ilenka. „Ei credeau în acelaşi Dumnezeu în care credem şi noi, şi El i-a ascultat".

„Dacă vă rugaţi pentru mine", zise bătrînul primar, dînd prietenos mîna cu

tînăra femeie, „atunci o să vin şi eu cu soţia mea la ora voastră".

Între timp, Imrich Lubietovsky bătea la uşa casei pădurarului. Cînd o deschise, răsună un voios: „Imrich, vii la noi?" Şi Marişka se aruncă în braţele deschise ale iubitului ei. O vreme stătură tăcuţi acolo, prea fericiţi ca să mai caute cuvinte. Apoi tînărul îşi veni în fire şi îi comunică faptul că trebuie să vorbească cu tatăl ei într-o chestiune foarte serioasă, ba chiar tristă.

Usovici era încă pe afară, dar se întoarse curînd în casă. Şi el îl întîmpină cu bucurie pe tînărul bărbat. Dar cînd acesta îi povesti păsul şi-l rugă să nu-l pîrască pe bunicul lui, stătu o vreme pe gînduri.

„Nu l-aş pîrî". zise el, „dar el este deja acuzat. Şi dacă ni se cere să jurăm, atunci nu pot minţi. Mai sunt acolo şi alţii care au auzit ceva; unul zice una, altul zice alta. Bunicul tău şi-a cam dat drumul la vorbe. Dacă a vorbit şi înaintea altora cum a vorbit înaintea mea, poate să i se interpreteze în mod negativ. Ştiu că este un om cinstit şi că avea dreptate să apere comunitatea, la fel ca mine cînd apăr stăpînirea. Amîndoi am avut o funcţie de răspundere şi am vrut doar să ne facem datoria. Îţi promit că o să-l apăr cît îmi stă în putere, chiar dacă ar trebui pentru asta să-mi pierd pîinea. Dar nu ştiu dacă va folosi la ceva".

Cu toate acestea, Imrich plecă liniştit acasă, mai înainte de toate pentru că nu se înşelase în legătură cu Usovici.

Imrich nu obţinuse prea mult, dar el era fericit cînd se gîndea că pădurarul îşi va ţine cuvîntul şi nu-i va face nici un rău bunicului. Căci, în acest caz, între el şi Marişka s-ar crea o prăpastie peste care nu se va putea întinde nici o punte. Dar el credea că Domnul îi va ajuta. Astăzi îl trimisese însuşi tatăl său la casa pădurarului, cu încuviinţarea lui avusese voie s-o viziteze pe Marişka. Ah, ce bun era Domnul!

***

Pe o coastă a pădurii tinere senioriale, unde creşteau multe tufe de zmeură, Mras avea o pajişte şi o bucată de pămînt pe care-l arendaseră de la mătuşa. Deasupra acestei pajişti şedea Ilenka Mras la umbra pinilor roşiatici. Era a doua zi de Rusalii şi-şi ţinuse promisiunea făcută de mult timp copiilor, aceea de a face o plimbare cu ei. Li se alăturaseră şi copiii cumnatei, precum şi tinerele ei nepoate şi nepoţi. Cu puţin timp înainte stătuseră toţi în jurul ei, cîntaseră, culeseseră flori şi se jucaseră aşa cum ştiu numai copiii nevinovaţi pe care nu-i apasă şi nu-i chinuie nimic.

Era primăvară în jurul ei, dar şi în inima ei era acea primăvară spirituală, căci şi Iurko şi Simon tînjeau după viaţa cea nouă. Inima Ilenkăi o trăgea spre singurătate. Cînd vedea toate acestea şi medita ce lucruri mari făcuse Domnul în viaţa lor, trebuia să-I mulţumească Salvatorului că-i căutase, că-i găsise şi că folosise aşa mijloace şi căi minunate pentru a-i aduce la viaţă. După ce mulţumi Salvatorului, lăsă să-i treacă pe dinaintea ochilor evenimentele din ultimele săptămîni.

Ceea ce planase asupra familiei Lubietovsky semăna cu o furtună puternică ce provoacă daune, dar care şi purifică aerul. Se întîmplase exact cum îi spusese ea primăriţei: Duşmanii voiseră să-l distrugă, dar Dumnezeu nu permisese lucrul acesta, căci ascultase rugăciunile copiilor Săi simpli. Şi tocmai Usovici fusese cel pe care îl folosise pentru salvarea primarului. El era bine văzut de stăpînire şi preţuit. În afară de aceasta, se ştia că fusese mereu pe picior de război cu primarul, de aceea mărturia lui atîrnase cu atît mai greu pe cîntar. Faptul că primarul nu se apărase, ci răspunsese doar la întrebările care îi fuseseră adresate, vorbise de asemenea în favoarea lui. El nu făcea deloc impresia unui instigator, ci a unui om care voia să apere cu fidelitate ceea ce i se încredinţase. În întreaga comunitate nu se găsise nimeni care să fi depus mărturie împotriva lui. Mărturiile cîtorva vagabonzi aflaţi în trecere, pe care îi stîrnise notarul, erau aşa de contradictorii, încît mai degrabă ajutaseră decît dăunaseră cauzei primarului. Nevinovăţia lui în chestia cu serviciul militar şi în cea cu orfanii Malkov fusese imediat vădită. Numai chestiunea cu vînătoarea cu hăi-

taşi făcută de boieri durase cîteva săptămîni. Dar Usovici se dusese la toţi superiorii lui şi ştiu cum să-i cîştige şi să retragă plîngerea. Fireşte că pădurarul risca să cadă în dizgraţia şefilor lui şi astfel să-şi piardă slujba. Dar Domnul nu permisese lucrul acesta. Atunci, notarul adusese pe tapet chestia cu alegerile şi îi implicase în chestiune şi pe domnul preot şi domnul învăţător. Şi în clipa aceea se întîmplase ceva neaşteptat. Primarul ceruse ca să vină la primărie o comisie judecătorească pentru verificarea afirmaţiilor lui privind delapidările făcute de notar, şi atunci se împlinise vechiul proverb: „Cine sapă groapa altuia cade el în ea". Notarului îi lipseau bani – cea mai bună dovadă că primarul spusese numai adevărul. Dar şi lui îi mersese după alt proverb: „Pe hoţii cei mici îi spînzură, pe cei mari îi lasă să scape". Notarul scăpă basma curată, dar în felul acesta se terminase procesul şi fusese dovedită limpede nevinovăţia primarului. Lubietovsky, dar şi întreaga comunitate îşi dăduseră seama că datorau multă recunoştinţă pădurarului, pentru că intervenise cu atîta căldură în favoarea primarului. Toţi îl preţuiau foarte mult.

Primarul îşi ţinuse promisiunea dată. Venise la Mras ca să mulţumească lui Dumnezeu şi îi plăcuse foarte mult între aceşti copii fericiţi ai lui Dumnezeu. Era deosebit de recunoscător Ilenkăi pentru sfatul ei. Toţi domnii care fuseseră bine intenţionaţi faţă de el spuseseră că se comportase foarte inteligent. Dar el îi era recunoscător şi lui Mras, căci acesta îl îndemnase să ceară o comisie care să verifice contabilitatea comunităţii. Atunci ieşise la iveală ceva la care nu se aşteptase nici unul dintre domni.

Apoi, bătrînul primar se dusese cu fiul său la casa pădurarului ca să-i mulţumească lui Usovici; şi pentru că nu făcea parte dintre oamenii cărora le place să rămînă datori altora cu ceva, cu această ocazie ceru mîna fiicei pădurarului pentru nepotul său. Anna Lubietovska ştia ce aveau de gînd cei doi bărbaţi, dar nu-i opri. Dacă Imrich era mulţumit, treaba lui – doar ea nu va locui împreună cu nora. Lucrurile evoluaseră atît de mult, încît ieri şi astăzi fusese anunţată la biserică căsătoria lui Imrich cu Marişka, urmînd ca peste puţin timp să aibă loc şi nunta.

La toate acestea trebuia Ilenka să se gîndească acum. Ea se bucura foarte mult cu cei veseli, aşa cum plînsese cu cei ce plîng şi le purtase povara. De ce lăsă acum dintr-odată să-i cadă capul în mîini? O pasăre trecu în zbor pe lîngă ea, se opri pe un buştean din faţa ei şi o privi cu ochişorii ei negri, ca şi cum ar fi vrut să spună: De ce eşti aşa de tristă? Ah, nici ea însăşi n-ar fi ştiut să spună de ce era tristă. Era sănătoasă în trup şi suflet şi avea copii sănătoşi. Aceştia o iubeau, şi la fel toate rudele soţului ei. Reuşise în tot ceea ce întreprinsese, căci Dumnezeu Îşi dăduse binecuvîntarea în acest sens. Nici nu visase că-i va merge atît de bine pe pămînt.

Tristeţea şi melancolia aceea ciudată venise ieri asupra ei, atunci cînd îi vizitaseră Imrich şi Marişka. Ea fusese numai cu ei şi le văzuse marea şi frumoasa dragoste. Ei îi mulţumiseră că-i mîngîiase în suferinţa lor. După ce plecaseră, simţise dintr-odată că şi ea era încă tînără şi că era ceva frumos să fii iubit în felul acesta. Ea se căsătorise fără dragoste, doar de dragul copiilor, soţul ei se comporta cu ea ca şi cum ar fi fiica lui mai mare. Dacă înainte fusese bun cu ea, cu atît mai mult era azi, cînd începeau şi încheiau fiecare zi cu rugăciune. Dar şi el iubise cîndva aşa ca Imrich. El însuşi recunoscuse că alături de Betka se gîndea încă la Anna. Oare şi astăzi se gîndea tot la aceea şi pe ea n-o va iubi niciodată?

Chiar din prima seară îi spusese că nu avea nevoie de ea ca soţie, ci numai ca gospodină şi ca mamă pentru copiii săi. Doar aceasta fusese ea pînă acum pentru el. Poate că pînă la moarte va fi ea aşa pentru el. Dar de ce i se părea dintr-odată viaţa aşa de lungă şi de plictisitoare?

Ea nu ştia că nu mai era singură, că sprijinit de următorul stejar stătea soţul ei şi o privea. Şi cu cît se uita mai mult la ea, cu atît se adîncea cuta dintre sprîncenele negre. Oare la ce se gîndea el? Ah, dacă ar fi bănuit ea!

„Auzi, Martin, soţia ta este prea tînără pentru tine; dacă ea discută aşa cu copiii tăi, s-ar putea crede că ea este cea mai mare dintre ei. Nu este bine să vină la voi atîţia tineri, căci vreunul dintre ei ar putea să se potrivească mai bine cu ea decît tu. Dacă i-ar trece prin minte gîndul că alături de tine şi-a ratat viaţa...",

aşa-i spusese de curînd sora lui, Ţaluşanska. Ea voise să-l provoace, pentru că refuzase să gireze pentru cumnatul ei cînd acesta dorise să împrumute bani. Atunci nu dăduse atenţie acestor cuvinte, dar acum trebuia să se gîndească la ele de fiecare dată cînd veneau tinerii în casa lui. Dar în zadar o ţinea el sub observaţie pe Ilenka. Ea era în mod egal faţă de toţi drăguţă şi prietenoasă. Numai ieri păruse cam abătută... şi uite cum arăta astăzi!

„Deci aşa stă ea cînd este singură?" medita ţăranul. „Poate că este îndurerată din cauză că şi-a stricat viaţa cu mine. Ea m-a luat numai de dragul copiilor; la inima ei nu s-a gîndit. Pe mine nu poate să mă iubească; sunt mult prea bătrîn, şi pe altul nu are voie să iubească cît timp trăiesc. În plus, sunt voinic şi sănătos, şi va trebui să cam aştepte să-mi vină moartea, pentru aceasta mă îngrijeşte prea bine. Dar dacă este aşa de nefericită alături de mine, mă doare foarte tare. O iubesc aşa de mult, cum nici pe Anicika n-am iubit-o vreodată. De cîte ori am vrut să-i spun asta, dar cum să încep, dacă este aşa de nefericită cu mine?"

Deodată, tînăra femeie tresări. Cineva o îmbrăţişă şi un cap cu părul negru cîrlionţat se lipi de umărul ei.

„Mămicuţo, de ce eşti aşa de tristă?"

Tare ar mai fi vrut Mras să-l dea la o parte pe Palko, pentru că făcea ceea ce ar fi vrut atît de mult să facă el însuşi şi totuşi nu putea.

„Tu eşti, Paluşko?" Ilenka îl sărută pe băiat şi-l trase lîngă ea. Cei doi şedeau acolo lipiţi unul de altul.

„De ce eşti tristă?"

„Nu mai sunt", zîmbi ea printre lacrimi. „Ştii, am simţit dintr-odată o nelinişte. M-am gîndit la Anicika, care este în serviciu. Poate că vei învăţa şi tu curînd o meserie, căci meseria este brăţară de aur. Ioşko vrea şi el să se ducă ucenic de îndată ce termină şcoala. Betka creşte şi ea şi va vrea să plece. Aşa că îmi rămîne numai micul Andrişko, şi curînd nu voi mai avea ce să fac la voi".

„Şi tata?" replică uimit băiatul.

„Ai auzit că m-a luat numai din cauza voastră. O să se înţeleagă el şi fără mine cu mătuşa".

Din vocea tinerei femei răzbătea o jale aşa de mare, că băiatului îi veni să plîngă. Dar, ciudat! De pe fruntea lui Martin dispărură norii. El simţea că e primăvară, că păsările cîntau şi că pomii şi copacii înfloriţi îşi răspîndeau parfumul.

„Nu este adevărat, mămico, aşa ceva n-ai voie să gîndeşti", răspunse grav băiatul. „Tata n-ar rezista nici o singură zi fără tine. Şi unde să plec eu de la voi? Nu-ţi fie teamă, lucrul acesta nu se va întîmpla decît atunci cînd mă vor duce la cimitir. De cînd ştiu că Dumnezeu Însuşi Se aseamănă cu un gospodar am şi mai mare poftă să rămîn doar ţăran. Iubesc acest pămînt negru care ne hrăneşte pe toţi dacă Dumnezeu Îşi dă binecuvîntarea. Să stau ore în şir într-o cameră, ca ucenicii lui Imrich, ar fi peste puterile mele. Nu numai meseria, ci şi agricultura este brăţară de aur. Iubesc caii şi vacile noastre. Ele sunt într-adevăr făpturi mute... şi totuşi trăiesc şi ţin la mine. Tot ce este în jurul nostru are viaţă. Uită-te numai la pomii înfloriţi şi la aceste păduri! Mămico, crezi că acolo unde îi duce Salvatorul pe oameni este mai frumos ca aici?"

„Precis că este mai frumos ceea ce nici un ochi n-a văzut".

„Atunci aş dori, dacă este voia lui Dumnezeu, să locuiesc cu voi aici pe acest pămînt frumos şi apoi să mă duc cîndva acolo sus la El".

„Am ieşit împreună din oraşul Pierzării, Paluşko, şi dea Domnul ca tot împreună să intrăm în oraşul Salvării".

„Poate că aşa va fi, căci creştina aceea i-a luat cu ea pe toţi copiii ei. Şi tu ne vei aduce pe noi toţi la Salvatorul. Păcat că încă n-au pornit toţi la drum!"

„Trebuie să avem răbdare, Palko. Şi pe noi ne-a aşteptat mult timp Domnul Iesus".

„Băieţii lui Imrich vor şi ei să vină".

„Ţi-au spus ei?"

„Am vorbit ieri cu ei, apoi ne-am rugat împreună. Unchiu' Michael zicea că Domnul o să mi-i dăruiască mie, doar să-L rog. El m-a ascultat şi mi i-a dat. O, ce bun este El!"

„Să-I mulţumim împreună".

„Nu mai eşti tristă?"

„Nu-ţi fă griji, a trecut deja. M-ai făcut din nou veselă, frăţiorul meu minunat".

Ţăranul văzu cum se rugau cei doi. În sufletul lui se rugă împreună cu ei. Apoi Ilenka îl trimise pe Palko ca să vadă de copii, şi băiatul plecă ascultător. Acum ieşi Martin din spatele copacului. Ramurile uscate pîrîiră sub picioarele lui şi o făcu pe Ilenka să ridice ochii în sus.

„Martin, tu eşti aici?" întrebă ea, sincer mirată.

„Crezi că nu-mi şade bine să stau printre tineri?" întrebă el zîmbind şi totuşi serios.

„Nu cred. Ştiu că toţi se bucură cînd vii tu!"

„Şi tu, Ilenka?" El o trase spre sine.

„Eu mă bucur cel mai mult". Ochii ei albaştri străluceau de fericire.

„Ilenka, trebuie să-ţi mărturisesc ceva", începu el, dar vocea i se opri în gît. Ea se uită speriată la el şi vru să se desprindă din îmbrăţişarea lui, dar el nu-i dădu drumul.

„Te-am luat de dragul copiilor şi ţi-am spus că nu am nevoie de soţie. Dar aceasta a fost o greşeală. Aşa cum te iubesc astăzi n-am iubit-o nici pe Anicika. Alături de tine nici nu-mi mai vine în gînd. M-am convins că nu numai casa are nevoie de o gospodină, iar copiii de o mamă, ci şi eu am nevoie de o soţie pe care s-o iubesc şi care să mă iubească la rîndul ei. Dar eu sunt faţă de tine un om bătrîn. Dacă poţi să mă iubeşti numai ca fiică, îmi voi ţine promisiunea şi vei fi în continuare pentru mine ca o fiică. Dar dacă ai vrea şi să mă iubeşti puţintel, te-aş purta pe palme. Şi eu doresc, ca băiatul meu, un singur lucru: să trăiesc cu tine după voia lui Dumnezeu şi apoi să mă duc acolo unde să-I pot mulţumi Domnului că mi te-a dat. – Ilenka, vrei să fii în continuare pentru mine o fiică... sau vrei să fii soţia mea?"

„Soţia ta, Martin, căci te iubesc aşa de mult, ca pe nimeni altcineva de pe pămînt", mărturisi ea sinceră.

Păsările cîntau, florile împrăştiau un miros plăcut. Dar cel mai frumos era în

cele două inimi de oameni care sunt create una pentru alta şi care sunt în stare să se iubească cu fidelitate şi să se facă fericite una pe alta.

***

De multă vreme nu mai fusese în sat o nuntă aşa de frumoasă ca cea pe care primarul Lubietovsky o făcu nepotului său cel mai mare. Oamenii din Ţaluşanie nu ştiau pe cine să admire mai mult, pe mireasa frumoasă în rochie albă cum au orăşenii, pe mirele radios sau pe cele două domnişoare de onoare drăguţe împreună cu cavalerii lor de onoare. Domnişoara de onoare care îl conducea pe mire era ca o floare de primăvară, iar cavalerul de onoare semăna cu pinul zvelt din pădure.

Oamenii îşi şoptiră la ureche că şi această pereche era drăguţă. Şi cea de a treia pereche era potrivită. Iurko Ţaluşansky spuse mai tîrziu mamei sale că vrea s-o aştepte pe Anicika Mras şi că nu are nevoie să i se caute altă mireasă. Fata era încă de acum foarte drăguţă, şi cum va fi peste doi-trei ani! El avea timp de aşteptat, căci încă nu făcuse armata.

Un obiect al atenţiei generale era şi Martin Mras cu a doua sa soţie. Încă niciodată nu-i văzuseră oamenii aşa de frumoşi. Ea se îmbrăcase cu rochia de mireasă şi-şi pusese boneta cu vîrful lat.

„Ia uitaţi-vă ce poate face o femeie dintr-un bărbat! Mras arată de parcă n-ar fi tatăl unui băiat de cincisprezece ani. Şi cum îşi conduce soţia, de parcă s-ar duce la cununia lor. Şi un orb ar vedea cît o iubeşte. Dar cine n-ar iubi-o? Şi ce dichisit este! Nici cînd a fost tînăr n-a arătat aşa de drăguţ şi de curat ca astăzi. În sfîrşit îi merge şi lui bine, căci a suferit destul! – Dar nici ei nu-i va merge rău alături de el. El o va purta pe palme!" În felul acesta vorbeau oamenii.

Nunta fu făcută ca la oraş. Numai familia fusese invitată la masă, dar aceasta era destul de numeroasă. În ajunul nunţii se dăduse o masă de seară în casa miresei, iar masa după cununie avu loc în casa primarului. Cine ar fi crezut vre-

odată că cei doi Lubietovsky, bunicul şi tatăl, vor merge aşa de paşnic împreună cu Usovici! Deoarece cei din casa primarului pregătiră nunta, fu prezentă în biserică şi Anna Lubietovska. Ea mergea mîndră alături de soţul ei în frumoasa jachetă nouă pe care i-o dăruise fiul ei pentru că-l crescuse aşa de bine, cum povesti ea tuturor celor care voiau s-o asculte. Unele femei o invidiau pentru un asemenea fiu, şi astfel unele fete nu se bucurau de mulţumirea Marişkăi că are un astfel de soţ.

Era un cuibuşor drăguţ cel în care o conduse el.

Anna Lubietovska n-o luase imediat pe Susannka înapoi acasă, căci avea în nepoata ei Kati un ajutor de nădejde; fata era robustă şi obişnuită cu munca. În casa tatălui ei vitreg avusese parte de multă brutalitate şi acum citea din ochi dorinţele bunicilor. Marişka îi promisese Susannkăi s-o înveţe să coasă lenjeria de pat şi hainele, ceea ce putea fi un mare ajutor pentru ea şi pentru întreaga casă. Ca urmare, Imrich nu fu nevoit s-o piardă pe sora lui. Ba încă primi şi lucrul pe care-l dorea inima lui de mult, binecuvîntarea părinţilor săi, astfel încît să nu intre în starea serioasă a căsătoriei în divergenţă cu ei. Anna Lubietovska fusese la început doar aparent prietenoasă cu nora ei, dar Marişka ştiu să-i cîştige afecţiunea. Dacă pregătise ceva bun pentru masa de prînz, aducea sau îi trimitea mereu ei şi bunicii cîte o gustare de probă. Ea îi dărui nişte mîneci brodate frumoase şi cusu împreună cu Susannka tot ce era nevoie pentru gospodăria socrilor. În plus, ceru cu modestie sfatul tuturor, deşi condusese de doi ani gospodăria tatălui ei. Soacra ei fu nevoită s-o îndrăgească. Pe lîngă aceasta, era bună faţă de toţi, prietenoasă şi umilă. Tatăl lui Imrich o îndrăgi imediat, iar cu Simon şi Susannka parcă fusese dintotdeauna sora lor. Iar bunica avea acum o nepoată în plus care putea s-o răsfeţe.

În casa pădurarului domnea singurătatea. După nunta surorii lui plecase şi Andrei ca să-şi dea examenele. El voia să meargă la o şcoală mai înaltă pentru construcţii şi să dea un examen care îi permitea să întreprindă singur construcţii mai mari.

La nuntă venise şi o nepoată a pădurarului care după doi ani de căsătorie îşi

pierduse prin deces soțul și copilul. De atunci lucrase ca menajeră la boierii în al căror serviciu era și pădurarul. Ea era foarte bucuroasă să vină la unchiul ei ca să conducă gospodăria și se bucura să-și găsească din nou un cămin. Era încă tînără, dar singuratică. Cînd Marișka o luă pentru prima dată împreună cu soțul ei la ora biblică, îi plăcu atît de mult în acest cerc de casă, încît data următoare veni singură, cu atît mai mult cu cît și unchiul ei o însoțea ori de cîte ori îi permitea timpul.

Încă înainte de a pleca Andrei Usovici, el fusese la familia Lubietovsky și-i rugase pe părinți și pe bunici să i-o dea pe Susannka. El voia ca de îndată ce-și termina studiile să se stabilească undeva ca și constructor. Ei fură atît de surprinși, că nici nu știură cum se făcuse că fuseseră de acord. Cînd Anna se plînse mai tîrziu preotesei că fusese luată prin surprindere, preotul zise ca s-o îmbuneze: „Dintr-un Usovici o să iasă ceva, căci are un cap bun; tocmai îmi scrie că și-a luat examenul cu brio. Astăzi, unui bun constructor îi este deschisă lumea, și el va realiza ceva în scurt timp". Iar preoteasa adăugă: „Susannka va deveni o frumoasă soție de constructor".

Acest titlu măguli vanitatea doamnei Lubietovska. Era de altfel bine ca fiica ei să nu fie nevoită să muncească din greu la țară, deoarece era prea plăpîndă pentru o țărancă adevărată. Pe lîngă aceasta, la nunta lui Imrich ieși la iveală faptul că Marișka nu venise la el cu mîinile goale. Ea avusese de la mama ei o avere frumușică în bancă, ca și fratele ei, căci Usovici nu folosise pentru sine nimic din ce-i adusese soția lui, ci plasase banii pentru copii. Imrich cumpără cu acești bani postav și stofe, călătorind pentru aceasta pînă la Viena și Brno. Acum, clienții lui puteau să aleagă imediat stofa pentru costume. Preotul încercă mai întîi, și pentru că fusese mulțumit, îl recomandă pe Imrich cunoscuților lui. Chiar și funcționarii senioriali veneau la el. Era bine că se pricepea să lucreze atît pentru domnii de la oraș, cît și pentru țărani, și că Marișka îl putea ajuta așa de bine.

Doamna Lubietovska își dădu seama că el făcuse bine căsătorindu-se cu Marișka; dacă ar fi ascultat de ea și și-ar fi luat o țărancă bogată, care i-ar fi adus

ca zestre o gospodărie, n-ar mai fi putut face nimic cu croitoria. Meseria şi agricultura nu se împacă bine una cu alta; el ar fi trebuit s-o lase pe una sau pe cealaltă.

De abia după ce Andrei Usovici obţinuse încuviinţarea părintească o căută pe Susannka în grădină, unde aduna iarba cosită proaspăt. El o întrebă dacă vrea să-l aştepte aşa cum îl aşteptase Marişka pe Imrich, şi dacă ar fi gata, de era nevoie, s-o pornească împreună în lumea cea largă. Ea se înroşi pînă la vîrful urechilor şi tăcu o vreme. În cele din urmă, ea întrebă, cu ochii aţintiţi asupra lui: „După ce termini şcoala, o să fii un domn?"

„De ce mă întrebi asta?" răspunse el consternat. Nu se aşteptase să-i pună această întrebare.

„Pentru că atunci nu m-aş potrivi cu tine. N-ai putea să mă iei nicăieri cu tine şi în final ţi-ar fi ruşine cu mine".

„Nu, ce-ţi trece prin minte! Dacă ajungi ca mătuşa Ilenka, atunci nici chiar unui rege nu i-ar fi ruşine cu tine".

„Da, dragul meu, o a doua ca ea nu va mai exista curînd. Învăţ cît pot de la ea; dar ceea ce are ea i-a dat Însuşi Dumnezeu, şi asta nu se poate fura din ochi".

„Nici ce ţi-a dat ţie nu se poate fura din ochi, păsărica mea cîntătoare. Ai învăţat deja multe lucruri de cînd te cunosc. Într-un an mai poţi învăţa cîte ceva, căci eşti tînără".

„Crezi? Atunci e bine. Dacă te întorci după un an şi vezi că nu trebuie să-ţi fie ruşine cu mine, atunci îţi promit să merg cu tine".

„Dar trebuie să-mi spui un singur lucru, dacă nu vrei ca să plec foarte trist: Ţii un pic la mine? Susannka, vrei să-mi spui?" insistă tînărul.

„Ţin foarte mult la tine, Andrei, şi nu voi lua pe altcineva, nu te teme, căci îmi merge aşa de bine pe lume. Dar acum să lăsăm asta", îl rugă fata. Ea îi dădu din toată inima ambele mîini, dar nu-i dădu voie s-o îmbrăţişeze şi s-o sărute.

„De abia cînd te-ai convins că suntem potriviţi unul cu altul", spuse ea grav. „O să vezi şi altele, şi fete de la oraş, şi ar putea să-ţi pară rău că te-ai legat de mine. Dacă este voia Domnului ca să ne aparţinem, se va întîmpla; dar astăzi

încă nu ştim lucrul acesta".

Tînărul simţi în inimă respect pentru tînăra lui mireasă, căci aşa o privea pe Susannka, deoarece obţinuse învoirea părinţilor ei. El începu să se roage ca Domnul să i-o dea şi s-o crească pentru el, aşa cum este scris: „Ei toţi vor fi învăţaţi de Dumnezeu". El putea s-o pregătească şi pe ea pentru el.

***

În acest an fusese deseori furtună. Într-o după-amiază de vineri se strînseseră nişte nori aşa de negri, că oamenii se uitau îngrijoraţi la cer, mai ales din cauza fînului, care se uscase aşa de frumos. Fiecare se grăbea ca cel puţin să-l strîngă.

Palko Mras lucra cu zel; tatăl lui dusese deja o căruţă, şi acum îi pregătea a doua. Mama voia s-o aducă acasă cu boii înainte de a începe să plouă. De jur împrejurul pajiştei care se învecina cu pădurea tînără curgea un pîrîiaş care de obicei nu avea apă multă. După ce băiatul încărcase în grabă căruţa, se duse să vadă de ce vuia aşa de tare apa. Se sperie cînd văzu că pîrîul se făcuse dintr-odată mare. Trebuie să fi plouat tare în munţi. Fulgerele de pe cer erau ca nişte şerpi de foc. În munţi era furtună, iar apele tulburi ale pîrîului veneau rostogolindu-se cu putere. Dacă mai veneau noi mase de apă, atunci torentul o să se reverse din nou peste moara lui Eerny.

Palko îşi aminti că înainte cu opt ani moara fusese aproape dusă de ape şi că muriseră doi oameni, din cauză că apa mare venise dintr-odată şi nu sărise nimeni în ajutor. Băiatul privi neliniştit în jur. Pe mal erau nişte trunchiuri de copac, iar apa tocmai aducea cu ea o bîrnă. Dacă ar reuşi să pună trunchiurile de copaci de-a curmezişul apei, iar bîrna aceea deasupra, atunci apa ar fi barată şi s-ar revărsa pe pajişte, sau s-ar scurge pe lîngă cariera de piatră peste ridicătura golaşă de pămînt, dar n-ar mai năvăli dintr-odată asupra morii. Băiatul se

gîndi la toate acestea într-o singură clipă, şi în următoarea reuşi să prindă grinda dusă de apă şi s-o tragă la mal. El trase oiştea din căruţă şi încercă să ridice bîrna cu ajutorul ei. Reuşi. Dar acum venea rîndul trunchiului de copac. Pentru acesta nu erau de ajuns slabele sale forţe. El încercă din nou cu oiştea... dar în zadar, trunchiul nu se mişcă. Atunci băiatul se aruncă în genunchi: „Doamne, Tu i-ai dat lui Samson o putere aşa de mare, încît a sfîşiat un leu. Dă-mi-o şi mie! Cei de acolo nu Te cunosc, şi dacă se îneacă, vor fi pierduţi pentru totdeauna. O, aş vrea aşa de mult să-i salvez!"

Cu credinţă în ajutorul marelui Dumnezeu, care putea să facă totul, băiatul îşi încordă toate puterile... şi lemnul cedă. În această clipă veni un val care îl ridică în sus şi-l puse exact acolo unde dorea Palko.

Acum mai trebuia doar să pună bîrna deasupra. Dar apa o prinsese şi pe ea şi o dusese. Băiatul sări în apă şi trase cu toată puterea de bîrnă pînă ce reuşi în sfîrşit să o pună de-a curmezişul peste trunchiul de copac şi astfel să facă un zăgaz. Dar era şi timpul, căci tocmai atunci venea o nouă cantitate de apă tulbure care sări peste lemne. Apa curse în cariera de piatră şi peste pajişte – dar moara era scăpată, căci apa mai aduse cu ea două bîrne, care se opriră lîngă zăgaz.

Dar ea mai făcu încă ceva. Îl prinse pe băiat, şi acesta îşi pierdu brusc pămîntul de sub picioare. Se prinse disperat de bîrna dintre cele două trunchiuri de copaci, dar acum nu se mai putea mişca de acolo. Apa îi ajungea deja la umeri – şi dacă urca mai mult, atunci era pierdut. Băiatul începu să strige după ajutor, dar vuietul apei îi acoperea vocea. Trebui să înceteze. „Doamne Iesus, Te rog, ajută-mă!" mai strigă el încă o dată, apoi îşi pierdu cunoştinţa. I se păruse că-şi aude numele strigat, dar de la mare depărtare. Apoi simţi că lemnul cedează şi că apa îl ridică în sus... şi pe urmă nu mai simţi nimic. Nu ştia că cea pe care o iubea cel mai mult pe lume îi auzise strigătul, alergase repede la el şi, cu riscul vieţii ei, îl salvase din apă. El nu văzu şi nu simţi cum îl săruta ea printre lacrimi şi cum încerca să-l readucă la viaţă. Dar cînd totul fu în zadar, ea aruncă jos fînul din căruţă şi, cu o putere supraomenească, pe care ţi-o dă

numai teama de moarte, îl ridică, îl puse în căruță și plecă cu el acasă, cît de repede putea. De abia mai avu putere să-i spună soțului ei ce se întîmplase, că își pierdu și ea imediat cunoștința. Un proverb spune: „Nenorocirea nu vine peste munți, ci peste oameni". Peste casa lui Mras coborî un nor întunecat care acoperi soarele. Oamenii din sat aflară ceea ce făcuse Palko Mras, că el salvase nu numai moara, ci și casele care stăteau în jur, și în plus pășunile și ogoarele frumoase. Numai că nu puteau înțelege cum trăsese băiatul cel slab, fără ajutor omenesc, trunchiul greu. Dumnezeu Însuși îi pusese lucrul acesta în minte și-l ajutase să-l ducă la îndeplinire. Mai aflară că Ilenka își salvase fiul vitreg, dar nu puteau înțelege cum reușise să-l scoată afară din apă și să-l pună în căruță. Simțeau din toată inima cu Mras, căci cele mai dragi și mai apropiate ființe de el pluteau între viață și moarte. Pe un pat zăcea Palko cu temperatură mare, pe celălalt buna lui mamă. Doctorul chemat făcu ce putu, dar ridică din umeri. Amîndoi aveau aprindere la plămîni, și poate și leziuni interne. Numai Dumnezeu îi putea salva.

La urmare a unei telegrame veni și doctorul G., fostul stăpîn al Ilenkăi. El examină îndelung bolnavii, apoi îl duse la o parte pe Mras și îi spuse adevărul: Băiatul era pierdut, și pentru Ilenka mai erau puține speranțe.

În același timp, în bucătărie ședeau prietenii casei și plîngeau. În cele din urmă, bătrînul primar își șterse ochii și zise: „Cînd a fost rău cu mine, atunci ea a spus că nu veți permite să fiu condamnat. Nici nu s-a întîmplat asta, căci Domnul Dumnezeu v-a ascultat rugăciunea. Ei bine, dacă ea nu este printre voi, nimeni dintre voi nu se poate ruga? La ce vă mai strîngeți la Cuvîntul lui Dumnezeu dacă nu credeți?"

„Aveți dreptate, domnule primar", răspunse unchiul Michael în timp ce se ridica. „Ne vom duce împreună la Imrich și acolo ne vom ruga neîntrerupt, astfel ca sfîntul Dumnezeu să aibă un motiv întemeiat ca să nu ne asculte rugăciunea".

„Da, da, unchiule, să ne rugăm", se bucură Susannka.

Dar se părea că Dumnezeu nu vrea să audă și s-o însănătoșească pe aceea

care-şi sacrificase atît de bucuros viaţa pentru cea a băiatului, da, ca şi cum ar fi vrut să împlinească ceea ce discutaseră ei doi odată: „Împreună am ieşit din oraşul Pierzării, împreună vrem să intrăm în Ierusalemul ceresc".

Cu toate acestea, prietenii Ilenkăi credeau şi se rugau mai departe. Şi Domnul le auzi implorarea şi o făcu în scurtă vreme din nou sănătoasă. Ah, ce lucru bun, căci cine ar fi putut să-l îngrijească pe Palko mai bine ca ea?

Febra îl părăsi pe băiat. El îşi veni în fire şi putu să simtă şi să vadă cît de mult îl iubea tatăl lui. Da, şi nu numai acesta, ci toată lumea care îl vizita. Cînd i-au mulţumit printre lacrimi cei de la moară, le spuse motivul pentru care făcuse lucrul acesta şi-i rugă să se lase salvaţi de Domnul Cristos. Cînd se auzi în sat că lui Palko îi merge mai bine, veniră mulţi în vizită la el şi se minunau tare de el. El nu putea să vorbească mult şi numai încet, dar oamenii spuneau după aceea că tot ceea ce spusese el le amintea de Sfînta Scriptură.

Fraţii lui trebuiră să-i promită că nu vor rămîne în moarte, ci se vor lăsa şi ei înviaţi de Domnul Iesus şi vor asculta de părinţi. Susannka cîntă vărului ei cîntările preferate, iar ceilalţi i se alăturară. El zăcea în camera cea mare, ca să poată fi de faţă cînd ceilalţi se strîngeau în jurul Cuvîntului lui Dumnezeu. Cînd Ilenka veni pentru prima dată la el, mai mult dusă pe sus de soţul ei, Palko izbucni în plîns. Cînd tatăl speriat îl întrebă de ce plînge, el răspunse: „Ah, cum să nu plîng, tată? Mama s-a sacrificat pentru mine ca Domnul Iesus. Dacă ar fi murit, ce s-ar fi întîmplat cu dumneata şi cu copiii? Cum aţi fi putut s-o scoateţi la capăt fără ea?"

„Nu plînge, Paluşko, noi amîndoi ne-am sacrificat. Tu ai vrut să-i salvezi pe vecini, eu am vrut să te salvez pe tine. Tu ai făcut o lucrare întreagă, eu numai pe jumătate".

Ilenka credea că Dumnezeu îi va asculta rugăciunile pe care le înălţase la Domnul împreună cu soţul ei pentru însănătoşirea lui Palko... dar nu se întîmplă aşa.

Într-o frumoasă dimineaţă de duminică, tocmai cînd băteau clopotele bisericii, ea fu nevoită să-l vadă adormind pe veci. Ea îl ţinea în braţe; capul lui cîr-

lionţat se odihnea pe inima ei, care era atît de strîns unită cu a lui. Mîna albă şi străvezie stătea în cea a tatălui. La el se uitară pentru ultima dată ochii înfundaţi în orbite, dar plini de o strălucire cerească.

„Buna şi minunata mea mămică, te-am iubit aşa de mult! Te rog, mai sărută-mă o dată", şoptiră buzele palide. Cînd dorinţa îi fu împlinită, ele mai respirară pentru ultima dată, pentru ca să se redeschidă de abia pentru cîntarea Mielului.

„Ah, Martin, nu-l mai avem pe băiatul nostru drag! O, cum de nu l-am putut totuşi salva!" zise Ilenka printre hohotele de plîns. El îşi şterse lacrimile, apoi i le şterse şi pe ale ei.

„Nouă ne era drag, dar lui Dumnezeu Îi era şi mai drag, de aceea l-a luat la Sine. Tu ai făcut pentru el tot ce poate face un om pentru altul... dar eu nu voi putea înlocui ceea ce am neglijat să fac atîţia ani".

De mult nu se mai văzuse în Ţaluşanie o asemenea înmormîntare ca cea a lui Palko Mras. Oamenii erau siguri că preotul nu mai predicase niciodată ca atunci. Cînd plecară de la cimitir, se grăbiră cu toţii să dea mîna cu Martin, dar mai ales cu Ilenka, pe care o văzuseră de abia astăzi ieşind din casă.

Ea nu plînsese la mormînt, doar privise cu atîta tristeţe sicriul împodobit cu flori – şi totuşi toate femeile ştiau că ea arătase băiatului mai multă dragoste decît mama lui care îl născuse. Deseori, copiii primesc odată cu mama vitregă şi un tată vitreg. Copiii lui Mras primiseră un tată bun de abia cînd venise sub acoperişul casei lor Ilenka. De aceea se şi lipeau de ea acum, cînd îşi plîngeau fratele.

Deseori, un om nu ia seama la celălalt decît atunci cînd îl răpeşte moartea – de abia atunci îi duce lipsa. Palko Mras le lipsea tuturor în casă, pînă şi în sat. Chiar şi caii, pentru care îl ajutase atît de conştiincios pe tatăl său să-i achite, dar şi ceilalţi locatari ai grajdului, se uitau spre uşă, doar-doar îl vor mai vedea o dată. Dar ei se uitau în zadar, el nu va mai veni! Şi de ce să mai vină? Dumnezeu Îşi realizase planul pe care-l avusese cu el, iar Palko făcuse ceea ce trebuia să facă pe pămînt. El Îl cunoscuse pe Salvatorul, îi iubise pe Dumnezeu şi

pe oameni, îi servise conştiincios şi în final se sacrificase pentru ei ca să-i salveze de moartea eternă.

Nimeni nu are o iubire mai mare decît cel care îşi dă viaţa pentru prietenii lui.

Palko Mras rămase ca exemplu strălucitor în amintirea acelora din Ţaluşanie care făceau parte din poporul viu al lui Dumnezeu, dar şi în cea a restului locuitorilor din sat.

Familia Mras nu putea rămîne în continuare fără ajutor, cu toate că rudele, mai ales familia Lubietovsky, îi ajutară cu loialitate. Ei nu voiau s-o cheme pe Anicika să vină acasă, deoarece doamna doctor era mulţumită de ea, iar aceasta n-ar fi putut să-l înlocuiască pe Palko. De aceea, ei se gîndiră să ia un argat. Într-o zi însă, Ilenka primi o vizită neaşteptată. Tocmai luau masa de prînz, cînd se deschise uşa şi intră un băiat de statura lui Palko, dar zdrenţăros, murdar şi prăfuit de pe drum.

„Peter, tu eşti?" strigă Ilenka şi imediat îl duse pe băiat înaintea soţului şi i-l prezentă ca pe fratele ei vitreg.

„Acesta este unul dintre copiii mamei vitrege", şopti Ioşko, „care s-a purtat aşa de rău cu mama noastră".

Îi dădură şi lui să mănînce. Apoi, el le povesti timid şi printre lacrimi că mama lui îl trimisese la unchiul acela la care o dusese rău cîndva şi Ilenka. El trebuia să fie servitorul lor. Dar unchiul, care era un beţiv înrăit, îl bătuse foarte tare pe băiat şi îi rupsese chiar o coastă, astfel că trebuise să stea în spital. Cînd i se dăduse drumul acasă, venise pe jos la sora lui, pentru ca mama lui să nu-l trimită cu forţa înapoi la unchiul său. El era încă foarte slăbit din cauza bolii şi pe jumătate mort de foame.

După ce mîncă, îi pregătiră o baie şi-l puseră apoi în camera bunicii, ca să se poată odihni nederanjat.

„Te rog foarte mult, Martin", zise Ilenka soţului ei, „dă-mi voie să-l ţin un timp aici la noi. Se vede că i-a mers tare rău în lume".

„Dacă se poate face ceva din el, atunci m-aş bucura să rămînă aici. La urma

urmei nu este doar fiul mamei tale vitrege, ci este şi al tatălui tău. Sunteţi de acelaşi sînge".

Şi aşa rămase Peter la sora lui.

Mras însuşi scrise mamei vitrege că băiatul este la ei. Pînă la Crăciun urma să rămînă ca membru al familiei, apoi, dacă se va acomoda acolo, îl va lua în serviciul său, ca să aibă carte de muncă.

Doamna Ozorovska răspunse că Mras poate să-l ţină pe Peter, pentru că el nu voise să asculte nici de ea, nici de unchiul lui şi-l provocase pe acesta cînd venise beat acasă, de aceea se întîmplase accidentul acela. Ea nu voia ca el să se întoarcă acasă, că are destulă treabă cu trei care mai sunt acasă. Aşa rămase băiatul în familia Mras.

Între timp, şi copiii îl îndrăgiseră pe „Peter al mamei", cum îl numeau. Iar el? Ei bine, el nu ştia dacă este pe pămînt sau deja în cer. Mras nu se putea plînge că băiatul nu-l ascultă. El îşi dădea toată osteneala. Felul prietenos de a fi al lui Mras îi insuflă respect. De dragul Ilenkăi îi citea din ochi orice dorinţă. Îi dăduseră hainele lui Palko. Nu conta că era cu un an sau doi mai tînăr; era bine clădit, de aceea hainele stăteau bine pe el. După ce se refăcu şi era la fel de curat ca toţi ceilalţi din casă, arăta frumuşel. Avea ca şi Ilenka ochii tatălui său şi semăna şi la faţă foarte mult cu ea. Nu era un lucru uşor să se dezobişnuiască de tot răul pe care îl văzuse de copil acasă şi apoi la unchiul său, dar pentru că asculta cu plăcere Cuvîntul lui Dumnezeu, soarele cald al dragostei topi crusta de gheaţă care se pusese în jurul inimii tinere, şi începu şi el să dorească fierbinte să iasă din oraşul Pierzării.

Copiilor le fu un înlocuitor pentru Palko, pe care îl plîngeau şi regretau mult. Mras îşi dădu toată osteneala să dea băiatului străin ceea ce nu-i dăduse propriului său fiu. Ilenka îl iubea într-adevăr ca frate. Cu cît trecea vremea, cu atît simţea mai mult, cînd se lipea de ea, că erau din acelaşi sînge... dar pe Palko nu i-l putea înlocui. Într-o zi, soţul ei o găsi plîngînd amarnic; tocmai avea în mînă o cămaşă a lui Palko pe care voia s-o pregătească pentru Ioşko. El se aşeză lîngă ea şi zise: „Iarăşi plîngi, Ilenka? Ce s-a întîmplat? Eu mă obişnuiesc încet-încet

cu pierderea – şi totuşi l-am iubit foarte mult, ştie Dumnezeu, şi în plus era al meu. Şi tu nu poţi să-l uiţi?"

„Nu pot, Martin. Crede-mă, mă străduiesc, dar îmi lipseşte peste tot faţa lui dragă, ochii lui frumoşi şi inteligenţi. Mi se tot pare că trebuie să mai vorbească ceva cu mine. El a înţeles cel mai bine dintre noi toţi lucrurile divine. Lui îi puteam deschide cel mai bine inima. Dacă vreau să te ajut pe tine cu ceva, am impresia că trebuie să mă duc mai întîi la el şi să-i cer sfatul. Şi cînd a venit Peter m-am gîndit imediat: ‚Dacă Palko ar fi aici, l-ar aduce sigur la Domnul'. Şi apoi îl văd tot mereu înaintea ochilor cum stătea acolo în apă. I se mai vedea doar puţin umărul; capul şi-l pusese pe bîrnă, cu mîinile se ţinea tare de lemn. Era aşa de palid, dar tăcut ca un miel. Se vedea pe el că se lăsase complet în voia lui Dumnezeu. Crede-mă, Martin, fără el greu m-aş fi obişnuit aici la voi. Din prima zi a stat cu atîta fidelitate de partea mea! Îmi răsună mereu în urechi ultimele lui cuvinte: ‚Mămico, te-am iubit aşa de mult!' Cînd mă gîndesc la el, atunci îţi mulţumesc din adîncul inimii, Martin, că m-ai luat în căsătorie şi că am putut să-i fiu mamă".

Mras îşi îmbrăţişă soţia şi o strînse tare la piept.

„Ah, Ilenka, nici nu mă pot gîndi cum ne-ar merge astăzi dacă n-ai fi venit tu la noi. Dumnezeu S-a îndurat atunci de noi cînd mi te-a dăruit. Tu l-ai iubit foarte mult pe Palko, la fel şi el pe tine. Dar şi noi ceilalţi te iubim. Acum are veşnic parte de bine. A trăit scurt, dar frumos, şi a avut un sfîrşit măreţ. Cine ştie ce ne mai aşteaptă pe noi aici pe pămînt? Fii de aceea în continuare o lumină pentru noi toţi, iar pentru mine soţia înţeleaptă de care vorbeşte Solomon. Noi toţi Îi mulţumim zilnic Domnului pentru faptul că te-a ţinut în viaţă". Ilenka îşi puse faţa pe umărul soţului ei. Ea plînse din nou, dar de data aceasta de fericire.

***

O să vedem noi", ziseseră adesea femeile, „dacă doamna Mras se va îngriji la fel de bine de copiii primei soții a lui Mras atunci cînd va avea propriii ei copii".

Ei bine, fură cu toții martori că în locul marelui Palko plecat acasă în cer își făcu intrarea solemnă pe lume un mic Paluşko. Micul musafir le era foarte drag tuturor celor din casă, dar mai ales părinților fericiți. Dacă Salvatorul n-ar fi transformat atît de radical inima lui Martin şi dacă n-ar fi fost atît de vie în inima lui amintirea fiului său întîi născut, căruia îi rămăsese dator cu atîta dragoste, ce uşor ar fi putut, ca atîția tați înainte şi după el, să prefere pe fiul iubitei lui soții copiilor celei nevrednice. Dar aşa, aceştia îi erau mult prea scumpi pentru ca băieţelul Ilenkăi să-i poată pune în umbră. În sfîrşit putu țăranul să arate copilului întreaga sa dragoste. Nimeni nu-l împiedica s-o facă şi nimeni nu se mira de lucrul acesta.

Frații nu-l invidiară pe Paluşko pentru dragostea tatălui, căci şi ei îl iubeau duios pe frățiorul lor. Acesta avea atîția îngrijitori în jurul lui, încît nu era de mirare că nu i se putea întîmpla nimic rău.

Femeile putură să se convingă că Ilenka fu şi în continuare o mamă grijulie pentru copiii din prima căsătorie a soțului ei. Ea trebui să asculte toate sfaturile posibile şi imposibile despre îngrijirea sugarilor, dar se ținu de cele pe care i le dădură domnul şi doamna doctor, vechii ei prieteni, şi copilul se dezvoltă de minune.

Anicika se întorsese acasă la sfîrşitul anului şi-şi ajuta mama cu hărnicie. Fusese frumos la domnul doctor, dar acasă era totuşi mai bine. Peter o servea ca pe o prințesă. El se acomodase atît de bine, încît cumnatul său îi promise să-i dea salariu de Crăciun. Dar băiatul îl rugă plîngînd: „Nu-mi dați nimic, voi face totul fără plată. Doar să țineți la mine ca la o rudă. Nu vreau să fiu argatul vostru... nu mă trimiteți niciodată de aici".

„Nu plînge, băiete", zîmbi Mras, „tu faci parte din familie, dar nu poți lucra pe degeaba. Ca să fii mulțumit, îți voi da casă, masă şi haine, ca şi propriilor mei copii, şi în plus un mic salariu. Aceşti bani îi voi pune la bancă, pentru ca

în eventualitatea că vei pleca odată de aici să nu mergi cu mîinile goale".

Micul Andreiko, care acum putea merge destul de bine, îl iubea foarte mult pe Peterko al lui, pentru că acesta îl ducea în spate şi adesea îl lua cu căruţa cînd se ducea undeva cu ea. Ilenka putea să i-l încredinţeze liniştită pe micuţ.

Aşa trăia liniştită şi mulţumită familia. Ei se iubeau unul pe altul şi încercau să-i ajute şi pe vecini cu sfat şi faptă. Unii veneau să-şi verse inimile. „Venim la tine, Ilenka", zise Adam Ţaluşansky, „ca şi cum ai fi mama noastră. Tu simţi cu fiecare, poţi să-i mîngîi şi să-i sfătuieşti pe toţi; nu mă mir că tinerii sunt aşa de ataşaţi de tine".

„Nu e nevoie să te miri, fiule", rîse mătuşa. „Şi noi cei bătrîni simţim la fel. Numai mama ta se ţine puţin la o parte. Şi totuşi nu v-ar strica nici unuia dintre voi, ba chiar s-ar schimba cîte ceva dacă aţi veni cu toţii la ora biblică".

„Domnul poate încă să facă, dragă mătuşă", spuse Ilenka, „ca şi ei toţi să călătorească împreună cu noi din oraşul Pierzării spre oraşul ceresc".

***

Şi iarăşi era duminică după-amiază. La Imrich Lubietovsky şedeau împreună în camera bună toţi cei care părăsiseră oraşul Pierzării şi porniseră în pelerinaj spre muntele Sionului. Era deja un număr frumos de oameni mai tineri şi mai în vîrstă, iar printre ei unii care se aflau în faţa luării deciziei. La masă se afla unchiul Michael, care lipsise o perioadă mai lungă, pentru că lucrase la o construcţie mai mare. În sfîrşit putea să le explice din nou Sfînta Scriptură. El le citise istoria în care Maria din Betania turnase preţiosul ulei parfumat pe capul Domnului, astfel că toată casa se umpluse de parfum, şi cum o lăudase Salvatorul, pentru că făcuse ce putea.

„Eu cred", zise modest bătrînul la sfîrşitul explicaţiilor sale, „că s-ar putea înţelege şi aşa, că noi trebuie să trăim în aşa fel, încît pretutindeni unde mergem să rămînă în urma noastră o amintire plăcută asemenea unui miros frumos. De abia atunci ne-am trăit cu adevărat viaţa. Cel mai tînăr dintre voi a trăit chiar

aşa, de aceea l-a şi luat Domnul la Sine. El a făcut pentru Domnul ce a putut. Să-i urmăm exemplul! Lumea îşi bate joc de noi; ea ne numeşte ‚bigoţi' şi ‚sfinţi' şi spune că vrem să introducem o credinţă nouă. Să nu ne temem de lucrul acesta dacă Fiul lui Dumnezeu este mulţumit de noi. M-am bucurat foarte mult că micul nostru cerc de casă a crescut din nou şi că şi tu, dragul meu frate, eşti acum printre noi".

Unchiul Michael întinse mîna şi pădurarul Usovici i-o strînse.

„Nu voiam să rămîn singur în oraşul Pierzării", zise el grav, „după ce copiii mei mi-au luat-o cu toţii înainte; acum vreau să merg şi eu cu ei".

„Şi noi vrem să mergem", zise Paul Lubietovsky cu lacrimi în ochi, „pentru că la noi chiar şi bunicii ne-au luat-o înainte".

„Îţi mulţumim, unchiule Michael, că ne-ai condus la Domnul", zise grav Martin Mras. „A fost o duminică binecuvîntată atunci în Malotin. Pe atunci a început Domnul să ne trezească unul după altul la viaţă".

„Se poate, unchiule", interveni şi Susannka, stînd alături de Andrei ca mireasă. „Dar eu cred că Domnul S-a îndurat atunci de noi cînd ne-a trimis-o încoace pe mătuşa Ilenka. Fără ea n-aţi fi ajuns niciodată în Malotin".

„Aici ai dreptate, Susannka", răspunse Imrich, „în favoarea acestui lucru depun mărturie două pasaje frumoase din Cuvîntul lui Dumnezeu. Unul spune: ‚El a făcut totul bine', iar celălalt: ‚El i-a adus la ţărmul unde voiau să ajungă'. De multe ori m-am gîndit şi eu la aceasta şi am vorbit şi cu Marişka, că odată, cînd vom fi la Domnul şi se vor deschide cărţile, vom vedea unde şi-a avut începutul tot binele, precum şi răul de care am avut parte în viaţă. Atunci Îl vom lăuda şi noi pe Domnul că a făcut totul bine".

Aşa vorbiră între ei, şi apoi Îl lăudară pe Dumnezeu cu cîntări şi rugăciuni.

Şi Dumnezeu îi binecuvîntă.